

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΗΜΕΡΑ
ΕΛΛΕΙΨΕΙΣ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΣΕ
ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΜΕΤΑΟΛΥΜΠΙΑΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ**

**ΠΟΘΟΥΛΑΚΗ ΜΑΡΙΑ
ΜΑΡΤΙΟΣ 2006**

Αφιέρωμα

**Σε όσους με βοήθησαν να συγκεντρώσω
τα απαραίτητα
στοιχεία για τη πτυχιακή αυτή εργασία.
Και σε όσους αισθητοποιούνται στο
λεπτό θέμα του ελληνικού τουρισμού
γιατί πιστεύουν σε ένα καλύτερο μέλλον.**

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Στην παρούσα μελέτη εξετάζεται η σημερινή πορεία του ελληνικού τουρισμού μέσα από την τριαντάχρονη πορεία του, μέχρι το 2005.

Ειδικότερα αναλύονται οι ελλείψεις που υπάρχουν στο σημερινό τουριστικό μας προϊόν σε σχέση με την οικονομία, τον πολιτισμό, το περιβάλλον και γενικότερα την κοινωνία μας. Εξετάζονται οι αιτίες της πτώσης του ελληνικού τουρισμού. Παρουσιάζονται επίσης αναλυτικά στοιχεία της εξέλιξης της ζήτησης, οι ανταγωνίστριες χώρες καθώς και οι δυνατότητες από την μεταολυμπιακή περίοδο.

Τα στοιχεία της έκθεσης στηρίζονται σε αναλύσεις διεθνών οργανισμών στα πιο πρόσφατα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού, της ΕΣΥΕ, της ΥΠΑ καθώς και σε εκθέσεις των γραφείων ΕΟΤ. Η ΕΚΘΕΣΗ εμπεριέχει ΠΙΝΑΚΕΣ ΚΑΙ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ.

Στόχος της μελέτης αυτής είναι η διαμόρφωση μιας κατά το δυνατόν ολοκληρωμένης και αντικειμενικής εικόνας για την εξέλιξη στον τομέα.

Ποθουλάκη Μαρία

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	Σελ. 2
Α΄ ΜΕΡΟΣ. ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ Ο ΜΕΓΑΛΟΣ ΑΣΘΕΝΗΣ	Σελ. 5
1. Γενικές διαπιστώσεις	Σελ. 5
2. Ειδικές επισημάνσεις	Σελ. 9
2.1. Η Ειδική Γραμματεία του ΥΠΕΘΟ για την Ανταγωνιστικότητα	Σελ. 9
2.2. Το Ινστιτούτο Τουριστικών Ερευνών και Προβλέψεων (ΙΤΕΠ)	Σελ. 10
2.3. Το Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ του Νταβός (WEF)	Σελ. 13
3. Τα επιμέρους ελλείμματα του Ελληνικού Τουρισμού	Σελ. 17
3.1.1. Έλλειμμα Τουριστικής Στρατηγικής	Σελ. 17
3.1.2. Έλλειμμα Ειδικών Τουριστικών Υποδομών	Σελ. 18
3.1.3. Έλλειμμα Δημοσίων Λειτουργικών Υποδομών (ηλεκτρισμός, επικοινωνίες μεταφορές κλπ)	Σελ. 20
3.1.4. Έλλειμμα προστασίας και ανάδειξης του Φυσικού Περιβάλλοντος	Σελ. 21
3.1.5. Έλλειμμα προστασίας και ανάδειξης του μνημειακού πλούτου και γενικότερα του πολιτισμού της χώρας	Σελ. 21
3.1.6. Έλλειμμα, μέχρι σήμερα, προβολής του Ελληνικού Τουρισμού στην διεθνή Αγορά	Σελ. 23
3.1.7. Έλλειμμα στις μεταφορές τουριστών	Σελ. 25
3.1.8. Έλλειμμα τιμολογιακής πολιτικής – Ακρίβεια	Σελ. 26
3.1.9. Έλλειμμα Επιχειρηματικού Περιβάλλοντος – Γραφειοκρατία	Σελ. 27
3.1.10. Έλλειμμα επαγγελματισμού και τουριστικής συμπεριφοράς	Σελ. 31
3.1.11. Έλλειμμα γενικότερης κοινωνικής συμπεριφοράς	Σελ. 32
3.2. Παρατηρήσεις επί των ελλειμμάτων	Σελ. 32
4. ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΥΓΚΥΡΙΕΣ – ΦΟΡΕΙΣ	Σελ. 35
4.1. Επιπτώσεις στον τουρισμό από τη διεύρυνση της Ε.Ε.	Σελ. 35

4.2.	Θετικά μηνύματα από την χώρα που θα διοργανώσει τους Ο.Α. του 2008 και παράλληλα τον κινέζικο εξερχόμενο τουρισμό	Σελ. 38
5.	Η επίδραση των Ολυμπιακών Αγώνων της Αθήνας στον Τουρισμό.	Σελ. 41
5.1.	Μια πρώτη προσέγγιση	Σελ. 41
5.2.	Μια πρώτη προσέγγιση	Σελ. -//-
5.3.	Μια πρώτη προσέγγιση	Σελ. -//-
5.4.	Μια πρώτη προσέγγιση	Σελ. -//-
5.5.	Μια πρώτη προσέγγιση	Σελ. -//-
5.6.	Μια πρώτη προσέγγιση	Σελ. -//-
6.	Προσέγγιση της μεταολυμπιακής περιόδου από διάφορους φορείς	Σελ. 48
7.	Συμπεράσματα	Σελ. 56
8.	Είναι δυνατή η ανάκαμψη του Ελληνικού Τουρισμού;	Σελ. 59
	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	Σελ. 65

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ : Ο ΜΕΓΑΛΟΣ ΑΣΘΕΝΗΣ

1. ΓΕΝΙΚΕΣ ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ

1.1. Πρώτα απ' όλα αν θέλουμε να μιλάμε ρεαλιστικά, είμαστε υποχρεωμένοι να παραδεχτούμε το γεγονός ότι **το μοντέλο του Τουρισμού, με το οποίο η χώρα μας μπήκε πριν από 30 περίπου χρόνια στη διεθνή Τουριστική Αγορά, συγκεκριμένα ο θερινός – παραθεριστικός Τουρισμός, αφού διέγραψε ένα επιτυχημένο κύκλο, έχει εξαντλήσει πια κατά ένα σημαντικό μέρος τη δυναμική του.**

Αυτός είναι ο βασικός λόγος, χωρίς να είναι ο μόνος, όπως θα δούμε παρακάτω, για τον οποίο **ο Ελληνικός Τουρισμός έχει χάσει μεγάλο μέρος από τη λάμψη και το σφρίγγος του και έχει πάρει κατιούσα πορεία.** Ήδη :

- **Από ποσοτική άποψη**, για τέταρτη χρονιά πέρυσι (2004) οι πληρότητες των πλειστων ξενοδοχείων μας, αντί να ακολουθούν ανοδική πορεία, όπως θα έπρεπε, παρουσίασαν πτωτική τάση με σημαντική αθροιστική μείωση, ενώ στις γενικές ανταγωνίστριες χώρες κατά την ίδια περίοδο οι τουριστικές αφίξεις αυξήθηκαν με πολύ υψηλούς ρυθμούς : (62% στην Τουρκία, 75% στην Αίγυπτο, 20% στην Κροατία. (στοιχεία ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ).

Για την περυσινή χρονιά ειδικότερα η μείωση εκτιμάται σε 5% περίπου, τη στιγμή που οι ανταγωνίστριες παραμεσογειακές χώρες παρουσίασαν μεγάλες ή μικρότερες αυξήσεις (βλ. Πίνακα 3)

- **Από ποιοτική άποψη**, το επίπεδο των επισκεπτών της χώρας μας παρουσίασε παρατηρήσιμη πτώση, που αντανακλάται στη διαμόρφωση των τιμολογίων.

Σχετικά επισημαίνεται : «Σύμφωνα με τα στοιχεία του ΠΟΚ (Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού), προκύπτει ότι την περίοδο Ιανουαρίου – Οκτωβρίου 2004 ο αριθμός των διεθνών τουριστικών αφίξεων έφθασε τα 526 εκατομμύρια, αριθμός μεγαλύτερος κατά 58 εκατομμύρια σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2003. σε μια περίοδο λοιπόν που οι ανά τον κόσμο αφίξεις τουριστών ήταν το δεκάμηνο του 2004 αυξημένες κατά 12% σε σχέση με το αντίστοιχο διάστημα του 2003, η Ολυμπιακή Ελλάδα κινήθηκε με αρνητικές επιδόσεις.

Από τον Πίνακα 1 διαπιστώνεται ότι οι άμεσα ανταγωνίστριες χώρες, για τις οποίες υπάρχουν συγκρίσιμα στοιχεία, καταγράφουν ικανοποιητικές επιδόσεις σε όρους αφίξεων».

Το 2002 οι αφίξεις στη χώρα μας εκτιμώνται σε 12.000-12.300 χιλ. περίπου έναντι 17.548 χιλ. της Τουρκίας. Η ποσοστιαία αύξηση των αφίξεων για τις δυο άμεσα ανταγωνίστριες χώρες την τελευταία δεκαετία 1994-2004 είναι για την Ελλάδα 10,5% και την Τουρκία 163%(βλ. « Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ», Κ. ΖΟΠΟΥΝΙΔΗ- ΧΡ. ΓΑΓΑΝΗ, 2005)

ΠΙΝΑΚΑΣ 1*

Ποσοστά Αφίξεων Ανταγωνιστριών Χωρών (2004)	
Ισπανία(αφίξεις).....	+3,4%(2004)
Πορτογαλία(διανυκτερεύσεις).....	+4,5%(Ιαν-Σεπτ.)
Κροατία(αφίξεις).....	+17,4%(Ιαν.-Νοεμ.)
Τουρκία.....	+25,5%(2004)
Αίγυπτος(αφίξεις).....	+43.4%(2004)
Κύπρος(αφίξεις).....	+2,3%(Ιαν.-Νοεμ.)
Ιταλία(αφίξεις).....	+2,24%(Ιαν.-Σεπτ.)

* Πηγή:Ινστιτούτο Τουριστικών Ερευνών και Προβλέψεων (2005)

Οι ξενοδόχοι ξέρουν καλά ότι η χρονιά που πέρασε η μείωση της πελατείας τους ε επίπεδο χώρας ήταν πολύ αισθητή σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά και οι καταστηματαρχες μέτρησαν λιγότερες εισπράξεις στα ταμεία τους. Χαρακτηριστική είναι , για παράδειγμα, πρόσφατη ανακοίνωση της Ένωσης Ξενοδόχων Αττικής (ΕΞΑ), στην οποία με έντονη ανησυχία επισημάνεται ότι τα συγκριτικά στατιστικά στοιχεία πληροτήτων και τιμών των ξενοδοχείων των τριών μεγαλύτερων κατηγοριών(τριών, τεσσάρων και πέντε αστέρων), σε σχέση με τις άλλες πρωτεύουσες – προορισμούς της Ευρώπης , αντί για εξομάλυνση και μείωση των διαφορών, παρουσιάζουν τάση « ανοίγματος της ψαλίδας» τόσο στις πληρότητες όσο και στις τιμές.

Συγκεκριμένα , σύμφωνα με την ΕΞΑ, το λεκανοπέδιο παρουσίασε τον Ιανουάριο φέτος τη χειρότερη ευρωπαϊκή πληρότητα(42,9%), μειωμένη κατά 8,8% σε σχέση με την αντίστοιχη περυσινή.

Η πληρότητα της Αττικής είναι κατά 20% χαμηλότερη του μέσου όρου των υπόλοιπων ευρωπαϊκών μεγάλων πόλεων(53,6%).Στην ίδια ανακοίνωση δίδονται ενδεικτικά σχετικά στοιχεία(βλ. Πίνακα 2)

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Πληρότητα & τιμές ξενοδοχείων στις Ευρωπ. Πρωτεύουσες (2005)						
Πόλη	Πληρότητα			Μέση τιμή δωματίου		
	2005	2004	%Μετ.	2005	2004	%Μετ.
Αθήνα	42,9	47,1	-8,8	99,53	110,07	-9,6
Βιέννη	51,3	53,0	-3,2	119,13	102,85	+15,8
Λονδίνο	65,3	64	+2	174,72	158,58	+10,2
Παρίσι	58,8	58,7	+0,2	186,69	162,29	+15
Βερολίνο	49,9	50	-0,2	112,96	104,21	+8,4
Μόναχο	55,7	51,6	+7,9	131,56	106,83	+23,1
Ρώμη	45,8	47,5	-3,6	183,54	184,9	-0,7
Αμστ/ταμ	57,9	54,2	+6,8	133,23	128,57	+3,6
Βαρκελώνη	52,3	53,4	-2,1	135,32	143,4	-5,6
Μαδρίτη	55,7	54,8	+1,6	147,21	144,37	+2
Κων/πολη	54,0	49,5	+9,1	111,99	96,78	+15,7

* Πηγή: Ένωση Ξενοδόχων Αττικής (ΕΞΑ)

Είναι φανερό ότι η Αθήνα- και η χώρα ολόκληρη – εξασφάλισαν μια παγκόσμια πρωτοτυπία, να παρουσιάσουν μείωση της τουριστικής κίνησης τη χρονιά ακριβώς που φιλοξένησαν τους πανάκριβους Ολυμπιακούς Αγώνες και που τόσο ο ευρωπαϊκός όσο και ο παγκόσμιος Τουρισμός σημείωσαν σημαντική αύξηση.

Τα ανωτέρω δεδομένα είναι ασφαλώς ενδεικτικά της σημερινής πληρότητας των ξενοδοχείων της Αττικής, όμως το βάθος της εικόνας αποκαλύπτεται από μελέτη της JBR Hellas, που εκπονήθηκε για λογαριασμό της Ένωσης Ξενοδόχων Αττικής και δημοσιοποιήθηκε πρόσφατα.

Σύμφωνα με τη Μελέτη αυτή, οι διανυκτερεύσεις στην Αττική, που το 1980 είχαν φτάσει τα 8,9 εκατ. Και το 2003 είχαν πέσει στα 3,9 εκατ., θα χρειαστούν 10 χρόνια για να φτάσουν τα 8 εκατ. Αν γίνουν όλα όσα απαιτούνται, η Μελέτη εκτιμά ότι το 2015 οι διανυκτερεύσεις στην Αττική θα πλησιάσουν το ύψος του 1980 μείον 10% περίπου.

Από τη συνεκτίμηση των ανωτέρω δεδομένων προκύπτει αβίαστα η σκληρή διαπίστωση ότι ο Ελληνικός Τουρισμός **χάνει σταδιακά τη μάχη του διεθνούς ανταγωνισμού.**

Όλα δείχνουν ότι οι εύκολοι καιροί του μαζικού Τουρισμού και της ευκαιριακής προσέλκυσης τουριστών έχουν περάσει, ότι **το μοντέλο αυτό τουριστικής εκμετάλλευσης έχει ξεπεραστεί κατά μέγα μέγεθος από τις διεθνείς**

εξελιξείς, έμεινε πίσω και τώρα ακολουθεί φθίνουσα τροχιά με κατεύθυνση την μερική περιθωριοποίησή του διεθνώς.

Ο φόβος, λοιπόν, είναι μήπως η κατάσταση που αντιμετωπίζουμε ως χώρα σήμερα δεν είναι παρά η κορυφή του παγόβουνου και ότι τα αμέσως επόμενα χρόνια η κρίση όχι μόνο δεν θα λήξει, αλλά αντίθετα θα ενταθεί, τόσο από ποσοτική μείωση όσο και από ποιοτική υποβάθμιση των τουριστών. Και αν σήμερα λυπούμαστε που κάποια ξενοδοχεία στην Κρήτη έκαναν κλεισίματα πέρυσι με οριακές τιμές για να μην μείνουν κλειστά, ο φόβος, καθόλου αβάσιμος δυστυχώς, είναι μήπως η κατάσταση αυτή εξελιχθεί προς το χειρότερο στο προσεχές μέλλον, σε βαθμό που ίσως πολλές μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις να μην μπορούν πια να αντεπεξέλθουν στις στοιχειώδεις προϋποθέσεις επιβίωσής τους. Σε μια τέτοια απευκαταία περίπτωση, που η Τουριστική Αγορά θα υποστεί σημαντική καθίζηση και θα υποβαθμιστεί αντίστοιχα η συμμετοχή της στην Οικονομία, ολόκληρη η Ελληνική Οικονομία θα συμπαρασυρθεί σε κάμψη, ενώ παράλληλα οι συνθήκες στην Αγορά Εργασίας, που είναι ήδη δύσκολες, θα γίνουν ακόμα δυσκολότερες, αφού ο Τουρισμός απασχολεί το 18% του συνολικού ελληνικού εργατικού δυναμικού (στοιχεία ΕΣΥΕ). Είναι γνωστό ότι, σύμφωνα με τα στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας της Ε.Ε. (Eurostat), ο γενικός δείκτης απασχόλησης στη χώρα μας έφτασε το 2004 το 59,4% έναντι του κοινοτικού Μέσου Όρου 63,3%.

Αυτή η δυσίωνη προοπτική δεν μπορεί δυστυχώς να αποκλειστεί, ούτε για τη χώρα ολόκληρη ούτε για την Κρήτη ούτε για το Ρέθυμνο, το αντίθετο μάλιστα, φαίνεται πια πολύ πιθανή, αν δεν ληφθούν επείγοντα ουσιαστικά μέτρα.

Επισημαίνω ότι Μελέτη του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού για την πορεία του διεθνούς Τουρισμού μέχρι το 2020 κατατάσσει τη χώρα μας στις τελευταίες θέσεις όσον αφορά τον ρυθμό ανάπτυξης στον κλάδο αυτό, περίπου στα 2/3 του αντίστοιχου Μέσου Όρου της Ευρώπης. Όμως, δυστυχώς, τα γεγονότα εξελίχθηκαν ακόμα πιο αρνητικά και ο Τουρισμός μας, αντί για μικρή έστω αύξηση, παρουσιάζει τα τελευταία 4 χρόνια σημαντική μείωση. Μόνο φέτος (2005) παρουσιάζει μια ανάκαμψη και μάλιστα αξιόλογη.

Εδώ τώρα είναι αναγκαία μια διευκρίνιση : Η κρίση δεν είναι καθολική. Τα μεγάλα και άρτια οργανωμένα τουριστικά συγκροτήματα, με σωστή διεθνή δικτύωση, με παροχή υπηρεσιών υψηλής ποιότητας και ευρεία κάλυψη των ενδιαφερόντων των πελατών τους, αντιμετωπίζουν έστω με πολυετή καθήλωση των τιμολογίων τους την κρίση και διατηρούν το ποσοτικό και ποιοτικό επίπεδο της πελατείας τους. Στις Μονάδες αυτές οι συνέπειες της κρίσης δεν έχουν φανεί σε ανησυχητικό βαθμό, αν και τίποτε δεν αποκλείει να φανούν στο μέλλον, εφ' όσον δεν ανακοπεί δραστικά η σημερινή γενικότερη κατιούσα πορεία του Ελληνικού Τουρισμού. Για την ώρα πάντως αντεπεξέρχονται στην κρίση ικανοποιητικά. Τη μεγάλη ζημιά την υφίστανται απ' ενός οι μικρομεσαίες ξενοδοχειακές Μονάδες, οι πανσιόν και τα ενοικιαζόμενα δωμάτια, ιδιαίτερα όσοι βρίσκονται σε μειονεκτικές τοποθεσίες, και απ' ετέρου οι παράπλευρες εκμεταλλεύσεις, όπως τα καταστήματα εστίασης, αναψυχής, τουριστικών ειδών, αργυροχρυσοχορεία, ταξί κλπ. Ο Ελληνικός Τουρισμός είναι σήμερα δύο ταχυτήτων. Σχετικά εκτιμάται ότι το 20% περίπου των Ελληνικών τουριστικών επιχειρήσεων είναι ανταγωνιστικές, το 25% είναι δυνάμει ανταγωνιστικές και το 55% είναι πολύ πιθανόν ότι θα έχει μεγάλες δυσκολίες στο μέλλον.

Συνοψίζοντας διαπιστώνουμε ότι σ' αυτόν τον τεράστιο τομέα της Οικονομίας και της Απασχόλησης, τον Τουρισμό, οι συνέπειες της κρίσης είναι ήδη όχι απλά εμφανείς, αλλά επαχθείς και οι προοπτικές εμφανίζονται αυτή τη στιγμή τουλάχιστον όχι ασαφείς και ανησυχητικές.

Μπροστά σ' αυτά τα αδιαμφισβήτητα δεδομένα, πιστεύω ότι πρέπει να λέμε τα πράγματα με το όνομά τους και να αντιμετωπίζουμε την πραγματικότητα κατάματα, χωρίς καμία διάθεση ούτε εξωραϊσμού των αρνητικών στοιχείων, ούτε απαξίωσης των θετικών.

Επαναλαμβάνω, λοιπόν, την ταπεινή μου γνώμη ότι η σημερινή κρίση του Ελληνικού Τουρισμού δεν είναι καθόλου συγκυριακή, που θα περάσει σύντομα και θα έρθουν σύντομα αυτόματα καλύτερες μέρες, είναι **βαθύτατα δομική, απορρέει από τα ίδια τα δεδομένα της Ελληνικής πραγματικότητας** και δεν είναι δυνατόν να ξεπεραστεί όσο τα πράγματα μένουν έτσι όπως έχουν σήμερα.

Αν κοιτάξουμε το θέμα εξελικτικά, θα διαπιστώσουμε ότι η δημιουργία του Ελληνικού Τουρισμού κατά τις τελευταίες τρεις δεκαετίες βασίστηκε κατά το μέγιστο ποσό της στον μάλλον «μικρομεσαίο» ευρωπαϊό τουρίστα, που ήταν μια καλή αφετηρία για τότε. Όμως στη συνέχεια, αντί να επεκταθεί η τουριστική βάση της χώρας μας μέσα στις τρεις αυτές δεκαετίες προς υψηλότερες εισοδηματικές τάξεις, με αντίστοιχες υποδομές και ανάλογη Τουριστική Πολιτική, έμεινε αβοήθητη και ανυπεράσπιστα, χωρίς Συνεδριακά – Εκθεσιακά Κέντρα, χωρίς Γκολφ και άλλες αθλητικοτουριστικές δραστηριότητες, χωρίς Μαρίνες, γενικά χωρίς εναλλακτικές μορφές Τουρισμού, αγροτικό, χειμερινό, αθλητικό, ιατρικό, πολιτιστικό, φυσιολατρικό, οικολογικό, θρησκευτικό, χωρίς Κέντρα Θαλασσοθεραπείας, χωρίς Θεματικά Πάρκα, χωρίς Μονάδες παραχείμασης πληθυσμού τρίτης ηλικίας, χωρίς οργανωμένες πολιτιστικές περιηγήσεις (κλασσικές, Βυζαντινές κλπ), χωρίς αισθητικές αναπλάσεις και λειτουργικές καινοτομίες, με δύο λόγια χωρίς τις υποδομές που θα διεύρυναν τα ενδιαφέροντα της χώρας μας ως τουριστικού προσδιορισμού και θα ανέβαζαν το επίπεδο των υπηρεσιών που προσφέρουμε. Τα πάντα βασίστηκαν στον ήλιο και τη θάλασσα, που υπερτιμήθηκαν αλόγιστα, χωρίς να υπολογιστεί ότι ο ίδιος ήλιος καταναγάζει όλη την υφήλιο και ότι τα κύματα παράγουν άμμο σε όλες τις ακτές της, κι έτσι σ' αυτά δεν υπάρχει κανένα μονοπώλιο. Και ότι γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο χρειάζονται επί πλέον τουριστικές υποδομές, νέες υπηρεσίες, που παρέχουν πολλαπλές επιλογές, ανταποκρίνονται στη σημερινή εποχή των υψηλών απαιτήσεων και αξιοποιούν το κοινό αγαθό του ήλιου και της θάλασσας. Αυτές οι υποδομές μας έλειψαν και μας λείπουν, με αποτέλεσμα να αρχίσει τώρα η χώρα μας να πληρώνει τον πικρό λογαριασμό της απερισκεψίας και της επιπολαιότητάς της.

Ο Τουρισμός μας, αντί να τραβήξει προς τα πάνω ποσοτικά και ποιοτικά, όπως έπρεπε και μπορούσε, διολισθαίνει σταδιακά προς τα κάτω, καθώς οι διεθνείς συνθήκες αλλάζουν δραματικά και ο ανταγωνισμός γίνεται σκληρότερος, με αποτέλεσμα το μεγαλύτερο μέρος του ξενοδοχειακού δυναμικού μας, εκτός δηλαδή από τα υψηλής στάθμης συγκροτήματα, να οδηγείται σταδιακά σε δύσβατα μονοπάτια.

Συγκεκριμένα, μεγάλο μέρος του Τουρισμού μας, για να ενισχύσει τη χαμηλή ζήτησή του, πρέπει να χαμηλώσει τις τιμές του σε οριακό επίπεδο, οπότε πάλι διακινδυνεύεται η κάλυψη του κόστους λειτουργίας του.

Το δίλημμα αυτό, που και οι δύο εκδοχές του οδηγούν τον Ελληνικό Τουρισμό σε σοβαρή περιθωριοποίηση, εκφράζει με τον πιο άμεσο τρόπο το μεγάλο έλλειμμα ανταγωνιστικότητάς του, για το οποίο θα γίνει ειδικότερος λόγος αμέσως παρακάτω. Όμως προηγουμένως πρέπει να γίνουν δύο επισημάνσεις.

Η πρώτη είναι ότι το πρόβλημα δεν είναι ούτε καινούργιο ούτε μόνο ελληνικό. Το αντιμετώπισε η Γαλλία στη δεκαετία του '80 και η Ισπανία τη δεκαετία του '90, αλλά οι χώρες αυτές αντεπεξήλθαν στην κρίση με σοβαρή στρατηγική και λήψη αποτελεσματικών μέτρων.

Η δεύτερη επισημάνση είναι ότι η μειωμένη ανταγωνιστικότητα του Τουρισμού μας δεν είναι μεμονωμένο φαινόμενο, αλλά συνέπεια της μειωμένης και συνεχώς ανταγωνιστικότητας της χώρας μας σε όλους τους τομείς. Είναι σαφές και αναντίρρητο ότι η χώρα μας παρουσιάζει σοβαρό ανταγωνιστικό—και επομένως αναπτυξιακό—έλλειμμα και η θλιβερή και δυσοίωνα αυτή διαπίστωση προκύπτει από πλείστες σοβαρές και υπεύθυνες πηγές, όπως για παράδειγμα οι παρακάτω:

2. ΕΙΔΙΚΕΣ ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ

2.1. Η Ειδική Γραμματεία του ΥΠΕΘΟ για την Ανταγωνιστικότητα.

Σε πρόσφατη Μελέτη της «Ειδικής Γραμματείας για την Ανταγωνιστικότητα», όπου συνοψίζονται και αξιολογούνται σχετικές εκθέσεις διεθνών Οργανισμών και εγχώριων φορέων, διαπιστώνεται ότι στο κρίσιμο τομέα της ανταγωνιστικότητας η χώρα μας είναι τελευταία από όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Χαρακτηριστικός είναι ο παρατιθέμενος Πίνακας 3.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

Ανταγωνιστικότητα των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης										
	Κατάταξη	Μ.Ο. Βαθμολογίας	Κοινωνία της Πληροφορίας	Καινοτομία Έρευνα και Ανάπτυξη	Απελευθέρωση της Αγοράς	Δίκτυα	Αποδοτικές και Ολοκληρωμένες οικονομικές Υπηρεσίες	Επιχειρηματικό Περιβάλλον	Κοινωνική Συνοχή	Αειφόρος Ανάπτυξη
Φιλανδία	1	5,8	5,78	5,87	5,36	6,33	6,13	5,48	5,46	5,97
Δανία	2	5,63	5,68	4,87	5,14	6,51	5,96	5,6	5,52	5,78
Σουηδία	3	5,62	5,71	5,57	4,91	6,37	5,8	5,29	5,46	5,89
Μ. Βρετανία	4	5,3	4,96	4,67	5,11	5,78	6,1	5,62	4,86	5,3
Ολλανδία	5	5,21	4,99	4,46	4,94	6,04	5,67	4,71	5,29	5,57
Γερμανία	6	5,18	4,95	4,9	4,64	6,36	5,62	4,64	4,37	5,96
Λουξεμβούργο	7	5,14	4,98	3,57	4,96	6,22	5,72	5,17	5,19	5,28
Γαλλία	8	5,03	4,52	4,68	4,65	6,1	5,68	4,68	4,72	5,2
Αυστρία	9	4,99	4,69	4,27	4,54	5,76	5,48	4,28	4,88	5,64
Βέλγιο	10	4,88	4,08	4,45	4,63	5,74	5,39	4,69	5,12	4,91
Ιρλανδία	11	4,69	4,14	4,18	4,47	4,89	5,59	5,3	4,62	4,35
Ισπανία	12	4,47	3,71	3,93	4,5	5,34	5,14	4,32	4,38	4,48
Ιταλία	13	4,38	3,94	3,87	4,4	5,3	4,92	3,64	4,24	4,74
Πορτογαλία	14	4,25	3,86	3,44	4,1	5,35	4,9	3,69	4,15	4,29
Ελλάδα	15	4	3,16	3,44	3,96	4,99	4,74	3,78	3,9	4

*ΣΗΜΕΙΩΣΗ Η επίδοση των υπό εξέταση χωρών μετράται με τη χρήση της κλίμακας από το ένα έως το επτά, όπου ένα είναι το ελάχιστο και επτά το μέγιστο

Ακόμη χειρότερο είναι, όπως επισημαίνει η ίδια Μελέτη, το γεγονός ότι οι διεθνείς συγκρίσεις δείχνουν ότι η ανταγωνιστικότητα της χώρας μας όχι μόνο είναι χαμηλή, αλλά συνεχώς χαμηλώνει περισσότερο.

Σύμφωνα με μελέτη του IMD, η Ελλάδα το 2001 βρισκόταν στην 31^η θέση παγκοσμίως, το 2002 στην 36^η, το 2003 στην 42^η και το 2004 στην 44^η.

Οι ίδιες διαπιστώσεις σχετικά με την χαμηλή ανταγωνιστικότητα της χώρας μας προκύπτουν και από τα στοιχεία ειδικής μελέτης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, που αφορά τις επί μέρους περιφέρειες της Ευρώπης. Οι περιφέρειες της χώρας μας βρίσκονται στο τέλος της κατάταξης (βλ. Πίνακα 4)

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

Ανταγωνιστικότητα σε τοπικό επίπεδο στην Ευρώπη					
Οι 20 πιο ανταγωνιστικές Περιφέρειες της Ευρώπης			Οι 20 Περιφέρειες με τη χειρότερη επίδοση στην ανταγωνιστικότητα		
Κατάταξη	Περιοχή	Βαθμολογία	Κατάταξη	Περιοχή	Βαθμολογία

1	Οουσιμάα, Φιλανδία	261,8	72	Region Wallone, Βέλγιο	261,8
2	Στοκχόλμη, Σουηδία	252,3	73	Sachsen- Anchalt, Γερμανία	252,3
3	Βρυξέλλες, Βέλγιο	248,1	74	Κεντρική και Δυτική Ιρλανδία	248,1
4	Ιλ ντε Φρανς, Γαλλία	230	75	Μέκλεμπουργκ- Βορπο-μέρ, Γερμανία	230
5	Ελβετία	224,7	76	Αμπρούζο, Ιταλία	224,7
6	Λουξεμβούργο	222	77	Πορτογαλία (ηπειρωτική χώρα)	222
7	Αμβούργο, Γερμανία	211,5	78	Αττική, Ελλάδα	211,5
8	Λονδίνο, Βρετανία	186,4	79	Κανάρια, Ισπανία	186,4
9	Νορβηγία	184,6	80	Σαρδηνία, Ιταλία	184,6
10	Βρέμη, Γερμανία	178,9	81	Νησιά Αιγαίου και Κρήτη, Ελλάδα	178,9
11	Μπάντεν Βίτεμπεργκ, Γερμανία	175,9	82	Μαδέιρα, Πορτογαλία	175,9
12	Νοτιοανατολική Βρετανία	171,7	83	Αζόρες, Πορτογαλία	171,7
13	Έσεν, Γερμανία	170,7	84	Καμπανία, Ιταλία	170,7
14	Δυτική Ολλανδία	168,2	85	Νοροέστε, Ισπανία	168,2
15	Μπάγκερν, Γερμανία	160,1	86	Σικελία, Ιταλία	160,1
16	Βερολίνο, Γερμανία	154,9	87	Sud, Ιταλία	154,9
17	Ανατολική Βρετανία	152,7	88	Σέντρο, Ισπανία	152,7
18	Δανία	142,6	89	Βόρεια Ελλάδα, Ελλάδα	142,6
19	Βεστεβέργκε, Σουηδία	135,6	90	Σαρ. Ισπανία	135,6
20	Ζουίντ- Ολλανδία, Ολλανδία	135	91	Κεντρική Ελλάδα, Ελλάδα	135
* ΠΗΓΕΣ Ευρωπαϊκός Δείκτης Ανταγωνιστικότητας 2004, Robert Hyggins Associates					

Εξάλλου, σύμφωνα με το IMD, για την υστέρηση της χώρας μας ευθύνονται όλοι οι κοινωνικοί εταίροι. Κατατάσσει την Ελλάδα 44^η με βάση τις διευθυντικές πρακτικές, 46^η για το θεσμικό της πλαίσιο και 53^η για την αγορά της εργασίας. («ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ», Μάρτιος 2005).

2.2 Το Ινστιτούτο Τουριστικών Ερευνών και Προβλέψεων (ΙΤΕΠ).

Στην τελευταία Έκθεσή του το Ινστιτούτο Τουριστικών Ερευνών και Προβλέψεων (ΙΤΕΠ), μια Έκθεση ιδιαίτερης σημασίας, επισημαίνει ότι η μείωση του ελλείμματος του ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών κατά το περασμένο έτος (2004) κατά 2 δισ. δολάρια περίπου μπορεί να υπογραμμίζει τον κρίσιμο ρόλο του τομέα των υπηρεσιών για την εξισορρόπηση των διεθνών συναλλαγών της χώρας, συγκαλύπτει

όμως ταυτόχρονα τη φθίνουσα διεθνή ανταγωνιστικότητα της εγχώριας παραγωγής υλικών και υπηρεσιών.

Στην ίδια έκθεση τονίζεται ότι ο μεγάλος αρωγός του ισοζυγίου, το ναυτιλιακό συνάλλαγμα, κερδίζεται σε διαφορετικές συνθήκες αγοράς από τις επικρατούσες στην εγχώρια αγορά. Στις διαφορετικές αυτές συνθήκες η ναυτιλία επιτυγχάνει όχι μόνο να επιβιώνει, αλλά και να βελτιώνει το μερίδιό της στη διεθνή ανταγωνιστική αγορά, παρά το ότι γίνεται συνεχώς δυσκολότερη λόγω της δημιουργίας εθνικών εμπορικών στόλων και των προτιμησιακών διακρίσεων που απολαμβάνουν οι εν λόγω στόλοι εκ μέρους των ιδιοκτητριών χώρων.

Αντίθετα, ο άλλος συναλλαγματοφόρος κλάδος, ο Τουρισμός, με φυσικό – πολιτισμικό διεθνές συγκριτικό πλεονέκτημα, έχει την ατυχία να λειτουργεί εντός της εγχώριας αγοράς, βαλλόμενος από τη σχεδόν παντελή απουσία στρατηγικής, αλλά και την παρουσία ερασιτεχνισμών που είναι, ενδεχομένως, βλαπτικότεροι της αδράνειας και της αβελτηρίας.

Η κατάσταση στην οποία έχει περιέλθει ο τομέας του Τουρισμού από απόψεως επιδόσεων καταγράφεται ευκρινέστατα στη δραματική υστέρηση του έναντι των ανταγωνιστριών χωρών. Όλες οι ανταγωνίστριες χώρες του ευρώ πραγματοποίησαν μικρές ή μεγάλες αυξήσεις με εξαίρεση τη χώρα μας.

Τέλος και ο τρίτος σημαντικός κλάδος της Ελληνική Οικονομίας, η Παραγωγή Υλικών Αγαθών, και στη Μεταποίηση αλλά και στη Γεωργία, έχει διαχρονικώς εμφανίσει φθίνουσα διεθνή ανταγωνιστικότητα, που εκφράζεται με υψηλό και διευρυνόμενο έλλειμμα του εμπορικού ισοζυγίου.

Συμπερασματικά το ΙΤΕΠ προειδοποιεί ότι με τους δύο από τους τρεις βασικούς κλάδους της Οικονομίας μας, τον Τουρισμό και την Παραγωγή Αγαθών, να ακολουθούν τα τελευταία χρόνια φθίνουσα ανταγωνιστικότητα στον διεθνή χώρο, «η έλευση περιόδου κρίσης στο ισοζύγιο εξωτερικών συναλλαγών, με όλες τις εξ αυτού συνέπειες, είναι αναπόφευκτη, αν η δυσμενής πορεία του Τουρισμού δεν αναστραφεί εγκαίρως».

Το πρόβλημα που αντιμετωπίζεται εδώ και μόνον εδώ, στους χώρους παραγωγής του προϊόντος, στη φροντίδα της πολιτείας και στους θεσμούς που προστατεύουν την ποιότητα του προϊόντος και, φυσικά, τον καταναλωτή του προϊόντος. Η προσπάθεια που γίνεται τρεχόντως για προβολή και διαφήμιση είναι, ποσοτικώς τουλάχιστον, πρωτόγνωρη για τα ελληνικά δεδομένα, αλλά η αποτελεσματικότητα της δεν εξαρτάται μόνο από την ποσότητα των διατιθεμένων πόρων. Το πρόβλημα της εποπτείας είναι κρίσιμο, είναι όμως και πραγματοποιήσιμο σε σχετικά βραχύ χρονικό διάστημα, σε αντίθεση με τις υποδομές που απαιτούν μεσο – μακροπρόθεσμο χρονικό διάστημα». Το μήνυμα του ΙΤΕΠ, του πιο αρμόδιου μη κρατικού φορέα για τη μελέτη του Τουρισμού μας, είναι σαφές :

α. Η διεθνής ανταγωνιστικότητα της χώρας μας στους δύο από τους τρεις βασικούς τομείς της Οικονομίας της, Τουρισμό και Παραγωγή Υλικών Αγαθών, είναι χαμηλή και ακολουθεί φθίνουσα πορεία. Μόνο η ναυτιλία πηγαίνει καλά.

β. Θα προκύψουν αναπόφευκτα πολύ δυσμενείς εξελίξεις στην Οικονομία της χώρας, αν δεν αναστραφεί εγκαίρως η δυσμενής πορεία του Τουρισμού με :

- **Αυστηρή εποπτεία, ώστε να βελτιωθεί άμεσα η ποιότητα του τουριστικού προϊόντος σε συνδυασμό με την πρωτοφανή για τα ελληνικά δεδομένα έκταση της προβολής της χώρας μας που προωθείται.**
- **Σοβαρές επενδύσεις, ώστε να αποκτηθούν μεσο-μακροπρόθεσμα οι αναγκαίες και ελλείπουσες σήμερα υποδομές.**

Η δυσοίωνη αυτή πρόβλεψη του ΙΤΕΠ για έλευση περιόδου κρίσης στο ισοζύγιο εξωτερικών συναλλαγών της χώρας μας ενισχύεται, δυστυχώς, από τα στοιχεία του 2004, που έδωσε πρόσφατα στη δημοσιότητα το Κέντρο Εξαγωγικών

Ερευνών και Μελετών (ΚΕΕΜ). Η αξία των εξαγωγών μας έφτασε πέρυσι τα 12.228,5 (ΚΕΕΜ). Ενώ η αξία των εισαγωγών μας διαμορφώθηκε στα 42.399,2 εκατ.€, δηλαδή παρουσιάστηκε έλλειμμα 30.170,7 εκατ.€ που σημαίνει ότι οι εισαγωγές μας είναι 3,5 φορές περισσότερες από τις εξαγωγές.

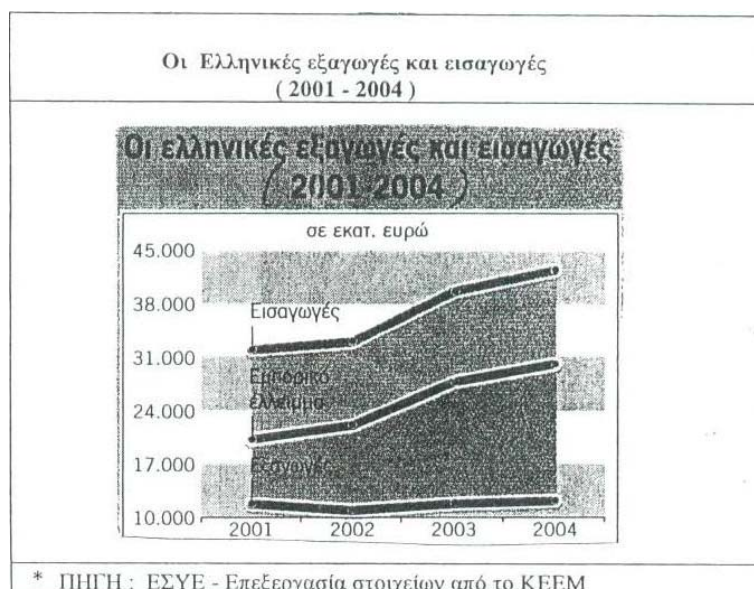
Η ίδια κατιούσα πορεία συνεχίζεται και το 2005. Σύμφωνα με τα στοιχεία που ανακοίνωσε προ τινος η Τράπεζα της Ελλάδος, στο τετράμηνο Ιανουαρίου – Απριλίου 2005 οι εισπράξεις από τις εξαγωγές μας διαμορφώθηκαν στα 4,25 δις. ευρώ, ενώ οι πληρωμές για τις εισαγωγές μας έφτασαν τα 13,3 δις. ευρώ. Οι εξαγωγές είναι λιγότερες από το 1/3 των εισαγωγών. Χαρακτηριστικό είναι εξάλλου ότι ο Γενικός Δείκτης Βιομηχανικής Παραγωγής συνεχίζει να ακολουθεί φθίνουσα πορεία. Σύμφωνα με τα στοιχεία που δημοσιοποίησε η ΕΣΥΕ, τον περασμένο Ιούνιο έπεσε κατά 2,3%.

Χαρακτηριστικό είναι επίσης ότι για πρώτη φορά φέτος, το πρώτο τρίμηνο του 2005, το εμπορικό ισοζύγιο με τα Σκόπια ανατράπηκε και έγινε αρνητικό για την χώρα μας. Σύμφωνα με τα στοιχεία του Γραφείου Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων στα Σκόπια, το τρίμηνο αυτό οι εισαγωγές μας αυξήθηκαν κατά 39,5% σε σχέση με το αντίστοιχο διάστημα του 2004, ενώ οι εξαγωγές μας αυξήθηκαν μόλις κατά 1,5%.

Η σημαντική αυτή άνοδος των εισαγωγών μας από τα Σκόπια οφείλεται μεταξύ άλλων και στα προϊόντα παθητικής τελειοποίησης (φασόν) των ελληνικών εταιρειών που είναι εγκατεστημένες εκεί, τα οποία εισάγονται κατόπιν στην Ελλάδα.

Από γενικότερη άποψη, επισημαίνεται ότι το εμπορικό μας έλλειμμα επιδεινώθηκε κατά το 2004 κατά 8,5% έναντι του 2003 και σύμφωνα με πρώτη δήλωση του Υπ. Οικονομίας το ποσοστό των Ελληνικών εξαγωγών στο ΑΕΠ είχε πέσει από το 10% που ήταν το 2000 στο 7,4% το 2004. Προστίθεται ότι το ίδιο ποσοστό είναι στο Βέλγιο 95% του ΑΕΠ, στην Κορέα 66% και στην Γερμανία 40% ως συνάρτηση της ανταγωνιστικότητας της Οικονομίας των χωρών αυτών. Γενικότερα η εικόνα που παρουσιάζουν οι εξαγωγές – εισαγωγές μας κατά τα τελευταία 4 χρόνια εμφανίζεται στον κατωτέρω Πίνακα με αριθμό 5.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5

2.3. Το Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ του Νταβός (WEF)

Πρόσφατα δημοσιεύτηκε έρευνα του World Economic Forum (WEF) για το 2004 – 2005, που χρησιμοποιεί ένα από τα πιο γνωστά και ευρέως χρησιμοποιούμενα συστήματα μέτρησης διεθνώς και με το οποίο συνεργάζεται ο Σύνδεσμος Ελλήνων Βιομηχάνων (ΣΕΒ) στα πλαίσια της προσπάθειας εντοπισμού των βασικών αδυναμιών της ελληνικής οικονομίας. Στην έρευνα αξιολογούνται συνολικά 104 χώρες, οι οποίες κατατάσσονται σε τέσσερις βασικές κατηγορίες ως προς τη συνολική τους ανταγωνιστικότητα και συμπεραίνεται για άλλη μια φορά η υστέρηση της ανταγωνιστικότητας της χώρας μας. Αν και η Ελλάδα κατατάσσεται στη δεύτερη κατηγορία χωρών, η κατάταξη αυτή είναι οριακή και στις περισσότερες περιπτώσεις η θέση της χώρας μας τείνει να υποχωρήσει στην τρίτη κατηγορία.

Το σημαντικότερο έλλειμμα εντοπίζεται στην Αγορά Εργασίας και την περιορισμένη μακροοικονομική σταθερότητα, δύο τομείς όπου η Ελλάδα κατατάσσεται στην τρίτη κατηγορία χωρών με τάση μάλιστα υποβάθμισης, ενώ αντίστοιχη τάση καταγράφεται και στους τομείς της επιχειρηματικότητας, της καινοτομίας και του ανοίγματος των αγορών, όπου η συνέχιση των χαμηλών επιδόσεων μπορεί να περιορίσει την κατάταξη της χώρας μας στην τρίτη θέση στην επόμενη Έκθεση.

Από την Έκθεση αυτή προκύπτει ότι συγκριτικά μειονεκτήματα της χώρας μας αποτελούν :

- Η χαμηλή εθνική αποταμίευση (63^η θέση)
- Ο υψηλός πληθωρισμός (58^η θέση)
- Η χαμηλή τεχνολογική ετοιμότητα (70^η θέση)
- Το έντονο διοικητικό βάρος για την έναρξη νέας επιχειρηματικής δραστηριότητας (70^η θέση)
- Η χαμηλή αποτελεσματικότητα των διοικητικών συμβουλίων (68^η θέση)
- Η εκδήλωση φαινομένων ευνοιοκρατίας στις αποφάσεις κυβερνητικών υπαλλήλων (68^η θέση)
- Η περιορισμένη ελαστικότητα στον καθορισμό των μισθών (94^η θέση)
- Οι δυσκολίες στα θέματα προσλήψεων και απολύσεων (86^η θέση)

Από την μέτρηση της επιχειρηματικότητας που αναπτύχθηκε στη χώρα μας κατά το 2004, διαπιστώνεται υποχώρηση σε σχέση με τον προηγούμενο χρόνο, ενώ ένα μεγάλο μέρος της δραστηριότητας που καταγράφηκε αφορά την «επιχειρηματικότητα ανάγκης» και λιγότερο την «επιχειρηματικότητα ευκαιρίας».

Εξάλλου σύμφωνα με άλλη έρευνα του Παγκόσμιου Οικονομικού Φόρουμ του Νταβός (WEF), που δημοσιοποιήθηκε πρόσφατα, όπως κάθε χρόνο, στα πλαίσια του «Global Information Technology Report», το «ψηφιακό χάσμα» που χωρίζει τη χώρα μας από την υπόλοιπη Ευρώπη αντί να μειώνεται διευρύνεται συνεχώς. Η Ελλάδα υποχώρησε στην παγκόσμια κατάταξη με βάση τον «Δείκτη Δικτυακής Ετοιμότητας», που απεικονίζει τον συγκερασμό σειράς στοιχείων, όπως οι επενδύσεις σε νέες τεχνολογίες, η συνεργασία πανεπιστημίων και ιδιωτικών επιχειρήσεων για την προώθηση της έρευνας, το επίπεδο της παρεχόμενης εκπαίδευσης, τα μέτρα για την ενίσχυση της καινοτομίας και της ανταγωνιστικότητας, το ρυθμιστικό πλαίσιο που διέπει τις επενδύσεις κλπ.

Η χώρα μας κατατάσσεται φέτος στη 42^η θέση, σε σύγκριση με την 34^η που είχε καταλάβει στην περυσινή έκθεση του Παγκόσμιου Οικονομικού Φόρουμ. Εξ άλλου, στα πλαίσια της Ε.Ε. των 25, η Στατιστική της Υπηρεσία (Eurostat) κατατάσσει την χώρα μας στην 22^η θέση όσον αφορά τα κονδύλια που δαπανά για έρευνα και ανάπτυξη, δηλαδή για το μέλλον της Οικονομίας της, (0,5% επί το ΑΕΠ). Πρώτη είναι η Φινλανδία με 3,5% επί του ΑΕΠ, επταπλάσια δαπάνη. Γενικότερα η χώρα μας είναι «μετεξεταστέα» σε κρίσιμους τομείς που οδηγούν στην ενίσχυση της τεχνολογική διεύθυνσης, όπως το ρυθμιστικό περιβάλλον (όπου κυριαρχεί η γραφειοκρατία), η φτωχή τεχνολογική υποδομή (η Ελλάδα είναι τελευταία, με

μεγάλη διαφορά, στην Ευρώπη όσον αφορά τη διείσδυση των ευρυζωνικών δικτύων που προσφέρουν ταχεία και μόνιμη σύνδεση στο Διαδίκτυο) κ.λ.π.

Εξάλλου, η χώρα μας βρίσκεται στην τελευταία θέση της Ευρωπαϊκής Ένωσης (των 15) και όσον αφορά την κατά κεφαλή δαπάνη σε τεχνολογίες πληροφορικής, με βάση στοιχεία που δημοσιοποίησε πρόσφατα ο Οργανισμός ΕΙΤΟ (European Information Technology Observatory).

Το 2004 η κατά κεφαλήν δαπάνη σε τεχνολογικά προϊόντα στην Ελλάδα έφτασε τα 729 ευρώ, ενώ ο μέσος όρος της Δυτικής Ευρώπης φτάνει τα 1.521 ευρώ. Η Ελλάδα συγκρίνεται, βεβαίως, με χώρες που έχουν πολύ μεγαλύτερο ΑΕΠ. Από την άλλη πλευρά όμως βρίσκεται πίσω από την Πορτογαλία, χώρα με αντίστοιχο επίπεδο ΑΕΠ.

Ενδεικτικός είναι ο παρακάτω Πίνακας 6, όπου η χώρα μας κατατάσσεται 42^η σ' ένα σύνολο 50 χωρών.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6

Δείκτης "Τεχνολογικής Ετοιμότητας" του Παγκοσμίου Οικονομικού Φόρουμ			
ΧΩΡΑ	Κατ/ξη 2005	Βαθ/για 2005	Κατ/ξη 2004
Σιγκαπούρη	1	1,73	2
Ισλανδία	2	1,66	10
Φιλανδία	3	1,62	3
Δανία	4	1,6	5
ΗΠΑ	5	1,58	1
Σουηδία	6	1,53	4
Χονγκ Κονγκ	7	1,39	18
Ιαπωνία	8	1,35	12
Ελβετία	9	1,3	7
Καναδάς	10	1,27	6
Αυστραλία	11	1,23	9
Βρετανία	12	1,21	15
Νορβηγία	13	1,19	8
Γερμανία	14	1,16	11
Ταϊβάν	15	1,12	17
Ολλανδία	16	1,08	13
Λουξεμβούργο	17	1,04	14
Ισραήλ	18	1,02	16
Αυστρία	19	1,01	21
Γαλλία	20	0,96	19
Νέα Ζηλανδία	21	0,95	23
Ιρλανδία	22	0,89	22
Ηνωμ.Αραβ.Εμ.	23	0,84	
Κορέα	24	0,81	20
Εσθονία	25	0,8	25
Βέλγιο	26	0,74	24
Μαλαισία	27	0,69	26
Μάλτα	28	0,5	27
Ισπανία	29	0,43	29
Πορτογαλία	30	0,39	31
Τυνησία	31	0,39	40
Σλοβενία	32	0,37	30
Μπαχρέιν	33	0,37	
Νότια Αφρική	34	0,33	38
Χιλή	35	0,29	32
Ταϊλάνδη	36	0,27	38

Κύπρος	37	0,25	
Ουγγαρία	38	0,24	36
Ινδία	39	0,23	45
Τσεχία	40	0,21	33
Κίνα	41	0,17	51
Ελλάδα	42	0,17	34
Λιθουανία	43	0,13	42
Ιορδανία	44	0,1	46
Ιταλία	45	0,1	28
Βραζιλία	46	0,08	39
Μαυρίκιος	47	0,08	43
Σλοβακία	48	0,03	41
Τζαμάικα	49	-0,03	53
Μποτσουάνα	50	-0,1	55
*ΠΗΓΗ Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ - The Global information Technology Report 2004-2005			

Ενδεικτικός είναι επίσης ο παρακάτω πίνακας 7 που δείχνει την κατά κεφαλή δαπάνη σε τεχνολογία πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών σε 18 προηγμένες χώρες. Η χώρα μας κατατάσσεται τελευταία με δαπάνη τρεισήμισι φορές λιγότερη από την πρώτη (Ελβετία).

ΠΙΝΑΚΑΣ 7

Κατά κεφαλήν δαπάνη σε τεχνολογίες πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών	
1. Ελβετία	2.673 €
2. Σουηδία	2.374 €
3. Δανία	2.351 €
4. Ιαπωνία	2.262 €
5. Νορβηγία	2.107 €
6. ΗΠΑ	1.996 €
7. Ολλανδία	1.941 €
8. Βρετανία	1.908 €
9. Φιλανδία	1.831 €
10. Βέλγιο Ν Λουξεμβούργο	1.707 €
11. Αυστρία	1.673 €
12. Ιρλανδία	1.565 €
13. Γερμανία	1.556 €
14. Δυτ.Ευρώπη	1.521 €
15. Γαλλία	1.513 €
16. Ισπανία	914 €
17. Πορτογαλία	852 €
18. Ελλάδα	729 €
* ΠΗΓΗ : ΕΙΤΟ σε συνεργασία με IDC	

Χαρακτηριστικό είναι επίσης το γεγονός ότι οι Έλληνες χρησιμοποιούν πολύ λιγότερο το Διαδίκτυο σε σχέση με τους άλλους Ευρωπαίους, με αποτέλεσμα η χώρα μας να βρεθεί στην τελευταία θέση της Ε.Ε. το 2004, καθώς χρήση του μέσου αυτού έκανε μόνο ένας στους πέντε, ενώ στην Κοινότητα ήταν στους δύο.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat, το 2004 το ποσοστό των Ελλήνων, ηλικίας μεταξύ 16 και 74 χρόνων, που χρησιμοποίησε το Ίντερνετ μόλις έφτασε το 20% έναντι 74% που ήταν ο μέσος όρος στην Κοινότητα. Σημαντικό όμως είναι ότι το Διαδίκτυο χρησιμοποιείται από το 87% των ελληνικών επιχειρήσεων έναντι 89% που είναι ο μέσος στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Ο παρακάτω πίνακας με αριθμό 8 εμφανίζει την κατάταξη 18 Ευρωπαϊκών χωρών από την άποψη της χρήσης του Διαδικτύου το 2004.

ΠΙΝΑΚΑΣ 8

Ποσοστό χρηστών του Διαδικτύου (2004)			
ΧΩΡΑ	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ
1. Σουηδία	83%	80%	82%
2. Δανία	79%	73%	78%
3. Φιλανδία	70%	71%	70%
4. Λουξ/ργο	74%	57%	65%
5. Ην.Βασίλειο	67%	59%	63%
6. Γερμανία	65%	57%	61%
7. Αυστρία	58%	46%	52%
8. Εσθονία	50%	51%	50%
9. Ισπανία	45%	36%	40%
10. Σλοβενία	39%	35%	37%
11. Λετονία	34%	33%	33%
12. Κύπρος	36%	28%	32%
13. Ιταλία	37%	26%	31%
14. Πορτογαλία	32%	27%	29%
15. Λιθουανία	30%	29%	29%
16. Πολωνία	30%	28%	29%
17. Ουγγαρία	30%	26%	28%
18. Ελλάδα	23%	16%	20%
Μέσος Όρος Ε.Ε	51%	43%	47%
* ΠΗΓΗ : Eurostat			

Εδώ πρέπει να αναφερθεί ότι πρόσφατα ο Ειδικός Γραμματέας για την Κοινωνία της Πληροφορίας προειδοποίησε για την πιθανή απώλεια 60-70 εκατ. ευρώ από το αντίστοιχο ευρωπαϊκό Πρόγραμμα, λόγω μη απορροφήσεως και επισήμανε το γεγονός ότι από την προκήρυξη ενός διαγωνισμού μέχρι την υπογραφή της σχετικής σύμβασης απαιτούνται 2,5 χρόνια, που καταβάλλεται προσπάθεια να μειωθούν σε ένα χρόνο (!)

Είναι φανερό ότι στην κοινή πορεία των λαών προς την «Οικονομία της Γνώσης» η χώρα μας βρίσκεται στο τέλος της ουράς και διαρκώς μένει πιο πίσω, αυξάνοντας το «ψηφιακό χάσμα» γιατί η πικρή αλήθεια είναι, όπως επισημάνθηκε παραπάνω στην Εισηγητική Έκθεση, ότι **αντί τα Πανεπιστήμια να τρέφουν την Οικονομία μας, όπως γίνεται σε όλες τις προηγμένες χώρες, η Οικονομία τρέφει τα Πανεπιστήμια.**

Οι ανωτέρω συγκεκριμένες επισημάνσεις, της Ειδικής Γραμματείας του ΥΠΕΘΟ για την Ανταγωνιστικότητα, του Ινστιτούτου Τουριστικών Ερευνών και Προβλέψεων (ΙΤΕΠ) και του Παγκόσμιου Οικονομικού Φόρουμ του Νταβός (WEF) προ τις οποίες συμφωνούν όλες οι σχετικές αξιόπιστες Μελέτες, ελληνικές και ξένες, παρουσιάζουν ανάγλυφα το γενικότερο «έλλειμμα ανταγωνιστικότητας» της χώρας μας και επομένως την προϊούσα υποχώρησή της στον διεθνή καταμερισμό εργασίας.* Το έλλειμμα αυτό εξειδικεύεται παρακάτω στον τομέα του Τουρισμού στις βασικότερες παραμέτρους του.

* Η πρόσφατη άνοδος των τιμών του πετρελαίου και η ταυτόχρονη ανατίμηση του Ευρώ αναμένεται να επηρεάσει αρνητικά την ανταγωνιστικότητα της Ελληνικής Οικονομίας και την Απασχόληση από την άποψη της αύξησης του κόστους παραγωγής και της μείωσης των εξαγωγών.

3. ΤΑ ΕΠΙ ΜΕΡΟΥΣ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

3.1 Ο Ελληνικός Τουρισμός παρουσιάζει σήμερα **τεράστιο έλλειμμα γενικότερης ανταγωνιστικότητας, που είναι άθροισμα πολλών επί μέρους ελλειμμάτων.** Ειδικότερα παρουσιάζει:

3.1.1 Έλλειμμα Τουριστικής Στρατηγικής

Η χώρα μας, δυστυχώς, δεν απόκτησε ποτέ, τουλάχιστον μέχρι σήμερα, μια εμπειριστατωμένη και συνεπή Τουριστική Πολιτική, υποστηριζόμενη από επαρκείς δημόσιες επενδύσεις και ικανοποιητική προώθηση των ιδιωτικών τουριστικών πρωτοβουλιών, ούτε μακροπρόθεσμο Τουριστικό Σχεδιασμό. Δεν είχαμε μια συγκεκριμένη, επιστημονικά θεμελιωμένη και οικονομικά στηριγμένη, «**Τουριστική Στρατηγική**», κανένα μακροχρόνιο προσανατολισμό. Ότι καλό έχει γίνει, οφείλεται κυρίως στην επιχειρηματική δραστηριότητα των ιδιωτών.

Αντίθετα, το ίδιο το κράτος άνοιξε θεσμικά, με τις επιχορηγήσεις των αναπτυξιακών Νόμων, τον δρόμο μιας «εθνικής αρπαχτής», καθώς θέσπισε κατά καιρούς κίνητρα επαρκή μεν, για την δημιουργία τουριστικών κλινών, αλλά εντελώς ανεπαρκή, όπως αποδείχτηκε από τα γεγονότα, για την δημιουργία ιδιωτικών εξειδικευμένων υποστηρικτικών υποδομών και δεν χρηματοδότησε ποτέ σε αξιόλογη έκταση δημόσιες τουριστικές υποδομές. Και η κατάσταση επιδεινώνεται σταθερά από το γεγονός ότι η ελληνική γραφειοκρατία και η αστάθεια και ανεπάρκεια των επιχειρηματικών παραμέτρων αποτρέπουν ξένους επενδυτές από το να ρισοκινδυνεύσουν αναπτυξιακές επιχειρηματικές πρωτοβουλίες στον τόπο μας πάνω στους τομείς αυτούς, (βλ. και παρακάτω 3.1.10).

Αλλά και οι επιχορηγήσεις για την δημιουργία τουριστικών κλινών δεν κατευθύνθηκαν ορθολογικά από το κράτος, ώστε να ενισχυθεί ιδιαίτερα ο ακριβός Τουρισμός, ο οποίος καθιερώνει διεθνώς ένα προορισμό και αυξάνει την ευρύτερη ελκυστικότητά του, αλλά διατέθηκαν με τρόπο που οδήγησε στη σημερινή δυσαναλογία μεταξύ κλινών υψηλού και χαμηλού επιπέδου εις βάρος της πληρότητας όλων.

Η Ελλάδα απόκτησε μεν πολλές Μονάδες χαμηλών κατηγοριών αλλά πολύ καλού επιπέδου, παράλληλα όμως γέμισε από χιλιάδες επιχορηγημένα κακόγουστα νεόδμητα καταλύματα, που ένα αγγλικό περιοδικό χαρακτήρισε προ ετών «κουνελότρυπες».

Με την αλόγιστη αυτή πολιτική ή μάλλον την έλλειψη σοβαρής και υπεύθυνης Τουριστικής Πολιτικής, το Κράτος προώθησε τη δημιουργία ενός τεράστιου προγραμματίστου μηχανισμού διαμονής, εστίασης και αναψυχής των ξένων, κυρίως μέτριου ή χαμηλού επιπέδου, χωρίς να φροντίσει παράλληλα, έγκαιρα και αποτελεσματικά, για την δημιουργία των αναγκαίων δημόσιων και ιδιωτικών υποστηρικτικών υποδομών, για την εξασφάλιση μιας σταθερής γι' αυτό τον μηχανισμό. Προώθησε έναν γιγάντιο μηχανισμό κατανάλωσης χωρίς να φτιάξει ταυτόχρονα τον αντίστοιχο μηχανισμό παραγωγής και τώρα, που οι συνθήκες του διεθνούς ανταγωνισμού αλλάζουν δραματικά προς το χειρότερο για την χώρα μας, ο μηχανισμός αυτός δεν έχει τι να καταναλώσει, μένει χωρίς αρκετή και καλή πελατεία και κινδυνεύει να λιμοκτονήσει.

3.1.2. **Έλλειμμα Ειδικών Τουριστικών Υποδομών**, που θα καθιστούσαν πρακτικά δυνατή την ανάπτυξη Εναλλακτικών Μορφών Τουρισμού. Αυτός είναι ο βασικός λόγος, όπως επισημάνθηκε παραπάνω, για τον οποίο ο Ελληνικός Τουρισμός αφ' ενός ακολουθεί γενικότερα φθίνουσα τροχιά και αφ' ετέρου έχει κατ' ουσίαν οριοθετηθεί μέσα σε συγκεκριμένα εποχικά όρια και απουσιάζει εντελώς, σχεδόν, από την κονίστρα του διεθνούς ανταγωνισμού κατά το πεντάμηνο της χειμερινής

περιόδου, κατά το οποίο οι ανταγωνίστριες χώρες μονοπωλούν κάθε προσφερόμενη δυνατότητα. Η εποχικότητα του Ελληνικού Τουρισμού προβάλλει ανάγλυφα από τα παρακάτω στοιχεία, βλ. Πίνακα 9.

ΠΙΝΑΚΑΣ 9

Αφίξεις κατά τη θερινή - χειμερινή περίοδο (2002)					
ΜΗΝΑΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	%	ΜΗΝΑΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	%
Απρίλιος	685.649	4,84%	Ιανουάριος	401.055	2,83%
Μάιος	1.581.960	11,16%	Φεβρουάριος	336.385	2,37%
Ιούνιος	1.870.801	13,19%	Μάρτιος	448.394	3,16%
Ιούλιος	2.407.294	16,98%	Νοέμβριος	388.617	2,74%
Αύγουστος	2.479.393	17,49%	Δεκέμβριος	388.617	2,74%
Σεπτέμβριος	2.012.316	14,19%			
Οκτώβριος	1.113.430	7,85%			
Σύνολο	12.150.843	85,69%	Σύνολο	2.029.154	14,31%
Ανακεφαλαίωση					
Επτάμηνο Απρίλιος-Οκτώβριος			12.150.843 85,69%		
Πεντάμηνο Νοέμβριος- Μάρτιος			2.029.154 14,31%		
ΣΥΝΟΛΟ ΕΤΟΥΣ			14.180.000 100,00%		
* Πηγή : ΕΣΥΕ - ΕΟΤ.					

Το πεντάμηνο Νοεμβρίου – Μαρτίου αντιπροσωπεύει μόλις το 14,31% των τουριστικών μας αφίξεων (το ποσοστό για τις πτήσεις charter είναι 1,41%).

Για τις διανυκτερεύσεις αλλοδαπών τουριστών το ποσοστό είναι ακόμη μικρότερο, μόλις 4,04%, (βλ. Πίνακα 10).

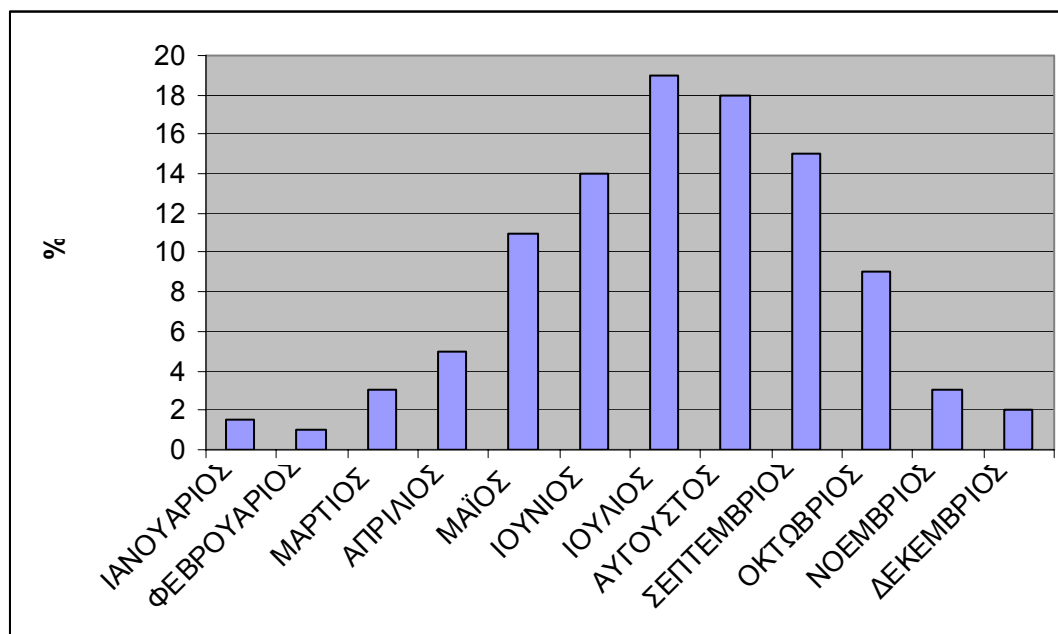
ΠΙΝΑΚΑΣ 10

Διανυκτερεύσεις σε Ξενοδοχειακά καταλύματα εντός και εκτός τουριστικής περιόδου, Σύνολο Ελλάδος (2000)						
	ΑΛ/ΠΟΙ	%	ΗΜ/ΠΟΙ	%	ΣΥΝ/ΛΟ ΑΛ/ΠΩΝ ΗΜ/ΠΩΝ	%
Πεντάμηνο Νοέμβριος - Μάρτιος	182.417	4,04%	4.195.498	28,61%	6.077.915	9,91%
Επτάμηνο Απρίλιος- Οκτώβριος	44.753.876	95,96%	10.471.112	71,39%	55.224.988	90,01%
ΣΥΝΟΛΟ	46.636.293	100,00%	14.666.610	100,00%	61.302.903	100,00%
* Πηγή : " Τουρισμός και Ευρωπαϊκή Διεύρυνση"						

Τα αντίστοιχα ποσοστά των τουριστικών αφίξεων για τις ανταγωνίστριες χώρες κατά το χειμερινό πεντάμηνο έχουν ως εξής: **Ισπανία 25,84%, Τουρκία 20,54%, Κύπρος 19,12%, Πορτογαλία 28,95%, Αίγυπτος 39,42%**.

Σημαντική αναπαράσταση των ανωτέρω αριθμητικών δεδομένων εμφανίζει ο παρακάτω Πίνακας με αριθ. 11.

ΠΙΝΑΚΑΣ 11

Είναι προφανές, όπως είπαμε παραπάνω, ότι τα αίτια του φαινομένου πρέπει να αναζητηθούν στην **περιορισμένη προσφορά υποδομών και προγραμμάτων που επιτρέπουν την ευχάριστη απασχόληση του εκτός ξενοδοχείου ελεύθερου χρόνου των τουριστών κατά την χειμερινή περίοδο.**

Ο παρακάτω Πίνακας 12 για τις ειδικές τουριστικές υποδομές μιλάει εύγλωττα για το μέγα αυτό συγκριτικό μας μειονέκτημα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 12

Ειδικές τουριστικές υποδομές σε Ελλάδα και ανταγωνίστριες χώρες				
	ΙΣΠΑΝΙΑ	ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	ΤΟΥΡΚΙΑ	ΕΛΛΑΔΑ
Γήπεδα Γκολφ*	272	63	12	5
Συνεδριακά Κέντρα* **	46	44	6	9
Κέντρα Θαλασ/πειάς	89	42	31	5
Μαρίνες	260	17	15	15
*: Πηγή : European Golf Association, Ελβετία 2002.				
** : Αποκλειστική χρήση.				

Πρόσφατα ανακοινώθηκε ότι η Τουρκία προγραμματίζει την δημιουργία 100 γηπέδων Γκολφ μέσα στην επόμενη πενταετία.

Πέρα από τον Πίνακα αυτό, που παρουσιάζει την υστέρησης της χώρας μας σε μερικές από τις σημαντικότερες ειδικές τουριστικές υποδομές σε σχέση με ανταγωνίστριες χώρες, πρέπει να ειπωθεί ότι ο Σύνδεσμος Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων (ΣΕΤΕ), σε σχετική μελέτη του «ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ 2010 – ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ, Μάιος 2002» με αναγωγή ανά εκατομμύριο αφίξεων και αναλογικά με τους ανταγωνιστικούς προορισμούς, εκτιμά ότι η χώρα μας έπρεπε να έχει σήμερα :

Γήπεδα Γκολφ : 46

Συνεδριακά – Εκθεσιακά Κέντρα : 15

Κέντρα Θαλασσοθεραπείας : 24

Μαρίνες : 15

Πράγματι φαίνεται όχι μόνο σωστό αλλά και αναγκαίο, να αναζητηθεί έστω εκ και των υστέρων η επέκταση της τουριστικής περιόδου σε δύο κυρίως κατευθύνσεις, του Συνεδριακού Τουρισμού και του Αθλητικού Τουρισμού (Γκολφ, Ποδόσφαιρο κλπ).

Χαρακτηριστικό είναι ότι η Κύπρος φιλοξένησε τον περασμένο χειμώνα 100 περίπου ποδοσφαιρικές ομάδες με ολόκληρο το αθλητικό και υποστηρικτικό δυναμικό τους επί εβδομάδες για προπόνηση.

Η χτυπητή έλλειψη ειδικών τουριστικών υποδομών θα είναι ακόμη πιο ζημιογόνα στο μέλλον, διότι σύμφωνα με τις προβλέψεις του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού και στον αιώνα που μπήκαμε ο Τουρισμός θα συνεχίσει να είναι ένας από τους πιο δυναμικά αναπτυσσόμενους τομείς της παγκόσμιας Οικονομίας. Συγκεκριμένα, ήδη σήμερα :

- Περισσότεροι τουρίστες επιθυμούν να συμμετέχουν σε δραστηριότητες αναψυχής, αθλητικές εκδηλώσεις, περιπετειώδεις εκδρομές, για να μάθουνε την Ιστορία, τον πολιτισμό, τη φύση και τα άγρια ζώα του προορισμού που επισκέπτονται. Οι τουρίστες σήμερα συμμετέχουν σ' αυτές τις δραστηριότητες πιο ενεργά σωματικά και πνευματικά σε σχέση με το παρελθόν.
- Περισσότεροι τουρίστες, σχέση με το παρελθόν, αναζητούν νέους προορισμούς και νέες μορφές Τουρισμού, γεγονός που παρέχει πολλές ευκαιρίες για την ανάπτυξη νέων τουριστικών περιοχών, αλλά και τη βελτίωση και επέκταση των υφισταμένων.
- Πολλοί τουρίστες πραγματοποιούν περισσότερα, αλλά μικρότερης διάρκειας ταξίδια (short breaks), σε διαφορετικές εποχές μέσα στο χρόνο.

Για όλους τους παραπάνω λόγους, είναι απόλυτη ανάγκη να πραγματοποιηθούν όσο το δυνατόν περισσότερες επενδύσεις, δημόσιες και ιδιωτικές, οι οποίες, εκτός από τις άμεσες ευεργετικές επιπτώσεις που θα έχουν στη λειτουργικότητα και την ελκυστικότητα της χώρας μας, θα προσελκύσουν από μόνες τους, σύμφωνα με τη γνωστή διαδικασία, άλλες μεγάλες επενδύσεις, ώστε να προκύψουν σωρευτικά αποτελέσματα, που θα ενισχύσουν αποφασιστικά την δυναμική του Τουρισμού μας. Η προοπτική αυτή, ωστόσο, δεν είναι καθόλου αισιόδοξη, αν είναι καθόλου εφικτή.

3.1.3. Έλλειμμα Δημόσιων Λειτουργικών Υποδομών (ηλεκτρισμού, επικοινωνιών, μεταφορών κλπ.)

Είναι εμφανής η υστέρηση της χώρας μας στον τομέα αυτό και δεν χρειάζεται περαιτέρω ανάλυση. Εξ άλλου και οι κοινωφελείς υπηρεσίες (οργάνωση παραλιών και ενδοχώρας, καθαριότητα πόλεων και υπαίθρου κλπ.) έχουν μείνει πίσω – σε σχέση μάλιστα με τις ιδιωτικές επενδύσεις – και υστερούν κατά πολύ έντονα των αντιστοίχων ευρωπαϊκών, με αποτέλεσμα να γίνονται αποδέκτες μόνο από επισκέπτες συγκεκριμένου οικονομικού και μορφωτικού επιπέδου και κάτω.

Υπάρχει τεράστια διαφορά επιπέδου και ποιότητας περιβάλλοντος ανάμεσα στο εσωτερικό μιας τουριστικής Μονάδος και στους δημόσιους και ιδιωτικούς χώρους έξω απ' αυτήν. Στην πραγματικότητα, πολύ συχνά οι ξενοδοχειακές Μονάδες και οι άλλες ιδιωτικές εγκαταστάσεις αποτελούν νησίδες ποιότητας μέσα σε μια θάλασσα ασχήμιας και προχειρότητας.

Η υστέρηση αυτή καταδικάζει τον Ελληνικό Τουρισμό σε σημαντική διεθνή υποχώρηση. Είναι χαρακτηριστικό ότι στον τομέα των γενικών υποδομών η χώρα μας υστερεί έναντι όλων των ευρωπαϊκών ανταγωνιστριών χωρών.

ΠΙΝΑΚΑΣ 13*

Δημόσιες Τουριστικές υποδομές σε Ελλάδα και συναγωνίστριες χώρες						
	ΙΣΠΑ- ΝΙΑ	ΠΟΡΤΟ- ΓΑΛΛΙΑ	ΓΑΛΛΙΑ	ΙΤΑ- ΛΙΑ	ΤΟΥΡ- ΚΙΑ	ΕΛΛΑΔΑ Σ
Εθνική Υποδομή	4,02	3,40	5,79	2,96	3,30	2,86
Δρόμοι	4,36	3,92	6,00	3,71	3,80	3,60
Σιδηρόδρομοι	4,07	2,74	6,03	2,44	2,06	1,91
Αεροπ. Μεταφορές	4,73	4,47	5,94	3,37	5,06	3,35
Λιμάνια	4,73	3,41	5,21	3,67	3,66	3,95
Τηλέφωνα – Fax	6,04	5,93	6,50	5,83	6,41	5,36
*: Πηγή : «Τουρισμός και Ευρωπαϊκή Διεύρυνση»						

3.1.4. Έλλειμμα προστασίας και ανάδειξης του Φυσικού Περιβάλλοντος

Από το 1987, όταν η «Παγκόσμια Επιτροπή για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη» του ΟΗΕ δημοσίευσε τα πορίσματά της (Εκθεση Brundtland) και προσδιόρισε την Βιώσιμη Ανάπτυξη ως βασική πολιτική, ανάγοντας την Προστασία του Περιβάλλοντος και την αειφόρο χρήση των φυσικών πόρων ως ισότιμη συνιστώσα με την οικονομική μεγέθυνση, η χώρα μας δεν έπαψε να συμμετέχει στις αναγκαίες Συναντήσεις Κορυφής της Ε.Ε. και να κυρώνει Συνθήκες και Οδηγίες, χωρίς όμως σε πρακτικό επίπεδο να λαμβάνει και κυρίως να εφαρμόζει αποτελεσματικά μέτρα για την Προστασία του Περιβάλλοντος.

Έτσι παρουσιάζει σήμερα ένα τεράστιο άνοιγμα ανάμεσα αφ' ενός στην Εθνική Στρατηγική της χώρας μας για την Βιώσιμη Ανάπτυξη, όπου ακολουθώντας την Ευρωπαϊκή Στρατηγική δίδει θεσμικά την οφειλόμενη προτεραιότητα στην περιβαλλοντική διάσταση της Ανάπτυξης, και αφετέρου στην καθημερινή εξέλιξη των πραγμάτων, όπου υστερεί καταφανώς. Χαρακτηριστικό είναι ότι, σύμφωνα με την Ετήσια Έκθεση της αρμόδιας Δ/σης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η χώρα μας αναδεικνύεται περίπου πρωταθλήτρια σε παραβιάσεις κοινοτικής Οδηγίας (14 περιπτώσεις) είτε γιατί δεν εφάρμοσε σωστά την περιβαλλοντική νομοθεσία (27 περιπτώσεις) είτε για πλείστες άλλες παραβιάσεις στην προστασία της πανίδας και της χλωρίδας.

Συγκεκριμένα, κανείς από τους κεντρικούς στόχους της Εθνικής μας Στρατηγικής για την Βιώσιμη Ανάπτυξη δεν προωθείται επαρκώς και δεν επιτυγχάνεται :

- Για την μείωση και ορθολογική διαχείριση των στερεών αποβλήτων
- Για την ορθολογική διαχείριση των υδατικών πόρων
- Για την πρόληψη της ερημοποίησης
- Για την προστασία της βιοποικιλότητας και των οικοσυστημάτων
- Για την μείωση των αέριων ρύπων και την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής

3.1.5. Έλλειμμα προστασίας και ανάδειξης του μνημειακού πλούτου και γενικότερα του Πολιτισμού της χώρας μας, ο οποίος θα έπρεπε να αποτελεί θεμελιώδη παράγοντα της τουριστικής (και όχι μόνο φυσικά) πολιτικής μας. Θα έπρεπε να αποτελεί το «διακριτό προφίλ» της Ελλάδας διεθνώς, αυτό που μόνο αυτή μπορεί να προσφέρει για συγκεκριμένες ιστορικές περιόδους, τη στιγμή μάλιστα που δεν υπάρχει Ευρωπαίος, ο οποίος δεν έχει διδαχτεί στα σχολεία του σημαντικά θετικά

στοιχεία για τον πολιτισμό και την ιστορία της χώρας μας. Ο διαχρονικός πολιτισμός της χώρας μας έπρεπε να είναι το βαρύ τουριστικό πυροβολικό της και δεν είναι.

Σε όλες τις χώρες της Ευρώπης, δυτικές και ανατολικές, το ιστορικό παρελθόν, ακόμη και ιστορικά στοιχεία που εμείς θα χαρακτηρίζαμε ως ασήμαντα, αναδεικνύονται και προβάλλονται με εξαντλητική φροντίδα και μεγάλες επενδύσεις. Στη Δανία, για παράδειγμα, τα μηδαμινά ίχνη ενός πρώιμου μεσαιωνικού οικισμού συμπληρώθηκαν κατασκευαστικά και εικαστικά, ώστε να προκύψει μια εκτεταμένη αναπαράσταση άκρως ενημερωτική και άκρως κερδοφόρα, αφού διαθέτει ή 5 ελκυστικούς τρόπους να αποσπάσει χρήματα από τους επισκέπτες. Επίσης το μουσείο των Βίκινγκς στη Γιορκ και χωρίς υπερβολή, χιλιάδες άλλα μικρά και μεγάλα.

Χρειάζεται, άραγε, να πούμε περισσότερα για τα δικά μας πλούσια μοναδικά και ιστορικά – αρχαιολογικά μνημεία, για την κατάσταση στην οποία βρίσκονται, για τους ρυθμούς με τους οποίους χρηματοδοτείται η ανάδειξή τους, για το επίπεδο της λειτουργίας και της προβολής τους;

Θα πούμε μόνο ότι η Ακρόπολη, με το 1,1 εκατ. Επισκέπτες που δέχεται ετησίως, μόλις ξεπερνά τους επισκέπτες του μουσείου της ποδοσφαιρικής ομάδας «Μπαρτσελόνα» στην Ισπανία και φτάνει το μισό των επισκεπτών του Ζωολογικού Κήπου της Βιέννης, παρά το ότι, σύμφωνα με έρευνα της Greek Public Opinion, το 81% των επισκεπτών των μουσείων μας δηλώνουν ευχαριστημένοι και παρά το ότι φαίνεται να παρουσιάζεται τα τελευταία χρόνια διεθνώς κάποια υποχώρηση στην επισκεψιμότητα των Μουσείων γενικά.

Είναι ηλίθιο φαινότερο ότι στον τομέα του Πολιτισμού η πολιτική της χώρας μας είναι κοντόφθαλμη και ισχνή, αν δεν είναι εντελώς αναποτελεσματική. Στον κρίσιμο αυτόν τομέα θα έπρεπε να έχουν γίνει ήδη πολύ σοβαρές παρεμβάσεις, όπως για παράδειγμα οι εξής :

α. Επιστημονική και αισθητική ανάδειξη των αρχαιολογικών χώρων με ιδιαίτερη προσοχή στη λειτουργικότητα και καθαριότητα τους. Η παρουσίαση να συμπληρώνεται με καλής ποιότητας αναμνηστικό υλικό, όπως DVD και μικρά και μεγάλα έντυπα, τα οποία μπορούν να κυκλοφορήσουν στον κύκλο των επισκεπτών, όταν επιστρέψουν στα σπίτια τους.

β. Οργάνωση μεγάλων και μικρότερων Μουσείων και Θεματικών Μουσειακών Συλλόγων κατά περίπτωση, ώστε κάθε τόπος, νησί ή περιοχή, να έχει τα Μουσεία του. Ιδιαίτερη προσοχή να δοθεί στον τρόπο παρουσίασης των εκθεμάτων, ώστε να μην είναι αποκομμένα από το περιβάλλον τους, αλλά να είναι ζωντανά και να παραπέμπουν άμεσα τον επισκέπτη στην ατμόσφαιρα της εποχής τους.

γ. Οργάνωση μεγάλων Θεματικών Πάρκων για κάθε βασική περίοδο της ελληνικής Ιστορίας (Μινωική, Μυκηναϊκή, Κλασική, Ελληνιστική, Βυζαντινή, Νεώτερη) στις περιοχές που αποτελούν την κοιτίδα της συγκεκριμένης φάσης της ιστορικής πορείας. Τέτοια Θεματικά Πάρκα θα έπρεπε να υπάρχουν ήδη στην Κρήτη, τη Σπάρτη, την Πύλο, την Αργολίδα, την Αττική, την Μακεδονία κλπ.

Η οργάνωση να αφορά όχι μόνο το ιστορικό «σκηνικό», αλλά και συγκεκριμένες δράσεις και ζωντανές αναπαραστάσεις με πιστότητα στα ιστορικά δεδομένα, αλλά με σύγχρονα τελικά μέσα παρουσίασης και προβολής και γλωσσικό εναρμονισμό.

Ιδιαίτερη φροντίδα πρέπει να λαμβάνεται, ώστε οι επισκέπτες – θεατές να συμμετέχουν σε κάποιες δράσεις ή να έχουν την αίσθηση αυτή.

Αλλά δεν είναι μόνο οι αρχαιότητες που συνθέτουν τον Ελληνικό Πολιτισμό, είναι και η σύγχρονη απόδοση του αρχαίου Θεάτρου, που πολύ συχνά κακοποιείται βάνουσα, και η όλη σύγχρονη καλλιτεχνική δημιουργία, που, ενώ πολλές φορές είναι πολύ καλής ποιότητας, είτε «θάβεται» από έλλειψη κατάλληλης στήριξης και προβολής είτε απλά μένει προνόμια μιας μικρής μειοψηφίας ειδικών, μακριά από το ευρύτερο κοινωνικό σύνολο και, κυρίως, μακριά από την τουριστική διαδικασία.

Η έλλειψη οργανικής διασύνδεσης του Ελληνικού Πολιτισμού με τον Τουρισμό μαζί με την ασέβεια προς το Περιβάλλον, Φυσικό και Δομημένο, συνιστά δύο από τις βασικές αδυναμίες του Ελληνικού Τουρισμού.

3.1.6. Έλλειμμα, μέχρι σήμερα, προβολής του Ελληνικού Τουρισμού στη διεθνή αγορά

Η προβολή μέχρι σήμερα είναι πλημμελής και συνήθως άκαιρη, γίνεται δε κυρίως με τις γνωστές τυπικές μεθόδους, την ώρα που οι ανταγωνίστριες χώρες κατακαλύπτουν όλες τις πιθανές πηγές άντλησης πελατείας με πλούσια και πολύπλευρη διαφήμιση με σύγχρονα ολοκληρωμένα συστήματα.

Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι πέρυσι (2004) η Ισπανία διέθεσε για διαφήμιση του Τουρισμού της 176 εκατ. Ευρώ, η Τουρκία 117 και η Ελλάδα μόλις 7,5, (στοιχεία Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος). Αυτή η εικόνα τα λέει όλα και ταυτόχρονα εξηγεί ένα από τους σοβαρότερους λόγους για τους οποίους ο Ελληνικός Τουρισμός χάνει έδαφος και παρουσιάζει σοβαρές δυσκολίες να διεισδύσει σε μεγάλες νέες αγορές.

Ευτυχώς στη σημαντική αυτή παράμετρο του Τουρισμού, το Υπουργείο Τουρισμού πέτυχε φέτος ένα πρωτοφανές άλμα εξασφαλίζοντας για το 2005 πιστώσεις για την προβολή της χώρας μας ύψους 60 περίπου εκατ. Ευρώ, με αποτέλεσμα να ενισχυθεί αποφασιστικά η Ελληνική παρουσία στη διεθνή Αγορά για πρώτη φορά στην Ιστορία του Ελληνικού Τουρισμού. Και για να μην επισημαίνονται μόνο τα αρνητικά δεδομένα, αξίζει να αναφερθεί αναλυτικότερα το θετικό γεγονός ότι η τουριστική Ελλάδα παρουσιάζεται φέτος (2005) :

- Στη Γερμανία, στην έκθεση ITB του Βερολίνου, τη σημαντικότερη του κόσμου, με μια πολύ διακεκριμένη παρουσίαση και 1500 θέσεις εξωτερικής διαφήμισης και ακόμη στη Φραγκφούρτη, στο Ντίσελντορφ, στο Ανόβερο, στο Μόναχο, στη Δρέσδη, στη Στουτγάρδη και τη Λειψία.
- Στη Γαλλία, στο Παγκόσμιο Σαλόνι Τουρισμού στο Porte Versailles, με εντυπωσιακό περίπτερο.
- Στην Αγγλία, στη διεθνή έκθεση WTM του Λονδίνου, με πολύ ωραία παρουσίαση κι ακόμη με εξωτερική διαφήμιση, κινητή διαφήμιση σε λεωφορεία και σταθμούς μετρό.
- Στη Ρωσία, στην έκθεση MITT της Μόσχας, με πολύ καλή εκδήλωση που οργάνωσε ο Σύνδεσμος Τουριστικών και Ταξιδιωτικών Γραφείων (HATTA) και με 600 σημεία εξωτερικής διαφήμισης. Στη Ρωσία έχει δοθεί ευρύτερη έμφαση, γιατί η Ελλάδα κατέχει μόλις το 7% της ρωσικής τουριστικής αγοράς.
- Στη Φιλανδία με 507 θέσεις εξωτερικής διαφήμισης.
- Στη Δανία, (Κοπεγχάγη), με 221 θέσεις σε λεωφορεία.
- Στη Νορβηγία, (Οσλο), με 100 θέσεις εξωτερικής διαφήμισης.
- Στο Βέλγιο, (Βρυξέλλες), με 400 city light posters.
- Στην Αυστρία, (Βιέννη), με 500 θέσεις εξωτερικής διαφήμισης.
- Στην Ουγγαρία, (Βουδαπέστη), με 260 θέσεις εξωτερικής διαφήμισης.
- Στην Τσεχία, (Πράγα), με 450 σημεία εξωτερικής διαφήμισης.
- Στις ΗΠΑ, (Νέα Υόρκη), με 100 metrolights στο μετρό και 400 άλλα σημεία, κινητή διαφήμιση σε 150 λεωφορεία στο Μανχάταν, σε 125 τηλεφωνικούς θαλάμους, 240 πάνελ στο εσωτερικό βαγονιών του μετρό, επένδυση 245 λεωφορείων σε 5 περιοχές και 400 λεωφορείων στην πίσω πλευρά, 1560 posters κλπ. Το άνοιγμα αυτό προς την αγορά των ΗΠΑ φαίνεται σωστό, αφ' ενός γιατί σύμφωνα με επίσημα στοιχεία των ΗΠΑ, η χώρα μας το 2004 δέχτηκε την μεγαλύτερη αύξηση αφίξεων (49%) σε σχέση με όλους τους ευρωπαϊκούς προορισμούς φτάνοντας τους 438.000 αφιχθέντες Αμερικανούς από 293.000 το 2003, ενώ υπάρχουν πολύ σημαντικά περιθώρια για

περαιτέρω αύξηση, και αφ' ετέρου γιατί οι Αμερικανοί τουρίστες είναι οι πρώτοι στις τουριστικές πληρωμές ανά άτομο.

- Ακόμη στη Σουηδία, στην Ελβετία, στην Ιταλία κλπ. Ένα καλό παράδειγμα, είναι η πρόσφατη Τουριστική Έκθεση «FERIE 2005» της Κοπεγχάγης, όπου η χώρα μας είχε ένα αρκετά καλό εκθεσιακό χώρο ανάμεσα στις μεσογειακές ανταγωνίστριες χώρες, όπως προκύπτει από τον παρατιθέμενο Πίνακα 14.

ΠΙΝΑΚΑΣ 14*

Εκθεσιακοί χώροι στην Έκθεση FERIE 2005					
A/A	ΧΩΡΑ	Τε. Με.	A/A	ΧΩΡΑ	Τε. Με.
1.	Τουρκία Ξενοδόχοι, Τουριστικοί Πράκτορες, Αεροπορικές Εταιρείες Τουρκίας... Τρεις πόλεις της Τουρκ. (3χ30 τ.μ.)	(72) (108) (90)	6	Κύπρος	48
	Σύνολο Τουρκίας	270	7	Μαρόκο	48
2.	Ιταλία	200	8	Τυνησία	12
3.	Ισπανία	140	9	Αίγυπτος	12
4.	Γαλλία	110	10	Κροατία	36
5.	Ελλάδα	90			
*: Πηγή : Γραφείο Τουρισμού Δήμου Ρεθύμνης					

Είναι φανερό ότι στον τομέα της προβολής του Τουρισμού μας στη διεθνή Αγορά έχει δημιουργηθεί φέτος μια νέα ελπιδοφόρα κατάσταση, που πρέπει να συνεχιστεί σταθερά, για να δοθεί χρόνος να προχωρήσουν όλες οι απαιτούμενες διαρθρωτικές αλλαγές στον Ελληνικό Τουρισμό και να γίνει ανταγωνιστικός.*

Χαρακτηριστικό είναι ότι το 2006 ο Τουρισμός μας θα διαφημιστεί σε 42 χώρες – στόχους συνολικά, δηλαδή 50% περισσότερες από το 2005. παράλληλα, και κατ' ανάγκην, οι διαφημιστικές δαπάνες των ξενοδοχείων έχουν φτάσει τα 14,4 εκατ. Ευρώ το 2003, σημειώνοντας αύξηση 200% κατά την προηγούμενη τετραετία (στοιχεία Εθνικής Τραπέζης της Ελλάδος).

Ωστόσο, παρά την φεικλή εντυπωσιακή χρηματοδότηση της προβολής του Ελληνικού Τουρισμού, θα χρειασθεί ασφαλώς πολύς χρόνος, για να καλυφθούν τα κενά των περασμένων ετών.

Εξ άλλου συναφές και πολύ σημαντικό είναι το έλλειμμα Ελληνικών οργανωμένων επαγγελματικών Τουριστικών Γραφείων σε όλες τις αξιόλογες διεθνείς αγορές, που με τη στήριξη του Ελληνικού κράτους θα προωθούσαν διεκδικητικά τον Ελληνικό Τουρισμό, όπως έχουν οι ανταγωνίστριες χώρες.

Είναι γνωστό, για παράδειγμα, ότι οι Ισπανοί Ξενοδόχοι και Τουριστικοί Πράκτορες λειτουργούν στη Γερμανία επαγγελματικά Πρακτορεία για την απ' ευθείας πώληση του προϊόντος τους στη Γερμανική Αγορά. Και δεν είναι βέβαια οι μόνοι.

* Φαίνεται ότι και στον τομέα των Γραφείων Τουρισμού προωθείται μια σημαντική επέκταση και αναβάθμιση από το Υπουργείο Τουριστικής Ανάπτυξης. Συγκεκριμένα αυξάνεται ο αριθμός των Γραφείων του εξωτερικού με την προσθήκη τα 23 που λειτουργούν σήμερα 49 νέων, ενώ παράλληλα θα επαναλειτουργήσουν τα καταργημένα Γραφεία στις έδρες των νομών και σημαντικές τουριστικές περιοχές.

3.1.7. Έλλειμμα στις μεταφορές τουριστών.

Καθώς η χρονοαπόσταση από τις πηγές τουριστών για τη χώρα μας είναι μεγάλη, απαιτείται πρωτίστως ένα άρτιο και κατά το δυνατόν φθηνό σύστημα αερομεταφοράς. Είναι γνωστό ότι επτά στους δέκα περίπου (7/10) τουρίστες έρχονται αεροπορικώς από τους οποίους μάλιστα τρεις στους τέσσερις (3/4) έρχονται με τσάρτερς, όπως εμφανίζει ο παρακάτω Πίνακας 15.

ΠΙΝΑΚΑΣ 15*

Αφίξεις κατά μέσο μεταφοράς (2002)		
ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΩΣ (Τσάρτερς)	10.437.911 (7.847.187)	69,97% (71,73%)
ΟΔΙΚΩΣ	2.855.818	19,14%
ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΙΚΩΣ	89.257	0,60%
ΘΑΛΑΣΣΙΩΣ	797.017	5,34%
ΚΡΟΥΑΖΙΕΡΕΣ	738.178	4,95%
ΣΥΝΟΛΟ	14.918.178	100,00%
*: Πηγή : «Τουρισμός και Ευρωπαϊκή Διεύρυνση		

Παρ' όλα αυτά οι συνθήκες υποδοχής τους στη χώρα μας δεν είναι οι καλύτερες. Είναι, για παράδειγμα, χαρακτηριστικό ότι τα τέλη προσγείωσης για ένα αεροπλάνο Air Buss A320 στο «Ελ. Βενιζέλος» είναι, σύμφωνα με δημοσιευμένα στοιχεία, 556 Ευρώ, τη στιγμή που στο Παρίσι είναι 336 Ευρώ και στη Ρώμη 251 Ευρώ.

Και τα τέλη στάθμευσης είναι στο «Ελ. Βενιζέλος» 143 Ε, ενώ σε πολλά ευρωπαϊκά αεροδρόμια είναι ακόμη και δωρεάν για μία ή δύο ώρες. Αλλά και το εισιτήριο φαίνεται να είναι πολύ ακριβό σε σχέση με άλλους προορισμούς. Σύμφωνα με δημοσιευμένα στοιχεία, ένα εισιτήριο από ευρωπαϊκό αεροδρόμιο προς Αττάλεια ή Μαγιόρκα κοστίζει 180 Ε, ενώ προς Ηράκλειο κοστίζει το διπλάσιο περίπου.

Η ακρίβεια των αεροπορικών εισιτηρίων οφείλεται εν μέρει και στην υψηλή φορολόγηση. Για παράδειγμα, με βάση τον μέσο ναύλο για τις πτήσεις εσωτερικού ο επιβάτης πληρώνει 84 Ε, από τα οποία μόνο τα 55 (το 65%) είναι έσοδα της αεροπορικής εταιρείας και τα υπόλοιπα 29 (το 35%) είναι φόροι υπέρ τρίτων.

Στους εκπωτικούς ναύλους προσφοράς η αναλογία είναι ακόμη δυσμενέστερη : από τα 62 Ε μόνο τα 35 (το 56%) είναι έσοδα της αεροπορικής εταιρείας, ενώ τα υπόλοιπα 27 (το 44%) είναι φόροι υπέρ τρίτων. Ανάλογες επιβαρύνσεις από μη ανταποδοτικά τέλη υπέρ τρίτων έχουν επιβληθεί και στην ακτοπλοΐα, με προφανείς αρνητικές επιπτώσεις στην τουριστική κίνηση των νησιών, και μάλιστα κατά παράβαση του Κοινοτικού Κανονισμού 3577/92.

Γενικά στις μεταφορές οι τιμές έχουν αυξηθεί κατά την τελευταία πενταετία στη χώρα μας κατά 33% έναντι μέσου όρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση 18% (στοιχεία Εθνικής Τραπέζης της Ελλάδος).

Στις αρνητικές επιπτώσεις του ακριβού εισιτηρίου πρέπει να προστεθεί και η συχνά πολύωρη αναμονή των επιβατών στα αεροδρόμια, λόγω ασυνέπειας στα ωράρια των πτήσεων, και η γενικότερη ταλαιπωρία τους, π.χ. λόγω έλλειψης επαρκούς αριθμού καθισμάτων, προσωπικού κλπ.

Είναι φανερό ότι στον τομέα των αερομεταφορών έχουν να γίνουν πολλά, όπως :

- α. Ριζική αναβάθμιση των εγκαταστάσεων και του εξοπλισμού όλων των αεροδρομίων μας.
- β. Βελτίωση της οργάνωσης και της λειτουργικότητας τους.

γ. Καθιέρωση ενιαίου χαμηλού τιμολογίου, ώστε να προσελκυστούν περισσότερες εταιρείες.

Οι ίδιες συνθήκες επικρατούν και στις ακτοπλοϊκές μεταφορές μας. Όταν τα νησιά της χώρας μας έχουν τόση ανάγκη από Τουρισμό αλλά και τόσες δυνατότητες ανάπτυξης και τόσο διεθνή προβολή, είναι αδιανόητο να είναι προσιτά δια θαλάσσης κάτω από συνθήκες αναχρονιστικές και απαράδεκτες, όπως αποδείχτηκε ιδιαίτερα φέτος. Είναι προφανές ότι και στον τομέα αυτό απαιτείται ριζική αναβάθμιση.

3.1.8. Έλλειμμα τιμολογιακής πολιτικής – Ακρίβεια.

Είμαστε ακριβή χώρα συγκριτικά με τις υπηρεσίες που παρέχουμε και τα αγαθά που προσφέρουμε. Συγκεκριμένα, η Ελλάδα είναι η όγδοη ακριβότερη χώρα της Ευρώπης, ακριβότερη από χώρες με ισχυρή Οικονομία. Χαρακτηριστικός, εξ άλλου, είναι ο επόμενος Πίνακας 16 που παρουσιάζει τις τιμές ορισμένων ειδών ευρείας «τουριστικής» κατανάλωσης στην Ελλάδα και σε 4 άλλες ευρωπαϊκές χώρες, από όπου η χώρα μας αντλεί κατά παράδοση τουριστική πελατεία.

ΠΙΝΑΚΑΣ 16

Τιμές προϊόντων σε πέντε χώρες της Ε.Ε.					
ΣΟΥΠΕΡ ΜΑΡΚΕΤ	ΕΛΛΑΔΑ	ΓΕΡΜΑΝΙΑ	ΓΑΛΛΙΑ	ΒΕΛΓΙΟ	ΑΓΓΛΙΑ
1 λίτρο φρέσκο γάλα	1,15	0,75	1,07	0,76	0,81
Οκτάδα χαρτομάντιλα	1,93	1,43	1,24	0,90	1,36
1 οδοντόκρεμα	2,15	1,10	1,77	1,22	1,26
1 κεσεδάκι γιαούρτι 200γρ	0,69	0,35	0,30	0,55	0,60
1 βάζο μαρμελάδα	2,25	1,60	1,31	2,24	1,56
1 μπουκάλι νερό ½ lt	0,24	0,25	0,21	0,57	0,20
1 καφές εσπρέσσο	3,00	1,80	2,00	1,70	1,45
Ποτό σε μπαρ	8,00	6,00	7,00	6,00	4,35
Μπύρα σε καφετέρια	5,00	2,60	3,00	3,00	3,63
ΣΗΜΕΙΩΣΗ : Τα μπουκάλι νερό ½ lt πωλείται στα περίπτερα 0,40-0,50 Ε όταν δεν φτάνει το 1 Ε.					

Πρόσφατα δημοσιεύτηκε διαμαρτυρία Έλληνα του εξωτερικού, ο οποίος πλήρωσε σε καφετέρια των Αθηνών ένα καφέ καπουτσίνο 5 Ε και μία μηλόπιτα 9 Ε, σύμφωνα με την απόδειξη του καταστήματος. Εξ άλλου, σύμφωνα με δημοσιογραφική έρευνα (18-6-2005), ο καφές κοστολογείται ως εξής σε πρωτεύουσες της Ευρώπης, κατά μέσον όρο :

- Αθήνα : 2,00 – 4,00 Ευρώ
- Ρώμη : 0,90 – 2,50 Ευρώ
- Λονδίνο : 2,00 – 3,50 Ευρώ
- Βρυξέλλες : 1,50 – 2,00 Ευρώ
- Λουξ/ργο : 1,60 – 2,20 Ευρώ
- Άμστερνταμ : 1,50 Ευρώ
- Βερολίνο : 1,00 – 2,00 Ευρώ
- Παρίσι : 2,20 – 4,00 Ευρώ

Οι συνέπειες αυτής της οικονομικής παραμέτρου είναι εξαιρετικά αρνητικές από όλες τις απόψεις.

Από κοινωνική άποψη, δημιουργεί σοβαρό πρόβλημα στο μέγιστο ποσό των πολιτών, γιατί οι τιμές των καταναλωτικών αγαθών είναι ευρωπαϊκές, από τις υψηλότερες, ενώ τα εισοδήματα είναι ελληνικά, δηλαδή τα χαμηλότερα της Ευρώπης με εξαίρεση την Πορτογαλία. Ιδιαίτερη πίεση υφίσταται ο εργατικός κόσμος.

Εξ άλλου, από τουριστική – αναπτυξιακή άποψη η ακρίβεια της Ελλάδας λειτουργεί αρνητικά με καταλυτικό τρόπο. Συγκεκριμένα :

- Αποτρέπει τους ευρωπαίους από το να επιλέξουν την χώρα μας για τις διακοπές τους. Όταν, π.χ., ο Γερμανός γνωρίζει ότι στην Ελλάδα θα πληρώνει αγαθά καθημερινής χρήσης ακριβότερα κατά 14,2 μονάδες από όσο στη Γερμανία, θα προτιμήσει τις ανταγωνίστριες μεσογειακές χώρες, Τυνησία, Μαρόκο, Αίγυπτο, Τουρκία, Βουλγαρία, Κροατία, Ιταλία, Ισπανία κλπ, που προσφέρουν τιμολόγια φθηνότερα από αυτά της Γερμανίας και πολύ περισσότερο της Ελλάδας.
- Φέρνει σε κρίσιμη θέση του ξενοδόχου της χώρας, γιατί μειώνει τη ζήτηση του Ελληνικού Τουρισμού και τους υποχρεώνει να επωμιστούν αυτοί το κόστος της ακρίβειας και να το αντιμετωπίσουν χαμηλώνοντας τις δικές τους τιμές σε οριακά επίπεδα. Οι ξενοδόχοι συνθλίβονται ανάμεσα στην φθηνία της εξωτερικής και την ακρίβεια της εσωτερικής αγοράς.

Με την αλόγιστη αυτή τακτική το εμπόριο κερδοσκοπεί εις βάρος της ξενοδοχείας, χωρίς να το υπολογίζει ότι αν η ξενοδοχεία καταρρεύσει, τότε και το εμπόριο θα νεκρωθεί.

Εκτός από την ακρίβεια, ιδιαίτερα επιβαρύνει τον Ελληνικό Τουρισμό και μειώνει την ανταγωνιστικότητα των ξενοδοχείων το υψηλό κόστος του εργατικού δυναμικού των τουριστικών επιχειρήσεων σε σχέση με τον τζίρο τους.

Για παράδειγμα, σύμφωνα με τα στοιχεία κορυφαίας ελληνικής τουριστικής επιχείρησης, η σχέση εργατικού κόστους και τζίρου για τα ξενοδοχεία είναι :

- Ελλάδα : το 36% του τζίρου
- Τουρκία : το 12% του τζίρου
- Αίγυπτος : το 9% του τζίρου

Επισημαίνεται ότι το ποσοστό 36% αφορά τουριστικές Μονάδες – υψηλών κατηγοριών, που διατηρούν αντίστοιχα υψηλά τιμολόγια. Αυτονόητο είναι ότι στις Μονάδες χαμηλότερων κατηγοριών, που ρίχνουν σε οριακό επίπεδο τα τιμολόγια τους, για να προσελκύσουν πελατεία, το ποσοστό των εργατικών επί του τζίρου ενδέχεται να είναι μεγαλύτερο του 36% γιατί το μισθολόγιο των εργαζομένων είναι κατά μέγα μέρος το ίδιο με τις Μονάδες πολυτελείας, δηλαδή αυτό που καθορίζουν οι Συλλογικές Συμβάσεις Εργασίας, ο αριθμός είναι μόνο μικρότερος.

Επισημαίνεται, επίσης, ότι τον ίδιο σκληρό ανταγωνισμό εκ μέρους των χωρών χαμηλού κόστους εργασίας αντιμετωπίζουν και οι άλλοι μεγάλοι τομείς της Ελληνικής Οικονομίας, ο πρωτογενής και ο δευτερογενής τομέας, Γεωργία, Κτηνοτροφία, Βιοτεχνία, Μεταποίησης κλπ.

Από τα ανωτέρω δεδομένα προκύπτει αβίαστα ότι είτε δεν υπάρχει καμία τιμολογιακή πολιτική στη χώρα μας είτε, αν υπάρχει, είναι εσφαλμένη. Ούτως ή άλλως είναι αδήριτη ανάγκη να εξυγιανθεί το σημερινό σύστημα, ώστε να αυξηθεί αντίστοιχα η ανταγωνιστικότητα του Ελληνικού Τουρισμού και γενικότερα της χώρας μας.

3.1.9. Έλλειμμα Επιχειρηματικού Περιβάλλοντος – Γραφειοκρατία

Οι πολυάριθμες και δαιδαλώδεις γραφειοκρατικές διαδικασίες, η ελλιπής ή πλεονάζουσα κατά περίπτωση και συχνά αντιφατική νομοθεσία, οι αφύσικα υψηλές τιμές των ακινήτων, οι πολυετείς πολεοδομικές και χωροταξικές ανασχέσεις, το ύψος και η αστάθεια των φορολογικών επιβαρύνσεων, οι παράλογες τοπικές αντιδράσεις, η έλλειψη γενικότερης επιχειρηματικής παιδείας αλλά και η απουσία αυτού που θα ονόμαζε κανείς «κοινωνικό αίσθημα επιβίωσης» αποτελούν αθροιστικά σοβαρό και

συχνά ανυπέρβλητο εμπόδιο τόσο για την πραγματοποίηση επενδύσεων, τουριστικών και μη, όσο και για την προσέλκυση τουριστών. Ειδικότερα, στην τελευταία Έκθεση της Παγκόσμιας Τράπεζας με τίτλο «Κάνοντας Επιχειρήσεις» η Ελλάδα τοποθετείται σταθερά στις τελευταίες θέσεις ανάμεσα στις 22 ανεπτυγμένες χώρες, σε όλους τους δείκτες για το επιχειρηματικό περιβάλλον. Στην ίδια Έκθεση επισημαίνεται με έμφαση ο ιδιαίτερα ανασχετικός ρόλος της γραφειοκρατίας στην οικονομική ανάπτυξη.

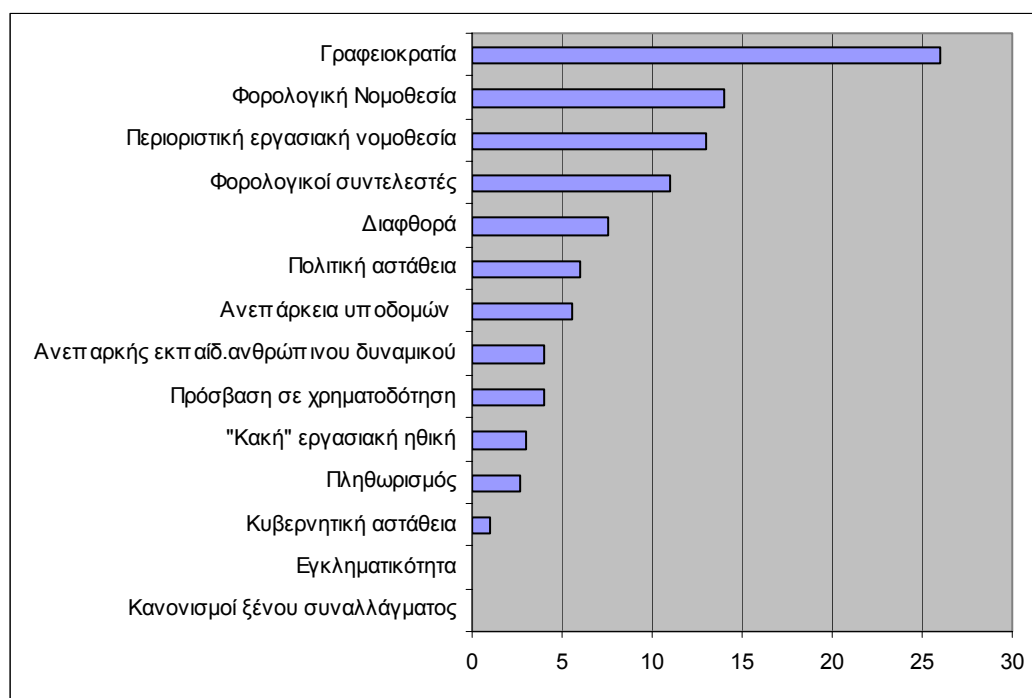
Τη στιγμή που η χώρα μας, για να πετύχει ρυθμούς ανάπτυξης που θα τη φέρουν πιο κοντά στον μέσο όρο του κατά κεφαλή εισοδήματος της Ε.Ε. από τον οποίο καλύπτει μόνο το 70%, χρειάζεται απεγνωσμένα νέους πόρους, που σημαίνει Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (ΑΞΕ), η ελληνική απίστευτη γραφειοκρατία και η γενικότερη διοικητική αποδιοργάνωση με το παραλυτικό χάος που δημιουργούν, παγώνουν και εξουδετερώνουν κάθε επενδυτική πρόθεση.

Όταν για να εγκριθεί μια επένδυση απαιτούνται δεκάδες ή εκατοντάδες έγγραφα, υπογραφές και σφραγίδες, εγκρίσεις επί εγκρίσεων και γνωμοδοτήσεις επί γνωμοδοτήσεων, και αντίστοιχες προσπάθειες δύο, τριών ή περισσότερων ετών, ο επενδυτής, έλληνας ή ξένος, απογοητεύεται, γιατί αυτός ακολουθεί τους ταχύτερους ρυθμούς της παγκόσμιας Οικονομίας και θέλει να υλοποιήσει τα σχέδιά του προτού η τεχνολογία, την οποία θέλει να αξιοποιήσει, ξεπεραστεί από μια νεότερη καινοτομία και προτού το προϋπολογισμένο κόστος της επένδυσής του αυξηθεί υπέρμετρα. Παραίτηται, λοιπόν, από την πρόθεσή του να επενδύσει στην Ελλάδα και επενδύει στις γειτονικές χώρες, κυρίως στα Βαλκάνια, όπου η μεν Διοίκηση του παρέχει κάθε στήριξη και διευκόλυνση, το δε κόστος της εργασίας είναι το μισό από την Ελλάδα ή και πολύ λιγότερο.

Στον παρακάτω Πίνακα με αριθμό 17 εκτίθενται αθροιστικά οι βασικές ανασχές που συναντά η επιχειρηματικότητα στη χώρα μας.

ΠΙΝΑΚΑΣ 17

ΤΑ ΠΙΟ ΣΗΜΑΝΤΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ (2004)

* ΠΗΓΗ : ΣΕΒ (επεξεργασία στοιχείων Word Economic Forum)

Εξάλλου, στον Πίνακα με αριθμό 18 αναφέρονται δειγματοληπτικά ο χρόνος και ο αριθμός αδειών που απαιτούνται για την ίδρυση μιας εταιρείας στην Ελλάδα και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες.

ΠΙΝΑΚΑΣ 18

Η Γραφειοκρατία στην Ελλάδα και την Ευρώπη	
Απαιτούμενες ημέρες για την ίδρυση μιας εταιρείας	Απαιτούμενες άδειες για την ίδρυση μιας εταιρείας
Ελλάδα 60	Ελλάδα 6,5
Βρετανία 7	Βρετανία 2
Ολλανδία 10	Ολλανδία 3
Ιρλανδία 15	Ιρλανδία 3
Φιλανδία 23	Φιλανδία 3
Σουηδία 25	Σουηδία 3
* ΠΗΓΗ : ΣΕΒ - Word Economic Forum	

Αυτός είναι ο βασικός λόγος, χωρίς να είναι ο μοναδικός, για τον οποίο η χώρα μας βρίσκεται στις τελευταίες θέσεις της παγκόσμιας κατάταξης σε ότι αφορά τις Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (ΑΞΕ). Σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα οικονομικά μεγέθη κατατάσσεται:

- 26^η ανάμεσα στα 29 κράτη – μέλη του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ).
- 127^η ανάμεσα στα 140 κράτη, που εξέτασε το Συμβούλιο του ΟΗΕ για το Εμπόριο και την Ανάπτυξη.
- Και 14^η ανάμεσα σε 17 περιφερειακές χώρες, που εξέτασε η Economist Intelligence Unit (EIU).

Σύμφωνα με την τελευταία Έκθεση της Παγκόσμιας Τράπεζας «Επιχειρηματικότητα 2006: Δημιουργώντας θέσεις εργασίας», η χώρα μας κατατάσσεται κάτω από χώρες όπως η Μποτσουάνα, η Αρμενία, το Πακιστάν, το Μπαγκλαντές, το Περού, η Ρουμανία, η Ουγκάντα κ.λ.π.

Στην πραγματικότητα είναι σαν να απωθεί η χώρα μας τις ΑΞΕ, που φυσικά ακολουθούν φθίνουσα πορεία. Συγκεκριμένα, ο δείκτης εισροών ΑΞΕ ήταν 1,1 το 2000, 1,6 το 2001, 0,1 το 2002 και 0,7 το 2003. Η ίδια κατιούσα πορεία συνεχίζεται και το 2005. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, το πρώτο τετράμηνο του 2005 (Ιανουάριος – Απρίλιος) τα κεφάλαια για Άμεσες Ξένες Επενδύσεις έφτασαν τα 55 εκατ.Ε., ενώ το αντίστοιχο διάστημα του 2004 ήταν 485 εκατ.Ε.

Πρακτική επιβεβαίωση των ανωτέρω είναι το γεγονός ότι στα τεράστια κέρδη που αποκόμισαν οι Ελληνικές εταιρείες από ην εκτέλεση των ολυμπιακών έργων δεν φαίνεται να επενδύονται πουθενά στη χώρα μας. Αντίθετα ελληνικά κεφάλαια επενδύονται στο εξωτερικό, ιδιαίτερα στις βαλκανικές χώρες, που παρέχουν σοβαρά συγκριτικά πλεονεκτήματα, όπως:

- Φθηνή γη.
- Άκρως αποτελεσματικές διευκολύνσεις προς τους επενδυτές.
- Ουσιαστική κατάργηση της γραφειοκρατίας.
- Προοπτική σημαντικής υπεραξίας λόγω της προβλεπόμενης ένταξης των χωρών αυτών στην ευρωπαϊκή ένωση.

Πιο συγκεκριμένα επενδύουν από όσο έγινε γνωστό:

- Ο Όμιλος ΓΕΚ – ΤΕΡΝΑ στο Βουκουρέστι και τη Σόφια.
- Οι όμιλοι ΑΕΓΕΚ και Παντεχνική στο Βουκουρέστι.
- Ο όμιλος της Μηχανικής στην Ουκρανία, Ρωσία και Βουλγαρία.

- Ο όμιλος της ΔΙΕΚΑΤ στο Βουκουρέστι.
- Οι όμιλοι της Τεχνικής Ολυμπιακής και της Lamda Development στη Ρουμανία, η τελευταία σε συνεργασία και με την Eurobank, που προωθεί υποκαταστήματα στην Βαρσοβία και άλλες κεντροευρωπαϊκές πόλεις.
- Ο όμιλος Βερόπουλος με τεράστιο Εμπορικό Κέντρο (25 εκατ. Ευρώ) και 8 μικρότερα στα Σκόπια.
- Οι τραπεζικοί όμιλοι της Πειραιώς και της Εμπορικής έχουν αναλάβει ανάλογες πρωτοβουλίες σε χώρες των Βαλκανίων, προς τις οποίες επίσης προσανατολίζεται ο όμιλος Βωβού, η μεγαλύτερη ελληνική εταιρεία real estate.

Χαρακτηριστικό είναι ότι μόνο κατά το πρώτο τρίμηνο του 2005 επενδύθηκαν στη Βουλγαρία, σύμφωνα με την Βουλγαρική Υπηρεσία Ξένων Επενδύσεων (BFIA), από ελληνικές επιχειρήσεις 20,1 εκατ. δολ. Ανεβάζοντας το συνολικό ποσό των ελληνικών επενδύσεων στην γειτονική χώρα από το 1992 μέχρι τον Μάρτιο του 2005 στο 1.055 δις. δολ.

Χαρακτηριστικό επίσης είναι ότι σύμφωνα με σχετικά δημοσιεύματα, στην Τουρκία ο ξένος επενδυτής όχι μόνο δεν πληρώνει για την κρατική γη, πάνω στην οποία θα επενδύσει τα κεφάλαιά του, αλλά και μπορεί να την υποθηκεύσει για να δανειοδοτηθεί ή και να την μεταβιβάσει σε άλλους ιδιώτες μαζί με τις εγκαταστάσεις που θα έχει δημιουργήσει.

Σ' αυτό το διεθνές «προσκλητήριο επενδύσεων» των άλλων χωρών η χώρα μας, αντί να συμμετάσχει με απλούστευση των διαδικασιών και περιορισμό της γραφειοκρατίας, επιχειρεί να ασκήσει ανταγωνισμό μελετώντας την ίδρυση «Υπουργείου Επενδύσεων», δηλαδή προσθέτοντας μια ακόμη σοβαρή, ίσως σοβαρότερη απ' όλες, γραφειοκρατική ανύσχεση σε κάθε επενδυτική πρωτοβουλία. Αξιόλογες επισημάνσεις για τον αρνητικό ρόλο της γραφειοκρατίας σε κάθε επιχειρηματική δραστηριότητα στην χώρα μας κάνει σε ειδική Μελέτη το ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (IOBE), που δημοσιοποιήθηκε πρόσφατα. Εξάλλου, σύμφωνα με έρευνα του ΣΕΒ, το κόστος της γραφειοκρατίας για τα μικρές επιχειρήσεις φθάνει το 7,2% της προστιθέμενης αξίας, για τις μεσαίες το 3,7% και για τις μεγάλες το 1,6%.

Αλλά και σε ότι αφορά την προσέλευση τουριστών είναι γνωστό ότι στις μεγάλες δυσκολίες που αντιμετωπίζουν για την εξασφάλιση βίζας όσοι κάτοικοι ανατολικών χωρών θέλουν να επισκεφτούν την χώρα μας, οφείλεται το γεγονός, για παράδειγμα, ότι πέρυσι ήρθαν στην Ελλάδα 125.000 περίπου Ουκρανοί, την ώρα που επισκέφτηκαν Τουρκία και Κύπρο περισσότεροι από 2 εκατομμύρια. Και δεν είναι τυχαίο που στην μεσογειακή αγορά ρωσικού τουρισμού η Ελλάδα κατέχει, σύμφωνα με πρόσφατη Έκθεση του ΙΤΕΠ, το 7%, ενώ η Τουρκία κατέχει το 33,7%, η Ιταλία το 17,9%, η Ισπανία 13,9% και η Αίγυπτος 11,1%. Σημειώνεται ότι ένας Ρώσος τουρίστας ξοδεύει κατά μέσο όρο μέσα σε ένα δεκαήμερο όσο 2,3 άλλοι τουρίστες.

Η γραφειοκρατία βέβαια και η συνακόλουθη αναποτελεσματικότητα του κρατικού μηχανισμού δεν παγώνει μόνο τα επενδυτικά προγράμματα αλλά και κάθε διαδικασία θετικής εξέλιξης και προόδου.

Είναι χαρακτηριστικό το παράδειγμα του Διοικητηρίου της Λαμίας. Η σύμβαση για την εκπόνηση της σχετικής Μελέτης υπογράφηκε τον Ιανουάριο του 1988 με προϋπολογισμό 276.000 ευρώ και χρόνο παράδοσης 260 ημέρες. Παραδόθηκε και παραλήφθηκε το 2002, μετά από 14 χρόνια, και το κόστος έφτασε το 1,35 εκατ. ευρώ. ο χρόνος εικοσαπλασιάστηκε και το κόστος πενταπλασιάστηκε.

Υπενθυμίζουμε εξ' άλλου, αυτό που αναφέρθηκε παραπάνω (2.3.) ότι από την προκήρυξη ενός έργου Πληροφορικής μέχρι την υπογραφή της σύμβασης απαιτούνται από 1-2,5 χρόνια.

Αποτέλεσμα της ανωτέρω γραφειοκρατικής παράλυσης είναι όχι μόνο ο μηδενισμός κατ' ουσίαν των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων και η φυγή ελληνικών επενδυτικών κεφαλαίων σε άλλες χώρες, αλλά και η μετεγκατάσταση ολόκληρων

ελληνικών επιχειρήσεων στο εξωτερικό, των οποίων την παραγωγή εισάγει κατόπιν η χώρα μας εις βάρος του εμπορικού της ισοζυγίου πέραν των άλλων αρνητικών επιπτώσεων.

Μια άλλη παράμετρος του ίδιου θέματος είναι η ασφυκτική νομοθεσία που αποκλείει ουσιαστικά κάθε επενδυτική πρωτοβουλία στον τομέα του εκσυγχρονισμού δημόσιων υποδομών.

Σύμφωνα με επισήμανση του Συνδέσμου Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων (ΣΕΤΕ) το ελληνικό θεσμικό πλαίσιο, με τις μονοπωλιακές καταστάσεις που διαιώνίζει, αποτελεί τον κύριο λόγο για τον οποίο η ακτοπλοΐα της χώρας μας δεν εκσυγχρονίζεται, αλλά κινείται σε ξεπερασμένα προβληματικά πλαίσια χωρίς συνθήκες υγιούς ανταγωνισμού.

Αλλά δεν είναι μόνο η γραφειοκρατία, είναι και η σήψη και η διαφθορά που μαστίζει το σύνολο των δομών της Διοίκησης.

Στα ανώτερα κλιμάκια η διαπλοκή προσανατολίζει στρατηγικής σημασίας πόρους όχι προς γενικότερους αναπτυξιακούς στόχους αλλά προς κερδοσκοπικές εκμεταλλεύσεις, ενώ στα μεσαία και κατώτερα κλιμάκια οι Συμπληγάδες του μικροκομματισμού και της ιδιοτέλειας συνθλίβουν κάθε υγιή επενδυτική και αναπτυξιακή πρόταση.

Δεν χωρεί καμία αμφιβολία ότι η γραφειοκρατία και η διαφθορά αποτελούν τον κυριότερο παράγοντα ανάσχεσης για κάθε αναπτυξιακή πρωτοβουλία και γενικά για κάθε δημόσιο ή ιδιωτικό έργο. Στην πραγματικότητα αποτελεί αυτοκαταδίκη της χώρας σε υστέρηση και ήττα στο πεδίο του σύγχρονου διεθνούς ανταγωνισμού με ότι συνεπάγεται η ήττα αυτή.

3.1.10. Έλλειμμα επαγγελματισμού και τουριστικής συμπεριφοράς.

Στο Διαδίκτυο και τα τουριστικά έντυπα του εξωτερικού δεν είναι καθόλου σπάνιες αφηγήσεις για απαράδεκτη εκμετάλλευση τουριστών από Έλληνες επαγγελματίες, ταξιτζήδες, εστιατορές, καταστηματαρχές κ.λ.π.

Η αισχροκέρδεια εις βάρος των ξένων εκ μέρους πολλών από τους επαγγελματίες μας που συναλλάσσονται με τους τουρίστες είναι συχνό φαινόμενο και ότι χειρότερο για τον Τουρισμό μας.

Συγκεκριμένα, εκτινάσσει τις τιμές των παρεχόμενων υπηρεσιών και προσφερόμενων αγαθών σε επίπεδα δυσανάλογα υψηλά σε σχέση με τα επίπεδά τους και έτσι υποβαθμίζει την αξιοπιστία της χώρας μας και την οδηγεί σε πολύ μειονεκτική θέση σε σχέση με τις ανταγωνίστριες χώρες, και όχι μόνο τις παραμεσόγειες, που προσφέρουν τα ίδια ή καλύτερα προϊόντα με ουσιωδώς χαμηλότερο και σταθερό τιμολόγιο.

Και πρέπει να σημειωθεί ότι η γενίκευση του ευρώ στις χώρες Ε.Ε. επιτρέπει την άμεση σύγκριση των τιμών της χώρας μας με τις τιμές της χώρας προσέλευσης των τουριστών.

Την ώρα που εκ των πραγμάτων είμαστε ακριβή χώρα και ιδιαίτερα η αναλογία σίτισης – καφέ - ποτών σε σύγκριση με το όλο πακέτο των διακοπών (αεροπορικό εισιτήριο – διαμονή) είναι ιδιαίτερα δυσμενής, σε σχέση μάλιστα με τις εκτός Ζώνης Ευρώ ανταγωνίστριες χώρες (Μαρόκο, Τυνησία, Αίγυπτο, Τουρκία, βαλκανικές χώρες κλπ) είναι δυνατόν να ακούσει κανείς από ξένους ότι είμαστε «χώρα ληστών», την οποία βεβαίως κανείς δεν βιάζεται να επισκεφτεί.

Και υπάρχουν πάντοτε δύο ακόμη χειρότερα ενδεχόμενα: το ένα είναι όσο πέφτει ποσοτικά και ποιοτικά ο Τουρισμός μας, τόσο να υποχωρεί ο σοβαρός επαγγελματισμός και να εντείνεται το φαινόμενο της αισχροκέρδειας εις βάρος των ξένων, με αποτέλεσμα να επιταχύνεται η πτώση του Τουρισμού στα πλαίσια του γνωστού «φαύλου κύκλου» της αμοιβαίας αναπαραγωγής αιτίου- αποτελέσματος.

Και το άλλο αρνητικό ενδεχόμενο είναι, μπροστά σε αυτή την κατάσταση να εφαρμόσουν τα μεγάλα τουριστικά συγκροτήματα, που πηγαίνουν, όπως είπαμε

παραπάνω, πολύ καλά, το σύστημα all inclusive, όπως έχει γίνει ήδη εν μέρει στη Ρόδο.

Στην περίπτωση αυτή, που οι τρέχουσες εξελίξεις καθιστούν πολύ πιθανή, γιατί συνδέεται με παραμέτρους ανταγωνιστικότητας και επομένως πληρότητας, η ευρύτερη Αγορά, που ήδη πιέζεται, θα πιεστεί περισσότερο.

3.1.11. Έλλειμμα γενικότερης κοινωνικής συμπεριφοράς.

Η έλλειψη επαρκούς κοινωνικής αγωγής και συνείδησης επιβαρύνει αφάνταστα τον Τουρισμό μας. Ο μοτοποδηλάτης που «γκαζώνει» και θυμίζει πολεμική σειράνα όλες τις ώρες του εικοσιτετραώρου, ακόμη και μέσα σε κατάμεστες περιοχές και ζώνες* ο εποχούμενος που πετά στον δρόμο το άδειο μπουκάλι του νερού ή το άδειο πακέτο των τσιγάρων του, ο ασυνείδητος που αποθέτει στην στροφή του αγροτικού δρόμου ή γκρεμίζει στο ρέμα τα μπάζα και τα απορρίμματά του, ο αδιάφορος που παρκάρει με τα φλας αναμμένα πάνω στη λωρίδα κυκλοφορίας, ο καταστηματούχος που καταλαμβάνει παράνομα το πεζόδρομο ή διαμορφώνει την πρόσοψη του καταστήματός του με τρόπο ασύμβατο προς το περιβάλλον του κλπ, όλοι αυτοί τραυματίζουν τον Τουρισμό καθένας με την δική του αντικοινωνική συμπεριφορά. Όλοι μαζί υποβαθμίζουν την λειτουργία και την εικόνα της χώρας μας και κάνουν να φαίνονται οι τιμές των υπηρεσιών και των αγαθών που προσφέρει ακόμη πιο δυσανάλογα μεγάλες από ότι πραγματικά είναι.

Η σωστή κοινωνική συμπεριφορά αποτελεί πρωταρχικό στοιχείο τουριστικής υποδομής και μας λείπει, η δε κρατική και η δημοτική Αστυνομία αποδείχτηκε αναντίρρητα ότι δεν έχουν καμιά απολύτως δυνατότητα να θέσουν υπό έλεγχο την κατάσταση. Είναι θέμα πάνω απ' όλα παιδείας και ευρύτερης κοινωνικής αγωγής και συνείδησης, που η έλλειψή της έχει άμεσο οδυνηρό αντίκτυπο στην Οικονομία της χώρας και έμμεσα στην τσέπη όχι μόνο του κάθε ασυνείδητου αλλά και όλων των άλλων, που δεν φταίνε.

3.2. Παρατηρήσεις επί των ελλειμμάτων.

Τα ανωτέρω επί μέρους ελλείμματα, που δεν είναι τα μόνα, συνιστούν στο σύνολό τους, όπως είπαμε παραπάνω, **ένα τεράστιο έλλειμμα ανταγωνιστικότητας για ολόκληρη την χώρα**, την ώρα ακριβώς που ο διεθνής ανταγωνισμός εντείνεται στο έπακρο τόσο στην περίμετρο της Μεσογείου όσο και σε παγκόσμια κλίμακα. Ήδη τα τελευταία χρόνια, η Τυνησία, το Μαρόκο, η Αίγυπτος, η Τουρκία, η Μάλτα, η Κροατία, η Βουλγαρία, κ.λ.π. έχουν μπει δυναμικά στη διεθνή τουριστική αγορά με οργάνωση των παρεχόμενων υπηρεσιών συχνά υψηλότερη από την δική μας και τιμές αρκετά χαμηλότερες, ενώ νέοι, εξωτικοί, προορισμοί οργανώνονται διαρκώς από τους παγωμένους πόλους μέχρι τον καυτό ισημερινό, που κάνουν τον τουριστικό ανταγωνισμό παγκόσμια αρένα.

Σ' αυτή την παγκόσμια αρένα, με τις πανίσχυρες διεθνείς τάσεις και δυνάμεις, στην οποία όλες οι επιμέρους παράμετροι αλληλεξαρτώνται και αλληλοεπηρεάζονται, σ' αυτήν πρέπει να αγωνιστεί και η χώρα μας και μάλιστα με σοβαρές ανταγωνιστικές αξιώσεις, αν θέλει να επιβιώσει. Ειδικά στον τομέα του Τουρισμού αυτό σημαίνει συνεχή, συνειδητή και μεθοδική προσπάθεια για να επιτύχει σταδιακά αλλά σε λογικό χρονικό διάστημα τον συνδυασμό του σημερινού μαζικού – παραθεριστικού και συνεπώς εποχικού τουρισμού σημαντικά αναβαθμισμένου, με τον θεματικό τουρισμό.

Και για να το πετύχει αυτό, πρέπει να συγκροτήσει μια διευρυμένη και πολλαπλά εμπλουτισμένη ποιοτική τουριστική προσφορά, που να ανταποκρίνεται σε μεγάλη ποικιλία ενδιαφερόντων και για δώδεκα μήνες τον χρόνο, όπως έχουν κάμει

* Σημειώνεται ότι έρευνα στη γερμανική τουριστική αγορά έδειξε ότι το 63% των τουριστών επιδιώκει διακοπές «χωρίς στρες».

όχι μόνο όλες οι ώριμες τουριστικά χώρες στην Δυτική Ευρώπη και την Βόρεια Αμερική, αλλά και νέες τουριστικές χώρες στην περίμετρο της Μεσογείου και τα Βαλκάνια. Άλλωστε η αιτούμενη κάλυψη των τουριστικών ελλειμμάτων που αναφέρθηκαν παραπάνω θα έχει άμεσο ευεργετικό αντίκτυπο και στην ποιότητα ζωής των Ελλήνων, πρωτίστως.

Είναι πάντως θλιβερό και αξιοκατάκριτο το γεγονός ότι η χώρα μας ενώ ξεκίνησε στον Τουρισμό πολύ νωρίτερα από άλλες χώρες της ανατολικής Μεσογείου, έφτασε μετά από 30 χρόνια πρωτιάς να είναι τελευταία και να αντιμετωπίζει το φάσμα της ήττας στο πεδίο του διεθνούς ανταγωνισμού. Είναι θλιβερό που πρέπει η χώρα μας να ξεκινήσει πάλι από την αρχή, αποκτώντας τώρα υποδομές και οργάνωση «δεύτερης γενιάς», αν θέλει να μη μείνει ουραγός, αλλά να λάβει με αξιώσεις στην κούρσα του τουριστικού ανταγωνισμού και να διεκδικήσει ένα καλό μερίδιο από τη διεθνή τουριστική εργασία και το αντίστοιχο εισόδημα, που όπως δείχνουν όλα, θα μεγαλώσει ακόμη περισσότερο μέσα στις επόμενες δεκαετίες. **Ο Τουρισμός είναι ο μόνος τομέας της Ελληνικής Οικονομίας που διαθέτει στοιχεία ικανά να τον κάμουν ανταγωνιστικό (κλίμα, φύση, πολιτιστικό παρελθόν) και όμως έχει μείνει πίσω από τις τρέχουσες διεθνείς εξελίξεις.** Και, δυστυχώς, δεν είναι μόνο το «Τουριστικό Μοντέλο» της χώρας μας που είναι ξεπερασμένο και αναποτελεσματικό. Συνολικά ο τρόπος με τον οποίο πορεύεται η χώρα μας προς το μέλλον δεν είναι «Μοντέλο Ανάπτυξης», και πολύ λιγότερο « Βιώσιμης Ανάπτυξης» αλλά και «Μοντέλο εφησυχασμού και αδιαφορίας» στην ουσία **«Μοντέλο Αυτοκαταστροφής».**

Όλα τα επιμέρους ελλείμματα, που σημειώθηκαν παραπάνω και που συνοψίζονται σε δύο καίριες αδυναμίες, χαμηλή Παραγωγή και Ανταγωνιστικότητα, δεν φαίνεται να είναι μεμονωμένες αδυναμίες της χώρας μας, που μπορούν να αντιμετωπιστούν κάθε μια χωριστά, ανεξάρτητα από τις άλλες. Στην πραγματικότητα είναι έκφραση αδυναμίας σε δύο βασικούς τομείς, την Πολιτική και την Παιδεία, και επειδή η Ελληνική Πολιτική προσαρμόζεται πειθήνια προς την υφιστάμενη πραγματικότητα χωρίς να επιχειρεί να την αναβαθμίσει, στην ουσία τα πάντα ανάγονται σε ένα και μόνο έλλειμμα, **έλλειμμα Παιδείας.**

Από την ποιότητα της Παιδείας, από το είδος των πολιτών που παράγει, εξαρτώνται τελικά όλα, δηλαδή και η Πολιτική και οι επεμβάσεις της για θεραπεία ή και επιδείνωση όλων των επιμέρους αδυναμιών.

Αν επρόκειτο, λοιπόν, να ανατραπεί το «Μοντέλο Αυτοκαταστροφής», που ακολουθεί εδώ και δεκαετίες η χώρα μας, και να μετουσιωθεί στο «Μοντέλο Δημιουργίας», που απαιτούν οι περισσότερες περιστάσεις, περίπτωση ανέφικτη, όπως επισημάνθηκε ήδη στην εισηγητική Έκθεση, η χώρα μας θα έπρεπε να θέσει και να πραγματοποιήσει άμεσα και άριστα τους εξής στόχους: **Πρώτον**, αποτελεσματική παιδεία για την διαμόρφωση πολιτών με γνωστικό εξοπλισμό αιχμής, αναπτυξιακή βούληση και αίσθηση κοινωνικής συμμετοχής και ευθύνης.

Δεύτερον,

- Δραστικό περιορισμό της έκτασης και πλήρη αναβάθμιση της ποιότητας του Δημοσίου Τομέα.
- Δραστικό περιορισμό της γραφειοκρατίας και εκλογίκευση των διαδικασιών.
- Αποτελεσματική προσέλκυση σοβαρών ξένων επενδύσεων.

Δυστυχώς, κατά την γνώμη μου, δεν διαφαίνεται καμία πιθανότητα να γίνουν στο ορατό μέλλον οι ανωτέρω δομικές μεταβολές της Ελληνικής πραγματικότητας, που θα έκαναν το μέλλον της χώρας μας να φαίνεται λιγότερο αβέβαιο. Αντίθετα, αν υπάρχει κάποια βεβαιότητα για το μέλλον, είναι ότι δεν θα είναι φωτεινό. Όλα τα δεδομένα φαίνονται να πιστοποιούν όχι απλά ότι η χώρα μας αντί για σύγκλιση με την Ευρωπαϊκή Ένωση παρουσιάζει διαρκώς αυξανόμενη απόκλιση και ακολουθεί τον δικό της αρνητικό δρόμο, αλλά ότι έχει μπει προ πολλού σε μια βαθιά κρίση, ότι μοιάζει να είναι βαριά άρρωστη και, ως γνωστόν, όλες οι βαριές αρρώστιες δεν

έχουν οπωσδήποτε ως αποτέλεσμα την ίαση. Εξ άλλου κανείς ασθενής δεν γιατρεύεται χωρίς να το θέλει και να το επιδιώκει συνειδητά ο ίδιος.

Ας κλείσουμε λοιπόν, την μελαγχολική αυτή παρένθεση και ας επανέλθουμε στις επί μέρους εφικτές βελτιώσεις αφήνοντας τα υπόλοιπα στην ιστορική νομοτέλεια. Ας δούμε τώρα με συντομία πώς αντιμετωπίζουν το κεφαλαιώδες θέμα του Τουρισμού κάποιες ανταγωνίστριες χώρες.

Υπάρχει ουσιαστική διαφορά εις βάρος μας ανάμεσα στις ανταγωνίστριες χώρες και στη χώρα μας στον καίριο τομέα του Τουρισμού, όπως και σε πλείστους άλλους τομείς.

Απέναντι στην δική μας έλλειψη πρόβλεψης και Τουριστικής Στρατηγικής οι άλλες χώρες αντιπαραθέτουν γενικά μια συγκροτημένη Τουριστική Πολιτική, ένα μακρόπνοο σχεδιασμό, ο οποίος υποστηρίζεται:

- α. από τα κατάλληλα όργανα προώθησής του στο εξωτερικό και το εσωτερικό.
- β. από επαρκή θεσμικά μέτρα και οικονομικά μέσα για την δημιουργία των αναγκαίων υποδομών σε έργα και τεχνολογία.

4. ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΥΓΚΥΡΙΕΣ - ΦΟΡΕΙΣ

4.1. Οι επιπτώσεις στον τουρισμό από τη διεύρυνση της Ε.Ε.

Οι δέκα χώρες που προσχώρησαν στην Ε.Ε. την 1^η Μαΐου 2004 (Εσθονία, Κύπρος, Λετονία, Λιθουανία, Μάλτα, Ουγγαρία, Πολωνία, Σλοβακία, Σλοβενία και Τσεχική Δημοκρατία) έχουν καταστεί προορισμοί του διεθνούς τουρισμού ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του 1990. προσελκύουν τουρίστες τόσο από τις γειτονικές τους και τις άλλες ευρωπαϊκές χώρες, όσο και από υπερπόντιες χώρες. Με την ένταξη τους θα βελτιώσουν ασφαλώς την έκθεσή τους και την εικόνα τους, και θα αναβαθμίσουν περαιτέρω τη θέση τους στην παγκόσμια τουριστική αγορά. Εκτός όμως από τις προοπτικές για την ανάπτυξη εισερχόμενου τουρισμού που ανοίγονται που ανοίγονται γι' αυτές, οι χώρες της διεύρυνσης αναμένεται να αναδυθούν και ως πηγές εξερχόμενου τουρισμού.

Οι χώρες της διεύρυνσης ως τουριστικοί προορισμοί

1. Η Κύπρος, η Μάλτα και η Σλοβενία είναι ήδη ώριμοι τουριστικοί προορισμοί, ανταποκρινόμενοι κυρίως στη ζήτηση τουρισμού θερινών διακοπών. Η ένταξή τους στην Ε.Ε. θα τους καταστήσει περισσότερο ορατούς προορισμούς, και επομένως περισσότερο ανταγωνιστικούς. Κύριες πηγές τουριστών για αυτές τις χώρες είναι το Η.Β., η Γερμανία και η Ιταλία.
2. Οι κεντροευρωπαϊκές χώρες (Ουγγαρία, Τσεχία, Πολωνία, Σλοβακία) έχουν αναπτύξει περισσότερο τουρισμό σύντομων διακοπών, τουρισμό πόλης και επιχειρηματικό τουρισμό και διαθέτουν το πλεονέκτημα της γειννίας και της ευχερούς οδικής και σιδηροδρομικής πρόσβασης από μεγάλες αγορές (Γερμανία, Αυστρία, Ιταλία).
3. Οι τρεις Βαλτικές χώρες (Εσθονία, Λετονία, Λιθουανία) έχουν ήδη αναπτύξει συνεργασίες μεταξύ τους και έχουν καταργήσει τα εμπόδια για ταξίδια μεταξύ τους. Ο κύριος όγκος των επισκεπτών τους προέρχεται, όπως είναι ευνόητο, από τη Φιλανδία και τη Ρωσία.
4. Όλες οι χώρες της διεύρυνσης αναμένεται να αξιοποιήσουν τις δυνατότητες που τους προσφέρουν τα συγκριτικά τους πλεονεκτήματα και να αναπτύξουν, εκτός από τον πολιτιστικό τουρισμό και τον τουρισμό πόλεων, που ήδη έχουν προωθήσει και τον τουρισμό «υπαίθρου» (φυσιολατρικό, αγροτουρισμό, οικοτουρισμό, κλπ.), καθώς επίσης και τον επιχειρηματικό τουρισμό (συνεδριακό, εκθεσιακό, κινήτρων).
5. Οι κρατικοί οργανισμοί τουρισμού των χωρών της διεύρυνσης είναι ήδη ενταγμένοι στους σχετικούς διεθνείς οργανισμούς (Π.Ο.Τ., ETC), στους οποίους διαδραματίζουν ενεργό ρόλο μετέχοντας σε διάφορα προγράμματα, έρευνες και λοιπές δραστηριότητες. Οι 4 χώρες της συμφωνίας του Βίσεγκραντ (Ουγγαρία, Πολωνία, Τσεχία και Σλοβακία) έχουν δημιουργήσει κοινό φορέα για την έρευνα της τουριστικής αγοράς, που ονομάζεται «Ευρωπαϊκό Κουαρτέτο» και προωθείται στην Ευρώπη και την Αμερική, τα κύρια προϊόντα των χωρών αυτών, που είναι ο πολιτιστικός τουρισμός και ο τουρισμός πόλεων.
6. Το ανθρώπινο δυναμικό των χωρών της διεύρυνσης διαθέτει μεν αρκετές ικανότητες απαραίτητες για τον τουρισμό (γλωσσομάθεια, επαγγελματικές δεξιότητες κλπ.), οπωσδήποτε όμως χρειάζεται περισσότερη εμβάθυνση της κατάρτισης, εξειδίκευση και προσαρμογή στα νέα δεδομένα. Θα απαιτηθεί ακόμη μία περίοδος προσαρμογής προς το επιχειρηματικό περιβάλλον μιας οικονομίας και μιας κοινωνίας της αγοράς (προστασία καταναλωτή, εργατική νομοθεσία, κανόνες ανταγωνισμού, προδιαγραφές ποιότητας, κλπ.).

7. Ο όγκος του εισερχόμενου τουρισμού στις χώρες της διεύρυνσης και η σύγκριση με τη χώρα μας παρέχονται από τον ακόλουθο πίνακα, με βάση στοιχεία του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού :

ΠΙΝΑΚΑΣ 19

Χώρα υποδοχής	2001	2002
Εσθονία	1.320	1.360
Κύπρος	2.697	2.418
Λετονία	591	848
Λιθουανία	1.271	1.543
Μάλτα	1.180	1.134
Ουγγαρία	15.340	15.870
Πολωνία	15.000	13.980
Σλοβακία	1.279	1.399
Σλοβενία	1.219	1.302
Τσεχική Δημοκρατία	5.194	4.579
Ελλάδα	14.057	14.180

8. Ο εισερχόμενος τουρισμός στις χώρες της διεύρυνσης το έτος 2003 σημείωσε σημαντική άνοδο του αριθμού διανυκτερεύσεων σε σχέση με το 2002, μεγαλύτερη από τον μέσο όρο των ευρωπαϊκών προορισμών, όπως απεικονίζεται στον πίνακα που ακολουθεί (στοιχεία της European Travel Commission) :

ΠΙΝΑΚΑΣ 20

Μεταβολή αριθμού διανυκτερεύσεων 2003/2002	
Λετονία	10,5%
Τσεχική Δημοκρατία	10,0%
Πολωνία	5,5%
Εσθονία	5,5%
Σλοβενία	4,0%
Μάλτα	3,0%
Λιθουανία	0,5%
Σλοβακία	0,0%
Ουγγαρία	-6,0%
Κύπρος	-14,0%

Προοπτικές ανάπτυξης του εξερχόμενου τουρισμού από τις χώρες της διεύρυνσης

9. Παρουσιάζεται ένα νέο τοπίο ευκαιριών και προκλήσεων για όλες τις ευρωπαϊκές χώρες και για τη χώρα μας ειδικότερα. Αναμένεται να συνεχίσει να αυξάνεται το ρεύμα τουριστών από όλες τις χώρες της διεύρυνσης προς τους προορισμούς της Δυτικής και της Νότιας Ευρώπης. Με την αναμενόμενη άνοδο του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων των χωρών αυτών, την αύξηση του διαθέσιμου εισοδήματος ως επακόλουθο των πολιτικών σύγκλισης που θα εφαρμοστούν τα επόμενα χρόνια, εκτιμάται ότι θα αυξηθεί σημαντικά, τόσο μακροπρόθεσμα όσο και μεσοπρόθεσμα, ο όγκος των εξερχόμενων τουριστών. Η αυξητική τάση θα συνεχιστεί τόσο ως προς τα ταξίδια με αυτοκίνητο (ιδιωτικό ή τουριστικό λεωφορείο) και με τρένο, όσο και με αεροπλάνο. Ειδικότερα για τη χώρα μας, αναμένεται να εμφανιστεί σχετική αύξηση και στους αφικνούμενους με πλοίο

(φέρυ μποτ) μέσω Ιταλίας, προερχόμενους κυρίως από τις χώρες της Κεντρικής Ευρώπης.

10. Η αύξηση αυτή θα αφορά τόσο τα χαμηλότερα εισοδηματικά στρώματα, όσο και τα μεσαία και τα ανώτερα, στο μέτρο που οι ρυθμοί οικονομικής ανάπτυξης των δέκα νέων χωρών θα εξακολουθήσουν να αυξάνονται. Αναμένεται να αυξηθεί ιδιαίτερα η ζήτηση για επιχειρηματικό, συνεδριακό, πολιτιστικό τουρισμό, καθώς και για τουρισμό πόλης ή σύντομων διακοπών, πέρα από τον τουρισμό θερινών διακοπών. Η αναμενόμενη διεύρυνση των αγορών θα διαφοροποιήσει την διάρθρωση της παραδοσιακής τουριστικής πελατείας προς τα άνω ή μέση εισοδηματική στάθμη των επισκεπτών της χώρας μας από αυτές.
11. Οι «νέες» αυτές ομάδες τουριστών θα έχουν διαφορετικές απαιτήσεις από τους παραδοσιακούς πελάτες των παραδοσιακών ευρωπαϊκών προορισμών. Διαφορετικές γλώσσες, συνήθειες και προτιμήσεις θα διαμορφώσουν νέο πλέγμα απαιτήσεων της ζήτησης και το γεγονός αυτό υποχρεώνει να προσαρμοστούν ανάλογα και οι προσφερόμενες υπηρεσίες στους τουριστικούς προορισμούς.
12. Ορισμένες από τις νέες ευρωπαϊκές χώρες είναι για τη χώρα μας πηγές αξιόλογου ρεύματος ήδη επί αρκετά έτη (Ουγγαρία, Τσεχική Δημοκρατία, Πολωνία). Θα απαιτηθεί να αναζητηθούν τρόποι για περαιτέρω αύξηση των ροών αλλά και η διαφοροποίηση των ομάδων στόχων. Για τις βαλτικές χώρες θα χρειαστεί να γίνει ειδική διερεύνηση για την προσέλκυση ζήτησης τόσο σε εθνικό επίπεδο όσο και εκ μέρους των επιμέρους ελληνικών προορισμών.

Δυνατότητες συνεργασιών

Η ανάπτυξη του τουριστικού τομέα στο σύγχρονο ανταγωνιστικό περιβάλλον απαιτεί ποιότητα, ικανοποίηση του καταναλωτή, οικονομική και κοινωνική βιωσιμότητα, βιώσιμο φυσικό περιβάλλον. Οι γενικές αυτές έννοιες χρειάζονται βέβαια εξειδίκευση όταν πρόκειται να σχεδιαστούν συγκεκριμένα μέτρα πολιτικής. Για τα νέα κράτη μέλη της Ε.Ε., θα απαιτηθεί να διαμορφωθούν :

- ένα κατάλληλο θεσμικό πλαίσιο για την άσκηση επιχειρηματικών δραστηριοτήτων στο πεδίο του τουρισμού,
- νέοι κανόνες και προδιαγραφές ποιότητας για προϊόντα και υπηρεσίες,
- αναβάθμιση της κατάρτισης προσωπικού,
- οργάνωση και ανάπτυξη νέων μεθόδων προώθησης και προβολής τουριστικών προϊόντων και προορισμών.

13. Στους τομείς αυτούς θα υπάρξει ανάγκη για παροχή τεχνικής στήριξης και μεταφοράς τεχνογνωσίας, γεγονός που διανοίγει και για τη χώρα μας προοπτικές συνεργασιών, τόσο με δημόσιους, όσο και με ιδιωτικούς τουριστικούς φορείς των χωρών της διεύρυνσης. Εκτιμάται ότι θα προκύψουν ευκαιρίες να αξιοποιηθούν σχετικά ευρωπαϊκά προγράμματα, χρηματοδοτούμενα από τα διαρθρωτικά ταμεία.

Ο ανταγωνισμός

Η ένταξη των δέκα χωρών στην Ε.Ε. εμπλουτίζει το συνολικό ευρωπαϊκό τουριστικό προϊόν και παρέχει τη δυνατότητα ολοκληρωμένης προώθησης της Ευρώπης ως τουριστικού προορισμού, ιδιαίτερα στις υπερπόντιες χώρες. Ταυτόχρονα όμως η χώρα μας αποκτά νέους ανταγωνιστές, που εμφανίζονται στην αγορά με ισχυρά εφόδια, σε ότι αφορά τόσο τα παραδοσιακά προϊόντα διακοπών (ήλιος – θάλασσα για τη Μάλτα, την Κύπρο, τη Σλοβενία), όσο και για τον πολιτιστικό τουρισμό (Πράγα, Βουδαπέστη, Κρακοβία) ή τον τουρισμό υγείας (Τσεχία, Σλοβενία). Το γεγονός αυτό θα πρέπει να αναπροσανατολίσει εν μέρει τους τρόπους

προώθησης των ελληνικών προορισμών με την ανάδειξη των συγκριτικών πλεονεκτημάτων μας και ως προς τις χώρες αυτές, και κατά περίπτωση, με την εξεύρεση πεδίων για τις νέες συνεργασίες και συνέργιες, εκεί όπου αυτό επιτρέπουν ή επιβάλλουν οι συγκεκριμένες συνθήκες.

Συμπερασματικά, οι χώρες της Βαλτικής δεν θα διαδραματίσουν ανταγωνιστικό ρόλο προς τη χώρα μας αλλά μάλλον θα αποτελέσουν αξιόλογη πηγή πρόσθετου τουριστικού ρεύματος, με την προϋπόθεση ότι θα αναζητηθούν οι κατάλληλοι τρόποι προώθησης και προβολής της χώρας μας για την προσέλκυση της ζήτησης σ' αυτές τις νέες αγορές.

Οι πηγές της ζήτησης – ΚΙΝΑ

Ενόψει της αναμενόμενης ανόδου του τουριστικού ρεύματος από την Κίνα προς την Ευρώπη και με την ευκαιρία της τέλεσης των Ο.Α. του 2008 στο Πεκίνο παρουσιάζουμε ορισμένα πρόσφατα στοιχεία και δεδομένα, τα οποία θεωρούμε χρήσιμα για τη χάραξη πολιτικής προώθησης του ελληνικού τουρισμού στην αναδυόμενη αυτή αγορά.

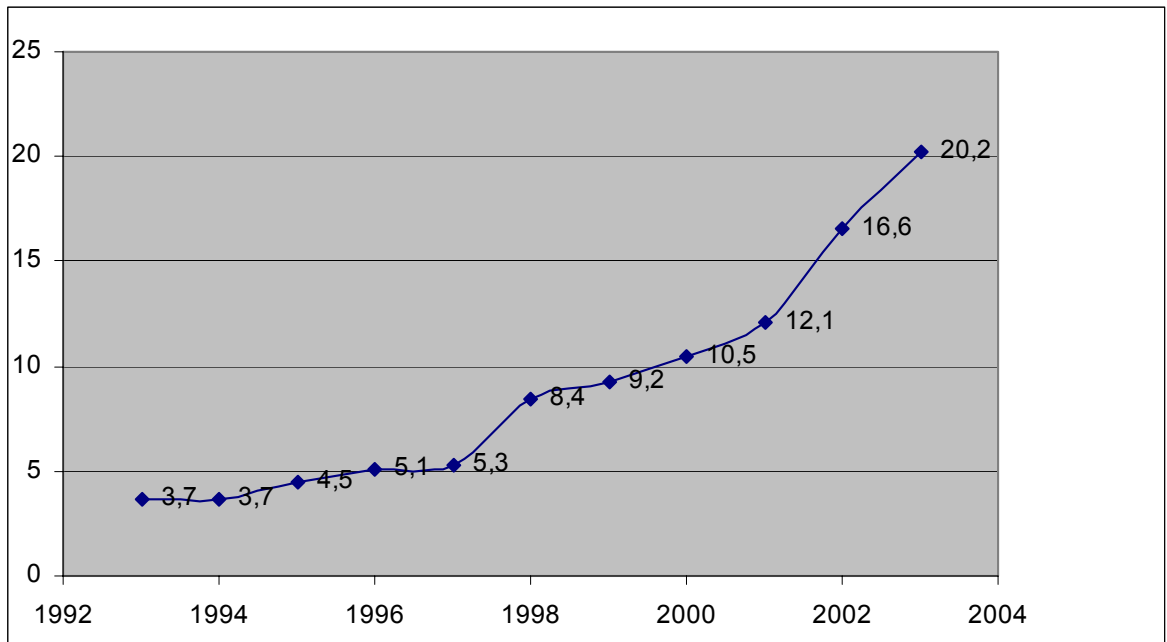
14. Την 1^η Σεπτεμβρίου 2004 αρχίζει να εφαρμόζεται η συμφωνία που έχει συναφθεί την 1^η Μαΐου 2004 μεταξύ Ε.Ε. και Κίνας για τη διευκόλυνση των ομαδικών ταξιδιών κινέζων πολιτών στις χώρες που έχουν υπογράψει τη συνθήκη Schengen.
15. Η συμφωνία αυτή είναι απόρροια του μνημονίου (Memorandum of Understanding) της 12^{ης} Φεβρουαρίου 2004 «μεταξύ της κινεζικής Εθνικής Αρχής Τουρισμού και της Ευρωπαϊκής Κοινότητας για την βίζα και σχετικά θέματα που αφορούν στις ομάδες τουριστών από τη Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας». Το μνημόνιο φέρει την υπογραφή του αναπληρωτή Γεν. Διευθυντή Εξωτερικών Σχέσεων της Ε.Ε. κ. Hervé Jouanjean και του πρεσβευτή της Ιρλανδίας στην Κίνα κ. Declan Connolly, και εκ μέρους της κινεζικής Εθνικής Αρχής Τουρισμού, του προέδρου της κ. He Guangwei. Βάσει του μνημονίου, οι χώρες της Ε.Ε. έχουν την ιδιότητα εγκεκριμένου προορισμού (Approved Destination Status) για τους κινέζους πολίτες που εισέρχονται και εξέρχονται από το έδαφος της Ένωσης ομαδικά, ταξιδεύοντας σε ομάδες τουλάχιστον 5 ατόμων. Η θεώρηση (visa) που εκδίδεται από τις πρεσβείες ή τα προξενεία των κρατών μελών πρέπει να είναι «ατομική βίζα Schengen» διάρκειας έως 30 ημερών και να φέρει την ένδειξη «ADS». Συνολικά, αναγνωρισμένο καθεστώς τουριστικού προορισμού (ADS) για την Κίνα έχουν αποκτήσει έως σήμερα (15/10/04) 63 χώρες από όλο τον κόσμο.
16. Σημειώνεται ότι το 2002 ταξίδεψαν στην Ε.Ε. περίπου 645.000 κινέζοι τουρίστες, ενώ 1,3 εκ. ευρωπαίοι τουρίστες επισκέφθηκαν την Κίνα, σύμφωνα με στοιχεία του WTO. Το 2003 ο εξερχόμενος τουρισμός από την Κίνα έφθασε συνολικά τα 20,2 εκ. επισκέπτες. Σύμφωνα με τις στατιστικές του Κινεζικού Οργανισμού Τουρισμού, που δημοσιεύει το κινεζικό πρακτορείο Xinhuanet, τους πρώτους επτά μήνες το 2004, οι εξερχόμενοι κινέζοι ταξιδιώτες έφθασαν τα 15,9 εκ., εμφανίζοντας αύξηση κατά 63,7% σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος. Ο αριθμός αυτός αναμένεται να αυξάνεται με ταχείς ρυθμούς τα επόμενα χρόνια, ακολουθώντας τον έντονο ετήσιο ρυθμό αύξησης του κινεζικού ΑΕΠ (8-10%).
17. Στην Κίνα έχει καθιερωθεί ειδική κατηγορία διαβατηρίων, τα «τουριστικά» διαβατήρια (πέραν των «ιδιωτικών» και των δημόσιων» διαβατηρίων). Που έχουν ισχύ ενός έτους και για μία μόνο έξοδο κα είσοδο, και κάτοχοί του οφείλουν να ταξιδεύουν με τουριστικό γκρουπ. Σημειώνεται ότι το μνημόνιο του 2004 αφορά τη διευκόλυνση ειδικά των ομαδικών τουριστικών ταξιδιών, ενώ τα ατομικά (κρατικά, επαγγελματικά και ιδιωτικά) ταξίδια γίνονται υπό άλλο καθεστώς. Η κινεζική Εθνική Αρχή τουρισμού έχει καθορίσει 535 ταξιδιωτικά γραφεία της Κίνας στα οποία έχει χορηγηθεί άδεια να οργανώνουν ομαδικά ταξίδια προς χώρες της Ε.Ε. Οι μεγαλύτεροι τουριστικοί οργανισμοί της Κίνας είναι China

International Travel Service (CITS), China Travel Service(CTS) και China Youth Travel Service(CYTS).

18. Το πρώτο επίσημο τέτοιο γκρουπ, αποτελούμενο από 50 άτομα – κινέζους δημοσιογράφους, επισήμους και επαγγελματίες – έφθασε την 1^η Σεπτεμβρίου στο Παρίσι μέσω China Airways για ένα ταξίδι 12 ημερών στη Γαλλία, την Ελβετία και την Ιταλία. Το ταξίδι αυτό οργάνωσε το γνωστό πολυεθνικό γραφείο Kuoni. Ήδη, η Κίνα έχει αναγνωρίσει 122 γαλλικά τουριστικά γραφεία ως γραφεία υποδοχής. Σημειωτέον ότι η Γαλλία έχει ανοίξει γραφείο τουρισμού στο Πεκίνο από το 1999.
19. Η τιμή του ταξιδιού είναι 2.000 ευρώ κατ' άτομο, συμπεριλαμβανομένης της αεροπορικής μεταφοράς σύμφωνα με στοιχεία της γαλλικής ηλεκτρονικής εφημερίδας "tourismexpress.info". οι κινέζοι τουρίστες θα λάβουν μόνο 2 ή 3 γεύματα δυτικής κουζίνας, για τι προτιμούν την κινεζική. Επειδή οι προϋπολογισμοί τους είναι πολύ σφικτοί, χρειάστηκε να γίνουν διαπραγματεύσεις στις τιμές και χρησιμοποιήθηκαν φθηνά ξενοδοχεία στην περιφέρεια του Παρισιού. Η αναμενόμενη μέση δαπάνη είναι 430 ευρώ για κάθε κινέζο τουρίστα, έναντι 300-350 ευρώ για κάθε αμερικανό και κάθε ιάπωνά τουρίστα, σύμφωνα τον διευθυντή του επίσημου γαλλικού οργανισμού "Maison de France".
20. Σύμφωνα με εκτιμήσεις, ο κινεζικός τουρισμός το πρώτο διάστημα θα έχει πολλαπλούς προορισμούς, με επίσκεψη τριών ή τεσσάρων ευρωπαϊκών χωρών σε διάστημα οκτώ έως δέκα ημερών, στις οποίες θα περιλαμβάνονται κατά πάσα βεβαιότητα η Ιταλία και η Γαλλία. Το γαλλικό υπουργείο Τουρισμού εκτιμά ότι ο αριθμός των περίπου 400.000 κινέζων που επισκέπτονταν κάθε χρόνο τη Γαλλία με επαγγελματική βίζα πρόκειται να διπλασιαστεί μετά την εφαρμογή της συμφωνίας, και στα επόμενα πέντε χρόνια θα μπορούσαν να φθάσουν το 1 εκατ. Αφίξεις. Υπάρχουν ωστόσο και μετριοπαθέστερες εκτιμήσεις.
21. Οι κυριότερες αστικές περιοχές που αποτελούν πηγές εξερχόμενου τουρισμού είναι το Πεκίνο (Beijing), η Σαγκάη (Shanghai) και η Καντόνα (Guangdong). Έχει καταγραφεί ωστόσο από ορισμένες έρευνες διεθνών φορέων ότι η ταξιδιωτική συμπεριφορά και οι προτιμήσεις διαφέρουν αρκετά ανάλογα με τον τόπο προέλευσης των κινέζων τουριστών.
22. Στις παραπάνω έρευνες επισημαίνεται ότι τα χαρακτηριστικά της κινεζικής αγοράς εμπερικλείουν την ατομικότητα μιας μικρής αγοράς αλλά ταυτόχρονα και την ποικιλομορφία μιας μεγάλης αγοράς. Το γεγονός αυτό σημαίνει ότι, προκειμένου να επιτευχθεί αποτελεσματική προσέγγιση αυτής της δυναμικά σημαντικής αγοράς απαιτούνται :
 - προσεκτική μελέτη, έρευνα και ανάλυση των ιδιαιτεροτήτων της κινεζικής αγοράς,
 - χάραξη εφικτών στρατηγικών στόχων μάρκετινγκ,
 - Κατάλληλος σχεδιασμός πολιτικής για την προώθηση συγκεκριμένων τουριστικών προϊόντων και προορισμών.
 - Ορθή ιεράρχηση προτεραιοτήτων και βημάτων, καθώς και επιλογή κατάλληλων μέσων για την υλοποίηση των στόχων.
 - Συγκέντρωση κατάλληλων πόρων (χρηματοοικονομικών και ανθρώπινων) και άριστη χρήση τους.

ΠΙΝΑΚΑΣ 21

Εξέλιξη αριθμού εξερχόμενων τουριστών από την Κίνα (σε εκατομμύρια)

Πηγή : CNTA/WTO

5. Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΩΝ ΟΛΥΜΠΙΑΚΩΝ ΑΓΩΝΩΝ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ ΣΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ

5.1. Μια πρώτη προσέγγιση

Είναι ακόμη πολύ νωρίς ίσως για να μπορέσει να γίνει ο συνολικός απολογισμός για τις επιπτώσεις που έχει στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της χώρας η διοργάνωση των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004 στην Αθήνα. Για την επίδραση των Ο.Α. στον τουριστικό τομέα ειδικότερα, είναι αναγκαίο να γίνει διάκριση ανάμεσα, αφενός, στις άμεσες και βραχυπρόθεσμες επιπτώσεις, δηλαδή στην τουριστική κίνηση του 2004 και τις υποδομές του προσφερόμενου τουριστικού προϊόντος, και, αφετέρου στις μεσοπρόθεσμες επιπτώσεις στη δυναμική, τη διαμόρφωση, την «τοποθέτηση» στην αγορά και την εικόνα του ελληνικού τουριστικού προϊόντος και τουριστικού προορισμού Ελλάδα και Αθήνα.

Μια πρώτη εκτίμηση, ωστόσο, είναι απαραίτητη προκειμένου :

- να διαπιστωθεί, έστω και αδρομερώς, ο βαθμός ικανοποίησης των προσδοκιών και να οριοθετηθεί το περίγραμμα των επιπτώσεων και η τάξη μεγέθους της επίδρασης του παράγοντα Ο.Α. στον ελληνικό τουρισμό
- να αξιολογηθεί η συνάφεια των προσπαθειών για αναβάθμιση και ανανέωση της τουριστικής προσφοράς ως ανταπόκριση στις απαιτήσεις της δυνητικής ζήτησης
- να εντοπιστούν ενδεχόμενες αδυναμίες στη στρατηγική ή την εφαρμογή επικοινωνιακής πολιτικής και των ενεργειών προώθησης και προβολής του προορισμού Ελλάδα αλλά και Αθήνα
- να αξιολογηθεί η ικανότητα του τουριστικού τομέα (δημόσιου και ιδιωτικού), στο σημερινό επίπεδο οργάνωσης και εξέλιξής του, να αξιοποιεί τις ευκαιρίες που παρουσιάζονται, να προσαρμόζεται στις συγκυρίες και να αντιμετωπίζει τις απειλές με επιτυχία.

Ο απολογισμός που επιχειρείται εδώ περιλαμβάνει, ειδικότερα, τα ακόλουθα πεδία :

1. Τουριστική κίνηση στην Αθήνα και την Ελλάδα.
2. Τουριστικές εισπράξεις.
3. Τουριστική προσφορά – υποδομές.
4. Αστικό και φυσικό περιβάλλον.
5. Ανθρώπινοι πόροι.
6. Προβολή εικόνας προϊόντων και προορισμών.

Τουριστική κίνηση στην Αθήνα και την Ελλάδα.

Άμεσες επιπτώσεις. Η τουριστική κίνηση στην Αθήνα (και στην Ελλάδα γενικότερα) δέχτηκε τον αντίκτυπο της διοργάνωσης των Ο.Α., τόσο θετικά όσο και αρνητικά. Ως συνολικό αποτέλεσμα όμως, δεν φαίνεται να έχει επηρεαστεί σημαντικά ούτε ο συνολικός όγκος αφίξεων, ούτε ο συνολικός όγκος διανυκτερεύσεων αλλοδαπών τουριστών. Η διαπίστωση αυτή στηρίζεται βέβαια σε προσωρινά και επιμέρους στοιχεία, αλλά οι ενδείξεις είναι αρκετά ισχυρές. Ειδικότερα :

- Οι αφίξεις στο αεροδρόμιο Ελ. Βενιζέλος με πτήσεις προέλευσης εξωτερικού (τακτικές και έκτακτες) τον μήνα Αύγουστο, όπως συνάγεται από τα στοιχεία του αεροδρομίου για τον συνολικό αριθμό διακινηθέντων επιβατών, ήταν αυξημένες περίπου κατά 6% έναντι του ίδιου μήνα του 2003. συνολικά, στο διάστημα Ιανουαρίου – Αυγούστου 2004, σημειώθηκε αύξηση 8,3% στις διεθνείς αεροπορικές αφίξεις στην Αθήνα, σε σύγκριση με το ίδιο διάστημα του 2003, οπότε οι αφίξεις ήσαν σχετικά χαμηλές λόγω του πολέμου στο Ιράκ και της επιδημίας SARS. Σημειώνουμε ότι στα στοιχεία αυτά, που

προέρχονται από το αεροδρόμιο Ελ. Βενιζέλος και είναι προσωρινά, δεν γίνεται διάκριση μεταξύ των επιβατών σε «αλλοδαπούς τουρίστες» και σε «ημεδαπούς».

ΠΙΝΑΚΑΣ 22

Συνολικός αριθμός διακινηθέντων επιβατών (αφίξεις και αναχωρήσεις) με πτήσεις εξωτερικού στο αεροδρόμιο Ελ. Βενιζέλος

	2004	2003	Μεταβολή 2004/2003
Ιανουάριος	489.070	470.932	3,90%
Φεβρουάριος	438.424	412.633	6,30%
Μάρτιος	574.277	507.368	13,20%
Απρίλιος	728.238	588.876	23,70%
Μάιος	716.090	667.268	7,30%
Ιούνιος	779.269	752.991	3,50%
Ιούλιος	898.751	856.385	4,90%
Αύγουστος	1.055.236	988.160	6,80%
Σύνολο	5.679.067	5.244.613	8,30%

- Οι πτήσεις charter, που θα μπορούσαν να προσφέρουν μια ένδειξη για το μερίδιο των τουριστών στο σύνολο των αφίξεων αποτελούν ολοένα μειούμενο ποσοστό του συνόλου των αφίξεων στο αεροδρόμιο Ελ. Βενιζέλος. Αυτό οφείλεται τουλάχιστον εν μέρει, στην αύξηση των τακτικών πτήσεων με αερογραμμές χαμηλού κόστους. Έτσι, ακόμη και τον Αύγουστο 2004, σημειώθηκε σημαντική μείωση του αριθμού των αφικνούμενων επιβατών με διεθνείς πτήσεις charters στην Αθήνα κατά -38,6%, ενώ στο σύνολο της περιόδου Ιανουαρίου – Σεπτεμβρίου 2004, η μείωση έφθασε το -32,06%.

ΠΙΝΑΚΑΣ 23

Διακίνηση επιβατών διεθνών πτήσεων από το αεροδρόμιο Ελ. Βενιζέλος – 2003				
	Προγραμματισμένες	Charter	σύνολο	Charter/ Σύνολο
1 Γερμανία	1.176.110	3.651	1.179.761	0,3%
2 Ηνωμένο Βασίλειο	975.147	61.410	1.036.577	5,9%
3 Ιταλία	882.929	24.010	906.939	2,6%
4 Γαλλία	540.192	320.238	860.430	37,2%
5 Κύπρος	631.837	3.085	634.922	0,5%
6 Ολλανδία	306.211	637	306.848	0,2%
7 Βέλγιο	275.438	13.145	288.583	4,6%
8 Ελβετία	287.993	386	288.379	0,1%
9 Ισπανία	208.597	25.908	234.505	11,0%
10 ΗΠΑ	198.883	4.277	203.160	2,1%
Άλλες	1.714.246	117.508	1.831.754	6,4%
Σύνολο	7.197.583	574.255	7.771.838	7,4%

ΠΙΝΑΚΑΣ 24

Αεροδρόμιο «Ελ. Βενιζέλος»					
Αφίξεις επιβατών με διεθνείς έκτακτες πτήσεις (charter)					
	2001	2002	2003	2004	Μεταβολή 04/03
Ιανουάριος		2.752	4.676	5.408	15,7%
Φεβρουάριος		2.255	2.055	1.714	-16,6%
Μάρτιος		10.145	3.274	5.731	75,0%
Απρίλιος	24.780	28.873	26.464	19.031	16,6%
Μάιος	30.702	37.097	38.813	27.358	-28,1%
Ιούνιος	49.782	50.205	39.702	24.882	-29,5%
Ιούλιος	65.003	58.182	44.713	33.421	-35,3%
Αύγουστος	65.556	67.073	57.585	35.388	-38,5%
Σεπτέμβριος	49.252	44.424	39.747	21.684	-45,4%
Οκτώβριος	15.751	20.092	20.508		
Νοέμβριος	1.452	2.698	3.005		
Δεκέμβριος	5.849	7.143	10.620		
Σύνολο Ιαν.-Δεκ.		330.939	291.162		
Σύνολο Ιαν.-Σεπτ.		301.006	257.029	174.617	-32,06%

Πηγή : Διεθνής Αερολιμήν Αθηνών «Ελευθέριος Βενιζέλος»

- Πρέπει να σημειωθεί ότι οι αθλητές που μετείχαν στους Ο.Α. έφθασαν τον αριθμό των 11.000, ενώ το σύνολο της λεγόμενης «ολυμπιακής οικογένειας» ήταν περίπου 34.000 άτομα. Έτσι, με βάση τα στοιχεία που περιλαμβάνονται στους παραπάνω πίνακες, ο «καθαρός» αριθμός των πρόσθετων αλλοδαπών τουριστών που έφθασαν στην Αθήνα επί πλέον του αριθμού των επισκεπτών του Αυγούστου του 2003 μπορεί να υπολογιστεί ότι κυμαίνεται μεταξύ 20.000 και 50.000. Οι Ο.Α. τελικά μας έφεραν τον φετινό Αύγουστο σχεδόν ισάριθμους τουρίστες προς όσους δυνητικούς τουρίστες απομάκρυναν.
- Μια προσέγγιση της **άμεσης επίδρασης** των Ο.Α. στη ζήτηση μπορεί να στηριχτεί, με ενδεικτικό παράδειγμα την περίπτωση της **Γαλλίας**. Για τους Αγώνες διατέθηκαν 35.000 εισιτήρια, από το γραφείο ταξιδιών «Sport Travel France», που ήταν το επίσημο ταξιδιωτικό γραφείο για τους Ο.Α. Με βάση το στοιχείο αυτό, μπορεί να διατυπωθεί η εκτίμηση ότι, αν κάθε τουρίστας – θεατής εφοδιάστηκε κατά μ.ο. τουλάχιστον με 2 εισιτήρια και συνοδεύεται κατά μ.ο. από 0 έως 1 ακόμη άτομο που δεν παρακολούθησε τους Αγώνες, τότε η ειδική τουριστική ζήτηση, την οποία προκάλεσαν οι Ο.Α., φθάνει το πολύ σε 35.000 άτομα, δηλαδή περίπου το 5% των Γάλλων τουριστών που επισκέπτονται κάθε χρόνο τη χώρα μας. Χαρακτηριστικά, αναφέρουμε ότι τον Αύγουστο του 2002 η ΕΣΥΕ είχε καταγράψει 125.230 αφίξεις τουριστών από τη Γαλλία (για το 2003 δεν υπάρχουν στοιχεία). Ωστόσο, για να σταθμιστεί με ακρίβεια η επίπτωση των Ο.Α. στην τουριστική ζήτηση, από τον αριθμό αυτόν θα πρέπει να αφαιρεθεί αδιευκρίνιστος, προς το παρόν, αριθμός δυνητικών τουριστών, για τους οποίους οι Ο.Α. επέδρασαν αποτρεπτικά και δεν επισκέφθηκαν τη χώρα μας. Επομένως, η καθαρή πρόσθετη ζήτηση από τη Γαλλία λόγω Ο.Α. ήταν οπωσδήποτε μικρότερη από το +5% της ζήτησης της προηγούμενης χρονιάς, ενδεχομένως μάλιστα να έχει τελικά ακόμη και αρνητικό πρόσημο.

- Αντίστοιχα, οι επισκέπτες από την **Ολλανδία** για τους Ο.Α., σύμφωνα με τα στοιχεία των αεροπορικών εταιριών, ανήλθαν σε 8.000 περίπου, όταν το επίπεδο του αριθμού των Ολλανδών που επισκέπτονται τη χώρα μας ετησίως είναι περί τους 700.000. Το 2002 σημειώθηκαν 721.413 αφίξεις, σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΣΥΕ. Επομένως, οι Ολλανδοί «ολυμπιακοί» τουρίστες ήσαν περί το 1,1% του συνόλου. Για το σύνολο του 2004, εκτιμάται ότι θα υπάρξει μείωση των αφίξεων τουριστών από την Ολλανδία προς τη χώρα μας της τάξης του -2% έως -3% περίπου, δηλαδή φαίνεται ότι η πρωτική τάση της ζήτησης δεν καλύφθηκε από την πρόσθετη ζήτηση λόγω Ο.Α.
- Επίσης, αναφέρουμε ότι ο αριθμός των **Ιαπώνων** που επισκέφθηκαν την Ελλάδα ειδικά για τους Ο.Α., σύμφωνα με τα στοιχεία των 6 διαπιστευμένων τουριστικών γραφείων, τα οποία διέθεταν και τα εισιτήρια των Αγώνων, έφθασε τις 9.000. Για λόγους σύγκρισης, αναφέρουμε ότι τον μήνα Αύγουστο 2002 είχαν σημειωθεί 6.575 αφίξεις από την Ιαπωνία, και 69.718 στο σύνολο του έτους. Άρα, η ειδική αύξηση της ζήτησης λόγω Ο.Α. μπορεί να υπολογιστεί, κατά προσέγγιση, σε 2.425 άτομα ή περίπου 4% της συνολικής. Είναι άγνωστο όμως ακόμη κατά πόσον η διεξαγωγή των Ο.Α. αποθάρρυνε τμήμα της δυνητικής ζήτησης (λόγω φόβων για την ασφάλεια ή τις υψηλές τιμές των τουριστικών υπηρεσιών) το ίδιο μπορεί να εκτιμηθεί αντίστοιχα και για άλλες αγορές, αν ληφθούν υπόψη τα πρώτα στοιχεία για τον αριθμό αφίξεων τουριστών σε όλους τους ελληνικούς προορισμούς.
- Οι ενδείξεις από τις περισσότερες πηγές τουριστικής ζήτησης, τόσο τις ευρωπαϊκές, όσο και τις υπερπόντιες, είναι ότι στη διάρκεια του 2004 σημειώθηκε πρωτική τάση, μεγαλύτερη τους πρώτους μήνες και μικρότερη μετά το πρώτο εξάμηνο. Οι Ο.Α. της Αθήνας φαίνεται ότι δεν κατόρθωσαν να αντιστρέψουν ή να κόψουν αυτή την τάση.
- Το 2005 και τα επόμενα χρόνια, ο αριθμός των τουριστών που θα επισκεφτούν την Αθήνα ενδέχεται να είναι αυξημένος, κυρίως λόγω της μεγαλύτερης «έκθεσης» του προορισμού και της εν γένει θετικής εικόνας που προβλήθηκε κατά τους Ο.Α. Αυτό, ωστόσο, θα είναι συνάρτηση και πολλών άλλων κρίσιμων παραγόντων. Ενδεικτικά, αναφέρουμε :
 - τον βαθμό ολοκληρωμένης και έγκαιρης προετοιμασίας και εκτέλεσης ειδικευμένης διαφημιστικής εκστρατείας
 - την ελκυστική τιμολόγηση της τουριστικής προσφοράς
 - τη γενική οικονομική κατάσταση στις παραδοσιακές μεγάλες αγορές
 - την ισοτιμία ευρώ – δολαρίου
 - την τιμή του πετρελαίου, που επηρεάζει το κόστος των αερομεταφορών, αλλά και το κόστος ζωής.
- Οι αφίξεις στα άλλα αεροδρόμια της χώρας από το εξωτερικό ήσαν μειωμένες, τόσο στο διάστημα που προηγήθηκε των Ο.Α., όσο και κατά τον μήνα Αύγουστο. Αυτό ισχύει στα μεγαλύτερα περιφερειακά αεροδρόμια (Ηράκλειο, Ρόδος, Κέρκυρα), σύμφωνα με στοιχεία των αεροδρομίων αυτών. Συγκεκριμένα, στην Κέρκυρα, τον Αύγουστο 2004 οι αφίξεις τουριστών με πτήσεις charter ήταν μειωμένες κατά -10,6% έναντι του ίδιου μήνα του 2003, ενώ συνολικά για την τουριστική περίοδο Μαρτίου – Σεπτεμβρίου, η μείωση έφτασε το -10,8%, παρόλο που η περυσινή χρονιά ήταν δυσμενής. Στο αεροδρόμιο Ηρακλείου, η μείωση τον Αύγουστο 2004 έφτασε το -6,6% έναντι του Αυγούστου 2003, και την περίοδο Ιανουαρίου – Αυγούστου, το -5,4%. Στη Ρόδο, η μείωση την περίοδο Ιανουαρίου – Ιουλίου έφτασε το -6,8%. Τα δεδομένα αυτά καταρρίπτουν το επιχείρημα, ότι από την ενδεχόμενη «απωθητική» δύναμη της Αθήνας, για τους λόγους που καταγράφηκαν, θα μπορούσαν να επωφεληθούν οι προορισμοί της ελληνικής περιφέρειας.
- Ο αριθμός των διανυκτερεύσεων στα ξενοδοχεία της πρωτεύουσας καθώς και οι πληρότητες ήσαν ικανοποιητικές τον μήνα Αύγουστο, σύμφωνα με τις

ανακοινώσεις της Ένωσης Ξενοδόχων Αττικής, λόγω της δέσμευσης δωματίων από την Ο.Ε. Αθήνα 2004, όπως φαίνεται στον επόμενο πίνακα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 25

Πληρότητα ξενοδοχείων Αττικής – Αύγουστος 2004		
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	2003	2004
5 αστέρων	38,01%	80,49%
4 αστέρων	63,85%	79,60%
3 αστέρων	64,50%	77,40%
2 αστέρων	39,97%	71,75%
Πηγή : ΕΞΑ		

- Δεν συνέβη όμως το ίδιο τους μήνες που προηγήθηκαν των Αγώνων, έτσι η μέση ετήσια πληρότητα των ξενοδοχείων της Αθήνας – Αττικής το 2004 αναμένεται να εμφανίσει αρκετά μικρότερη αύξηση. Επισημαίνεται, πάντως, ότι για το επόμενο έτος θα είναι εξαιρετικά δυσχερές να επιτευχθούν ανάλογες πληρότητες, όπως υποδεικνύουν άλλωστε και τα παραδείγματα της Βαρκελώνης και του Σίδνεϋ.
- Στην υπόλοιπη χώρα έχει διαπιστωθεί ότι ο αριθμός των διανυκτερεύσεων είναι σημαντικά μειωμένος, εξαιτίας του μειωμένου αριθμού αφίξεων αλλά και της μειωμένης διάρκειας παραμονής των τουριστών, ιδιαίτερα των αλλοδαπών.

Τουριστικές εισπράξεις λόγω Ο.Α.

Στο πεδίο αυτό, οι προσδοκίες που είχαν διατυπωθεί από πολλές πλευρές πριν τους Αγώνες ήταν αρκετά υψηλές. Οι εκτιμήσεις της Τ.τ.Ε., όπως αυτές περιλαμβάνονται στην έκθεση του Διοικητή (Απρίλιος 2004) υπολόγιζαν την αύξηση των εισπράξεων (συναλλαγές μεταξύ μόνιμων κατοίκων και μη μόνιμων κατοίκων της χώρας) από τον τουρισμό, στο σύνολο του 2004, σε 15% έναντι του 2003. ο ΕΟΤ πάντως είχε θεωρήσει ότι η εκτίμηση αυτή ήταν μάλλον υπερβολική. Πράγματι, σύμφωνα με τα στοιχεία που έχει ανακοινώσει έως σήμερα η ίδια η Τ.τ.Ε., που είναι βέβαια προσωρινά, στο διάστημα Ιανουαρίου – Αυγούστου η αύξηση έφθασε το 10,4%, ενώ η ίδια περυσινή περίοδος είχε χαμηλή επίδοση λόγω του πολέμου στο Ιράκ και της επιδημίας SARS. Δεν αποκλείεται βέβαια τους προσεχείς μήνες να διατηρηθεί ο ρυθμός αύξησης στις καταγραφές που συγκεντρώνει η Τ.τ.Ε. (βλέπε σχετικά και το επόμενο κεφάλαιο «Οι τουριστικές εισπράξεις»).

Ο κύκλος εργασιών των αθηναϊκών ξενοδοχείων το 2004 θα εμφανιστεί προφανώς αυξημένος, λόγω και των σχετικά υψηλότερων τιμών που εξασφάλισαν την περίοδο των Αγώνων. Αυτό όμως δεν φαίνεται να έχει συμβεί στις περισσότερες λοιπές περιοχές της χώρας, όπου πολλοί επιχειρηματίες αναγκάστηκαν να κάνουν σημαντικές προσφορές και εκπτώσεις προκειμένου να διατηρήσουν ικανοποιητικά επίπεδα πληρότητας.

Τουριστική προσφορά

Η απαίτηση να καλυφθούν οι πρόσθετες ανάγκες σε ξενοδοχειακές κλίνες για τη φιλοξενία επισκεπτών για τους Ο.Α. οδήγησε την πολιτεία στην άρση της προηγούμενης απαγόρευσης (Υ.Α. περί «κορεσμού» στην Αττική). Έτσι, επιτράπηκε η δημιουργία νέων ξενοδοχείων και η επέκταση υφισταμένων. Συνολικά, δημιουργήθηκαν περί τις 3.500 πρόσθετες κλίνες, κυρίως υψηλών τάξεων, αριθμός πάντως που είναι αρκετά μικρότερος της αρχικής επίσημης πρόβλεψης (16.000 κλίνες) και του αρχικά εκδηλωμένου επενδυτικού ενδιαφέροντος.

Έγινε εκσυγχρονισμός των υφιστάμενων ξενοδοχείων σε εκτεταμένη κλίμακα, με ιδιωτική χρηματοδότηση αλλά και με την ενίσχυση δημόσιας επιχορήγησης μέσω των διατάξεων του αναπτυξιακού νόμου και του ειδικού μέτρου της έκτακτης επιχορήγησης (3.000 ευρώ ανά δωμάτιο) για τις τάξεις Β, Γ και Δ).

Η αναβάθμιση της ξενοδοχειακής προσφοράς και ιδιαίτερα της Αττικής είναι αναμφισβήτητη απόρροια της επικείμενης διεξαγωγής των Ο.Α. Ήταν όμως επιβεβλημένη, ούτως ή άλλως, λόγω της έκδηλης υστέρησης στον τομέα αυτό και της μακροχρόνιας κρίσης της ξενοδοχείας στην περιοχή της πρωτεύουσας και επί πλέον, εξαιτίας της χαμηλής θέσης της Αθήνας ως ελκυστικού αστικού τουριστικού προορισμού τις τελευταίες δύο δεκαετίες, σε σύγκριση με τον αντίστοιχο διεθνή ανταγωνισμό.

Πέραν των ξενοδοχειακών καταλυμάτων όμως, δεν παρουσιάστηκε εμπλουτισμό ή αναβάθμιση της τουριστικής προσφοράς της Αθήνας με «ειδικές» τουριστικές υποδομές (όπως μεγάλα συνεδριακά κέντρα, εκθεσιακά κέντρα, γήπεδα γκολφ, υδροθεραπευτήρια, νέοι χώροι πολιτιστικών εκδηλώσεων, χώροι αναψυχής), εκτός από την κατασκευή της νέας μαρίνας στο Φάληρο, η οποία ωστόσο δεν έχει τεθεί ακόμη σε επιχειρησιακή λειτουργία. Επομένως, η βελτίωση της θέσης της Αθήνας ως προορισμού «αστικού τουρισμού» και σύντομων διακοπών (city breaks) δεν είναι αυτονόητη, ούτε αποτελεί αυτόματη συνέπεια της εν γένει προβολής της πόλης, αλλά θα προκύψει ως αποτέλεσμα συντονισμένων προσπαθειών για τον εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος και την ενσωμάτωσή του σε συστηματικές ενέργειες προώθησης στην διεθνή αγορά (βλ. και σχετικό ενημερωτικό σημείωμα μας 121/23.08.2004)

Αστικό και φυσικό περιβάλλον

Η διοργάνωση των Ο.Α. αποτέλεσε την ευκαιρία να δημιουργηθούν νέες τεχνικές υποδομές που επηρεάζουν την εξυπηρέτηση τουριστικών δραστηριοτήτων και, σε άλλες περιπτώσεις, για να επιταχυνθεί η κατασκευή και η ολοκλήρωσή τους στην ευρύτερη περιοχή της πρωτεύουσας.

Τα νέα στοιχεία του αστικού περιβάλλοντος, που διαμορφώνουν την εικόνα της Αθήνας ως τουριστικού προορισμού, δημιουργήθηκαν βασικά για την εξυπηρέτηση των αναγκών των Ο.Α. Ορισμένα από αυτά, ιδιαίτερα οι αθλητικές εγκαταστάσεις (στάδια, γήπεδα, προπονητήρια κλπ.), μπορούν και μελλοντικά να αποτελέσουν υποδομές για την τέλεση σημαντικών αθλητικών εκδηλώσεων και την συνακόλουθη προσέλκυση τουριστών. Ιδιαίτερη η περιοχή εγκαταστάσεων του ΟΑΚΑ, του Μαρκόπουλου, του Ελληνικού, και σε μικρότερο βαθμό, του Σχινιά, μπορούν να αποτελέσουν πόλους έλξης επισκεπτών εφόσον συνδυαστούν και με άλλες υποδομές αναψυχής ή εμπορικών και εκθεσιακών χώρων. Επίσης, εγκαταστάσεις μικρότερης κλίμακας θα μπορούσαν να μετατραπούν σε συνεδριακά ή εκθεσιακά κέντρα, χώρους πολιτιστικών εκδηλώσεων κλπ.

Η επέκταση των γραμμών του μετρό έως το αεροδρόμιο, ο προαστιακός σιδηρόδρομος, η ανάπλαση των σταθμών του ηλεκτρικού, το τραμ, η Αττική οδός αποτελούν σπουδαία έργα ουσιαστικής βελτίωσης των συγκοινωνιακών συνθηκών της πρωτεύουσας και ήδη βελτιώνουν σημαντικά την εξυπηρέτηση τόσο των επισκεπτών, όσο και των κατοίκων.

Η αναμόρφωση της παραλιακής περιοχής από το Σ.Ε.Φ. έως τον Άγιο Κοσμά δημιουργεί νέο αστικό τοπίο και ενισχύει τις δυνατότητες εξυπηρέτησης των αναγκών ψυχαγωγίας. Απομένει να γίνει όμως η ολοκλήρωση του αρχικού σχεδιασμού για τη δημιουργία ενός θαλάσσιου μετώπου αναψυχής, με πάρκα, χώρους υπαίθριας άθλησης και ψυχαγωγίας. Η κατασκευή των ναυταθλητικών εγκαταστάσεων του Αγ. Κοσμά και η νέα μαρίνα στο Φάληρο θα συμβάλουν σημαντικά στην προώθηση του θαλάσσιου τουρισμού με τις πρόσθετες θέσεις ελλιμενισμού σκαφών και τις επίγειες εξυπηρετήσεις που θα προσφέρουν, αλλά και

με τις νέες δυνατότητες στήριξης του ναυταθλητισμού. Εκκρεμεί όμως ακόμη η παραχώρηση και η συμπλήρωση των εγκαταστάσεων, ώστε να προσφέρονται ολοκληρωμένες και ποιοτικές υπηρεσίες στα σκάφη αναψυχής.

Στο ιστορικό κέντρο της πόλης, η αναμόρφωση πλατειών, οι νέοι πεζόδρομοι και η ανακατασκευή πεζοδρομίων, η επισκευή και ανακαίνιση προσόψεων και ο νυκτερινός ηλεκτροφωτισμός κτιρίων, βελτιώνουν σε μεγάλο βαθμό την εικόνα της πόλης.

Ωστόσο, η σημαντική ευκαιρία εμπλουτισμού του περιβάλλοντος της πόλης με πράσινο, δενδροφυτεύσεις, πάρκα και άλση δεν αξιοποιήθηκε αλλά ούτε και προωθήθηκε η ανάδειξη των περιστατικών δασών (Πάρνηθας, Καισαριανής).

Επί πλέον, εκκρεμεί ακόμη η εξαγγελθείσα δημιουργία μητροπολιτικού πάρκου στο Ελληνικό, που θα ενταχθεί σε ένα ευρύτερο πρόγραμμα ανάπτυξης της περιοχής, στο οποίο επρόκειτο να περιληφθεί και ένα μείζον συνεδριακό και εκθεσιακό κέντρο. Η συγκεκριμενοποίηση και, στη συνέχεια, η εκτέλεση αυτού του σχεδιασμού, ωστόσο, δεν θα έχουν ολοκληρωθεί πριν παρέλθουν αρκετά χρόνια, οπότε η προσδοκώμενη ωφέλεια δεν θα έχει πλέον άμεση συνάφεια με τους Ο.Α.

Ανθρώπινοι πόροι

Οι νέες θέσεις εργασίας που δημιουργήθηκαν για την προετοιμασία της διοργάνωσης αλλά και την τέλεση των Ο.Α. και οι σχετικές δεξιότητες, που αναπτύχθηκαν σε διάφορα επίπεδα, έδωσαν τη δυνατότητα να αναδειχθεί ένα νέο δυναμικό με αναβαθμισμένες ικανότητες και εμπειρία στους τομείς οργάνωσης και διοίκησης, δημοσίων σχέσεων, πληροφόρησης και επικοινωνίας, διοργάνωσης μειζόνων αθλητικών και άλλων εκδηλώσεων, οργάνωσης και εξυπηρέτησης της μαζικής εστίασης κ.ά. Το ανθρώπινο δυναμικό αυτό έλαβε μια «ενδο-επιχειρησιακή» κατάρτιση και ανταποκρίθηκε σε υψηλές απαιτήσεις. Μπορεί επομένως να ανταποκριθεί και στο μέλλον σε ανάλογα καθήκοντα επαυξάνοντας τη δυνατότητα παροχής υψηλής ποιότητας υπηρεσιών σε όλους τους κλάδους, που σχετίζονται άμεσα και έμμεσα με το τουρισμό.

Προβολή εικόνας προορισμών

Η έκθεση του προορισμού Αθήνα και, γενικότερα, της Ελλάδας στη διεθνή αγορά απέκτησε σημαντικά αυξημένες διαστάσεις εξαιτίας των Ο.Α. Οι τηλεοπτικές εκπομπές, τα άρθρα και οι φωτογραφίες στον τύπο, πριν, στη διάρκεια και μετά τους Αγώνες έχουν προσφέρει εξαιρετικές δυνατότητες προβολής, που διαφορετικά, χωρίς τους Αγώνες, θα απαιτούσαν ιδιαίτερα έντονες προσπάθειες και υψηλότερες δαπάνες. Η εικόνα που προβλήθηκε ήταν η γενική εικόνα ενός ελκυστικού, φιλόξενου, ιστορικού αλλά και σύγχρονου, ασφαλούς, ανανεωμένου και διαφοροποιημένου προορισμού. Προκειμένου όμως αυτή η θετική εικόνα να παραγάγει ουσιαστικά αποτελέσματα (με όρους αγοράς), είναι απαραίτητο να υπάρξουν εξακολουθητικές ενέργειες προβολής, που θα αξιοποιήσουν και θα εξειδικεύσουν την αρχική προβολή της εικόνας, θα αποσαφηνίσουν τη «νέα» ταυτότητα και θα τη συνδέσουν με εξειδικευμένες ενέργειες προώθησης στην αγορά (μάρκετινγκ).

Σε διαφορετική περίπτωση, τα οφέλη από την προβολή λόγω Ο.Α. θα κινδυνεύσουν να εξατμιστούν, στον βαθμό που θα φθίνει η αρχική εντύπωση, οι εικόνες θα μένουν μετέωρες και σκηνή θα καταληφθεί από καταιγισμό άλλων εικόνων που θα προβάλλουν οι ανταγωνιστικοί προορισμοί. Ως εκ τούτου, η αξιοποίηση της δημοσιότητας, που προκάλεσαν οι Ο.Α., μέσω εξειδικευμένου σχεδιασμού και ενεργειών μάρκετινγκ, αποτελεί θέμα άμεσης προτεραιότητας.

**6. ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ ΓΙΑ ΤΗ
ΜΕΤΑΟΛΥΜΠΙΑΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ
ΕΛΛΑΔΑ ΑΠΟ ΔΙΑΦΕΡΟΥΣ ΤΟΜΕΙΣ**

1. ΤΕΕ (Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας)
2. ΕΒΕΑ
3. Οικονομικό Επιμελητήριο Ελλάδας
4. Δικηγορικός Σύλλογος Αθήνας
5. Διάλογος Βιομηχανικού Επιμελητηρίου και Κατασκευαστικού Κόσμου

ΤΕΕ : Το στοίχημα της μεταολυμπιακής

Διάλογος επιστημονικών και επαγγελματικών φορέων στο ΕΒΕΑ για την αξιοποίηση των ολυμπιακών υποδομών

Μετά την τελετή λήξης των Ο.Α. του 2004, που, κατά γενική ομολογία, διεξήχθησαν με επιτυχία στην Αθήνα, άνοιξε η αυλαία του διαλόγου για τη μεταολυμπιακή χρήση και αξιοποίηση των ολυμπιακών υποδομών.

Αξιοποίηση – ανάπτυξη η σωστή προσέγγιση του προβλήματος

Για το ΤΕΕ αξιοποίηση των αθλητικών ολυμπιακών εγκαταστάσεων είναι μια σύνθετη και εξαιρετικά δύσκολη υπόθεση, που απαιτεί τη διεπιστημονική, διεπαγγελματική και, κυρίως, την καθολική συμμετοχή κυβέρνησης και Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Κατά το ΤΕΕ, ο τρόπος που προσεγγίζεται μέχρι τώρα το θέμα από μια στενά οικονομική θεώρηση προσηλωμένη στο δίπολο αξιοποίηση – συντήρηση είναι λανθασμένος, αντί του ορθού αξιοποίηση – ανάπτυξη. Αυτό επισημάνθηκε στην εισήγηση του προέδρου του ΤΕΕ κ. Γιάννη Αλαβάνου κατά τη συνεδρίαση του Δ.Σ. του ΕΒΕΑ, στην οποία συμμετείχε η κ. Βιβή Μπάτσου, μέλος της Διοικούσας Επιτροπής του ΤΕΕ, που έχει την ευθύνη της παρακολούθησης των ολυμπιακών έργων. Η εισήγηση του ΤΕΕ έχει ως εξής :

Πριν από τους Ο.Α. λέγαμε : «Οι Αγώνες για την πόλη και τη χώρα και όχι η πόλη και η χώρα για τους Αγώνες». Σήμερα, καθώς όλα έχουν τελειώσει, ξέρουμε πως επικράτησε, δυστυχώς, το δεύτερο.

Ο «μαραθώνιος» της προετοιμασίας κατέληξε σε ένα απίθανο «σπριντ» στη διάρκεια του οποίου ουδείς, από όσους είχαν την ευθύνη, μπορούσε ή είχε τη διάθεση να σκεφτεί οτιδήποτε άλλο πλην του «όπως-όπως για να προλάβουμε». Αυτή είναι μια πλευρά – η ουσιαστική πλευρά του θέματος που μας απασχολεί κατά τη σημερινή συζήτηση και ευρύτερα στα πλαίσια των συζητήσεων για τις μεταολυμπιακές επιπτώσεις. Η άλλη είναι η αδιαμφισβήτητη και διεθνώς αναγνωρισμένη διοργάνωση των Αγώνων, ένα κεφάλαιο εξαιρετικά σημαντικό και αξιοποιήσιμο, κάτω φυσικά από προϋποθέσεις, για τις οποίες οφείλουμε να εργαστούμε στο εξής.

Ένα θέμα που απασχολεί τους αρμόδιους της κυβέρνησης, τον τεχνικό κόσμο, την επαγγελματική κοινότητα, αλλά και το σύνολο του ελληνικού λαού δεν είναι άλλο από τη μεταολυμπιακή χρήση, ή πιο σωστά, τη μεταολυμπιακή αξιοποίηση των αθλητικών εγκαταστάσεων.

Για τις δύο από τις τρεις κατηγορίες Ολυμπιακών έργων :

- Έργα υποδομών πόλης (δρόμοι, Μετρό, Τραμ, αναπλάσεις κλπ.)
- Έργα με προδιαγεγραμμένη χρήση όπως το Ολυμπιακό Χωριό, τα Χωριά Τύπου
- Αθλητικές εγκαταστάσεις

δεν τίθεται ζήτημα αξιοποίησης ή συντήρησης καθώς πρόκειται για υποδομές με δεδομένη χρήση και προορισμό. Το Ολυμπιακό Χωριό, ως γνωστόν, προορίζεται για εργατικές κατοικίες, το χωριό τύπου του ΕΜΠ θα γίνει φοιτητικές εστίες, το χωριό τύπου της Αμυγδαλέζας θα χρησιμοποιηθεί από την Αστυνομία κλπ. Η τρίτη κατηγορία είναι και η πλέον ευαίσθητη δοθέντος ότι πρόκειται για αθλητικές εγκαταστάσεις με περιορισμούς στις χρήσεις.

Αξιοποίηση – ανάπτυξη, η σωστή προσέγγιση

Η αξιοποίηση τους αναμφισβήτητα αποτελεί μια σύνθετη και εξαιρετικά δύσκολη υπόθεση. Μια υπόθεση που απαιτεί, στη μελέτη και υλοποίησή της, τη διεπιστημονική, τη διεπαγγελματική και κυρίως την καθολική συμμετοχή κυβέρνησης και τοπικής αυτοδιοίκησης. Υπό αυτή την οπτική, ο αποσπασματικός

διάλογος, κυρίως ο δημόσιος, που έχει αρχίσει να αναπτύσσεται το τελευταίο διάστημα, κατά τη γνώμη μου είναι λανθασμένος. Και αυτό γιατί όλοι, όσοι έχουν – από θέση ή επιθυμία – εκφραστεί έως σήμερα, προσεγγίζουν το θέμα από μία στενά οικονομική θεώρηση, με τη σκέψη προσηλωμένη στο δίπολο αξιοποίηση – συντήρηση, αντί του αξιοποίηση- ανάπτυξη. Η διαφορά, νομίζω, σαφής και αντιληπτή.

Σήμερα σχεδόν όλοι αναφέρονται στο κόστος της συντήρησης – διατήρησης. Υπολογίζουν ότι οι περίπου 20 νέες αθλητικές εγκαταστάσεις που προστέθηκαν στην Αθήνα, κυρίως, αλλά και στις τέσσερις άλλες Ολυμπιακές πόλεις, απαιτούν, μόνο για συντήρηση και λειτουργία τους, κάπου 52 εκατομμύρια Α το χρόνο. Με αυτό το ποσό ως πυξίδα κατευθύνουν τη σκέψη τους και σχεδιάζουν τις προτάσεις τους. (Σύμφωνα με μελέτη του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών το ετήσιο κόστος συντήρησης ανέρχεται σε 131 εκατ. Ευρώ, το κόστος απόσβεσης σε 85 εκατ. Ευρώ και το κόστος λειτουργίας σε 98 εκατ. Ευρώ). Ουσιαστικά συζητούν για τον τρόπο με τον οποίο θα περιοριστεί η ετήσια εκταμίευση του ποσού που υπολογίζεται για τη συντήρηση – διατήρηση. Παραγνωρίζουν, με άλλα λόγια, το γεγονός ότι για να δημιουργηθούν όλες αυτές οι εγκαταστάσεις, επενδύθηκαν τεράστια ποσά, που θα πρέπει στο αμέσως επόμενο διάστημα να αρχίσει, τουλάχιστον, η απόσβεσή τους.

Οικονομική, αθλητική και κοινωνική ανάπτυξη το ζητούμενο

Το Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας έχει μια διαφορετική άποψη για το ζήτημα. Θεωρεί ότι το επενδυμένο κεφάλαιο είναι τεράστιο για τα δεδομένα της χώρας μας και θα πρέπει – πέρα από την απόσβεση – να αποτελέσει αφορμή για περαιτέρω ανάπτυξη. Μια ανάπτυξη πολυδιάστατη : Οικονομική , αθλητική, κοινωνική. Σε αντίθετη περίπτωση, το κεφάλαιο αυτό κινδυνεύει να απαξιωθεί και στο τέλος να απολεσθεί.

Το εγγενές πρόβλημα που δημιουργείται, προέρχεται από το γεγονός ότι αυτό το κεφάλαιο αντιπροσωπεύεται σήμερα από καθαρά αθλητικές εγκαταστάσεις. Και, μάλιστα, μόνιμες κατασκευές. Αυτό δεσμεύει, σε σημαντικό βαθμό, σε μια προοπτική αθλητικής εκμετάλλευσης. Με άλλα λόγια, οφείλουμε να κινηθούμε στην κατεύθυνση ανάληψης μεγάλων αθλητικών διοργανώσεων, διεθνούς απήχησης, ώστε να εκμεταλλευτούμε τις δυνατότητες τους. Μόνο που τα παγκόσμια πρωταθλήματα δεν οργανώνονται συχνά και φυσικά δεν οργανώνονται από μια χώρα. Παρ' όλα αυτά, άμεσα, θα πρέπει να επιδιώξουμε την ανάληψη κάποιων από αυτά. Όσο είναι ζωντανές οι μνήμες από την καλή οργάνωση των Ο.Α., έχουμε πιθανότητες για εξασφάλιση κάποιων από τις διεθνείς αθλητικές εκδηλώσεις. Παράλληλα, θα πρέπει να κινηθούμε δραστήρια και οργανωμένα στη θέσπιση διεθνών αθλητικών συναντήσεων – για διάφορα σπορ – με επιδίωξη καθιέρωσής τους ως ετήσιων γεγονότων. Στην ίδια κατεύθυνση, δηλαδή της αθλητικής εκμετάλλευσης, οφείλουμε να επιδιώξουμε την προσέλκυση ομάδων που επιθυμούν να προετοιμαστούν – προπονηθούν σε άρτιες εγκαταστάσεις. Τις εγκαταστάσεις τις διαθέτουμε, οι κλιματολογικές και άλλες γενικότερες συνθήκες της χώρας μας και ειδικότερα της Αττικής, προσφέρονται σε μια τέτοια προοπτική.

Στις περιπτώσεις που προανέφερα είναι προφανές ότι επιδιώκουμε την άμεση οικονομική εκμετάλλευση των αθλητικών εγκαταστάσεων. Τουλάχιστον, όσων δεν μπορούν να αξιοποιηθούν και με άλλους παράλληλους τρόπους. Ταυτόχρονα, δημιουργούμε προϋποθέσεις ανάπτυξης του τουρισμού, του εμπορίου και των επιχειρήσεων αναψυχής, επιτυγχάνοντας έμμεσα, πλην, όμως, σημαντικά οικονομικά οφέλη. Έμμεσα οικονομικά και κυρίως κοινωνικά οφέλη, θα πρέπει να επιδιώξουμε με τη διάδοση και ανάπτυξη του αθλητισμού στη χώρα μας. Και δεν αναφέρομαι μόνο στον επαγγελματικό αθλητισμό ή τον πρωταθλητισμό. Η ενασχόληση ευρύτατων ομάδων του πληθυσμού με τον αθλητισμό, έχει προφανείς ευεργετικές

κοινωνικές επιπτώσεις, οι οποίες είναι και οικονομικά μετρήσιμες. Αυτή την παράμετρο δεν πρέπει να τη ξεχνάμε.

Η παράλληλη εκμετάλλευση

Υπάρχουν, αναμφισβήτητα, και κάποιες εγκαταστάσεις, οι οποίες είναι δυνατόν να αξιοποιηθούν για παράλληλη εκμετάλλευση. Το Ολυμπιακό Κέντρο του Αγίου Κοσμά είναι η πλέον χαρακτηριστική περίπτωση. Η νέα, μεγάλη και σύγχρονη μαρίνα, σε συνδυασμό με τις κτιριακές εγκαταστάσεις, ασφαλώς και θα λειτουργήσει ως ένα σημαντικό, υπερτοπικό, κέντρο τουρισμού και αναψυχής. Το Ολυμπιακό Κέντρο του μπιτς – βόλεϊ στο Φάληρο και ο περιβάλλον χώρος του ΟΑΚΑ είναι δύο ακόμη αξιοποιήσιμες εγκαταστάσεις. Το πρώτο, ως χώρος συναυλιών και θεατρικών παραστάσεων, ο δεύτερος ως χώρος υπαίθριων εκθέσεων και άλλων εκδηλώσεων, φυσικά τους θερινούς μήνες. Ως χώροι πολλαπλών εκδηλώσεων θα πρέπει να αξιοποιηθούν και τα μεμονωμένα κλειστά γυμναστήρια στη Νίκαια, στα Άνω Λιόσια, το Περιστέρι, στο Γαλάτσι, στο Ελληνικό, στο Παλιό Φάληρο και στο ΣΕΦ. Ειδικά στο Ελληνικό, οι αθλητικές εγκαταστάσεις θα πρέπει να ενταχθούν στο τεράστιο πάρκο που εδώ και πολλά χρόνια συζητείται, κατά τρόπο αρμονικό, ώστε να εξυπηρετήσουν το ρόλο ενός υπερτοπικού τεράστιου χώρου αναψυχής. Στο Ελληνικό, ας μη λησμονούμε, υπάρχει και η εγκατάσταση του Κανόε – καγιάκ σλάλομ, της πιο ακριβής σε κατασκευή και λειτουργία απ' όσες δημιουργήθηκαν με αφορμή τους Ολυμπιακούς Αγώνες, η οποία και θα πρέπει να αξιοποιηθεί με κριτήρια ανάλογα του κόστους της.

Αν και είναι αναγκαία μια ενιαία γραμμή πλεύσης για την αντιμετώπιση του θέματος, το κάθε έργο χρειάζεται μία ειδική κατά περίπτωση αντιμετώπιση που να το εντάσσει στις ανάγκες της περιοχής, πλην των υπερτοπικού χαρακτήρα και εμβέλειας έργων που θα πρέπει να ειδωθούν από ανάλογη σκοπιά. Ορισμένες εγκαταστάσεις απαιτούν αυξημένη προσοχή όπως για παράδειγμα το Κωπηλατοδρόμιο του Σχινιά ο χώρος του οποίου, αν δεν προσεχθεί, θα συμπαρασύρει και το συνολικό οικοσύστημα και τον βιότοπο σε παρακμή. Σε αυτή την περίπτωση ο ρόλος του Φορέα Διαχείρισης του Εθνικού Πάρκου, του ΥΠΕΧΩΔΕ και του Δήμου Μαραθώνα είναι καθοριστικός.

Αναγκαίες οι περιβαλλοντικές επενδύσεις

Για πολλές από αυτές τις εγκαταστάσεις είναι ανάγκη να γίνουν επενδύσεις κυρίως στους περιβάλλοντες χώρους. Οι χώροι αυτοί ευπρεπίστηκαν σε μεγάλο βαθμό για τους αγώνες, πολλές από τις παρεμβάσεις όμως ήταν στιγμιαίες ενώ άλλες ήταν περιορισμένης εμβέλειας και προσωρινές (π.χ. πανό που κάλυπταν προβληματικές ζώνες εκτός εγκατάστασης).

Οι χώροι πρασίνου παραμένουν ένα ζητούμενο καθώς απαιτούν συντήρηση, αντικατάσταση, ολοκλήρωση. Το πράσινο αποτελεί και ένα γενικότερο ευαίσθητο ζήτημα που αφορά σε όλες τις παρεμβάσεις, καθώς η μη συντήρησή του θα οδηγήσει τελικά στην καταστροφή του. Με τους Ο.Α. σχεδιάστηκε να προστεθούν στην πόλη 15.000 στρέμματα πρασίνου και 120χλμ. γραμμικού πρασίνου σε νησίδες και κατά μήκος των οδών, χωρίς να συμπεριλαμβάνεται το αεροδρόμιο και η Αττική οδός όπου εκεί έγιναν εκτεταμένες φυτεύσεις. Στο βαθμό που αυτές οι παρεμβάσεις έγιναν οδήγησαν σε σημαντική – για τα δεδομένα της πόλης – αύξηση του ποσοστού του αστικού πρασίνου (ο συγκεκριμένος σχεδιασμός στόχευε από 2,55 τμ/κάτοικο στα 3,55τμ/κάτοικο).

Ωστόσο και αυτή η αύξηση είναι ελάχιστη σε σχέση με εκείνη που είχε ανακοινωθεί αρχικά ή αυτήν του φακέλου υποψηφιότητας. Ο τομέας του πρασίνου δεν είναι ο μόνος που σχετίζεται με το περιβάλλον και στον οποίο έγιναν εκπτώσεις, αλλά θα πρέπει να κρατήσουμε το θετικό ότι αυτή η έκταση έχει συγκεκριμένη χρήση που δεν θα αλλάξει, αρκεί βέβαια το πράσινο να συντηρηθεί. Η ανάγκη νέων

επενδύσεων κυρίως για τη διαμόρφωση των περιβαλλόντων χώρων αποτελούν την αχίλλειο πτέρνα των περισσότερων εγκαταστάσεων. Η δημιουργία χώρων στάθμευσης και η επίλυση των οποίων εκκρεμοτήτων αποτελούν επίσης κύριας σημασίας ζητήματα.

Τα πιο πάνω συναρτώνται και με την αναβάθμιση των περιοχών γύρω από τις αθλητικές εγκαταστάσεις, καθώς κατά τη διάρκεια των Ο.Α. δεν υπήρξε εμπλοκή των περιοχών που τις φιλοξενούν υπό την έννοια ότι οι εγκαταστάσεις αυτές μέσω των ολυμπιακών γραμμών του ΟΑΣΑ και των εν γένει ΜΜΜ συνδέονταν απ' ευθείας με κάποια κεντρικά σημεία της Αθήνας χωρίς να συνδέουν άμεσα τον δήμο φιλοξενούσε την εγκατάσταση. Η έμφαση δόθηκε στις οριοθετημένες περιοχές πέριξ των εγκαταστάσεων και σε σημεία που είχαν άμεση οπτική επαφή με αυτές. Όταν όμως αυτές οι εγκαταστάσεις λειτουργήσουν σε επίπεδο Δήμου πλέον, είναι αναγκαίο οι γύρω περιοχές να βελτιωθούν για να είναι ελκυστικές αναδεικνύοντας τις εγκαταστάσεις.

Όλα αυτά, που επιγραμματικά ανέφερα, προσδιορίζουν το σύνθετο και τεράστιο έργο που έχουμε να αντιμετωπίσουμε. Ταυτόχρονα, από μόνη της η περιγραφή των ιδεών – και οφείλω να ξεκαθαρίσω ότι σε μια συντεταγμένη συζήτηση θα υπάρξουν πολλές ιδέες – θέτει επί τάπητος κάποιες βασικές προϋποθέσεις. Επίσης, επιγραμματικά θα αναφερθώ και σε αυτές. Πριν απ' όλα χρειάζεται ένα όραμα, χρειάζονται σαφείς και καθοριστικοί στόχοι. Τι επιτέλους θα επιδιώξουμε για το μέλλον με βάση το ήδη επενδυμένο κεφάλαιο. Δεύτερον, μας χρειάζεται ένα master plan, επίσης συνολικό και καθολικό. Η αποσπασματική αντιμετώπιση, ο κατακερματισμός στη σκέψη, το σχεδιασμό και τελικά στην υλοποίηση κάποιων ιδεών, θα σημάνει αντίστοιχα περιορισμό του επιδιωκόμενου οφέλους (οικονομικού και κοινωνικού). Τρίτον. Είναι μάλλον βέβαιο ότι θα απαιτηθούν πρόσθετες επενδύσεις, συμπληρωματικές όσων έχουν γίνει, ώστε να επιτευχθεί η μεγιστοποίηση της αναπτυξιακής και άρα της οικονομικής ικανότητάς τους. Αυτές μπορούν να είναι άμεσες ή έμμεσες. Ως άμεσες, είναι αυτονόητο, θεωρώ τις επενδύσεις σε συμπληρωματικά αθλητικά έργα στις εγκαταστάσεις, αυτές που αναφέρονται στη διασφάλιση του κόστους των έργων συντήρησης μέχρι να δοθούν οριστικές λύσεις, στη λήψη μέτρων φύλαξης των χώρων και του εξοπλισμού του μετά την παράδοση από την Οργανωτική Επιτροπή, στην ολοκλήρωση των έργων πρόσβασης, στάθμευσης, πρασίνου, στην ολοκλήρωση των αναπλάσεων των γύρω περιοχών σε επίπεδο δήμου. Ως έμμεσες θεωρώ τη διαμόρφωση του πάρκου του Ελληνικού, μαζί με μια σειρά εγκαταστάσεων που θα εξασφαλίζει την ημερήσια παραμονή ενός μεγάλου πλήθους πολιτών και τουριστών. Ή την προσθήκη των απαραίτητων κέντρων εστίασης και αναψυχής στη φαληρική ακτή ή τον περιβάλλοντα χώρο του ΟΑΚΑ κ.α.

Όλα αυτά τα έργα θα πρέπει να απορρέουν από το master plan και κυρίως να αποσκοπούν στην αρμονική ένταξη των μεγάλων αθλητικών χώρων στο πολεοδομικό συγκρότημα της πρωτεύουσας και κατ' επέκταση στην οικονομική και κοινωνική ζωή της πόλης. Με δυο λόγια, θα πρέπει να γίνει τώρα ό,τι δεν έγινε τα προηγούμενα χρόνια, όταν ξεκινούσαμε την προετοιμασία των Ολυμπιακών Αγώνων. Και να επιδιώξουμε, έστω εκ των υστέρων, να επαναφέρουμε τα πράγματα στην – κατά τη γνώμη μας – ορθή θέση «Οι Αγώνες για την πόλη και τη χώρα».

Ευρύτατος και ουσιαστικός διάλογος

Όλα αυτά έχουν αναμφισβήτητα τον χαρακτήρα του επείγοντος. Παρ' όλα αυτά επιβάλλεται, πριν καταλήξει η πολιτεία σε αποφάσεις, να γίνει ένας ευρύτατος και ουσιαστικός διάλογος. Σε αυτόν οφείλουν να συμμετάσχουν ο τεχνικός κόσμος, τα επαγγελματικά επιμελητήρια, η αθλητική ηγεσία, η αυτοδιοίκηση. Όχι απλώς για να καταθέσουν τις ιδέες τους και να επιδιώξουν την καλύτερο δι' εαυτόν μεταολυμπιακή χρήση του επενδυμένου πλούτου, αλλά για να συνθέσουμε την

καλύτερη δυνατή αξιοποίησή του, επ' ωφελεία του κοινωνικού συνόλου. Οι Ολυμπιακοί Αγώνες μπορεί να μας άφησαν ως καλή κληρονομιά μια καλή διεθνή φήμη και μια τεράστια παγκόσμια διαφήμιση, μας κληροδότησαν όμως, και ένα πλήθος αθλητικών εγκαταστάσεων που είμαστε υποχρεωμένοι να αξιοποιήσουμε, πολλαπλώς και επιτυχώς, για μια περαιτέρω ανάπτυξη. Στην αντίθετη περίπτωση, θα είμαστε καταδικασμένοι για πολλά επόμενα χρόνια, να μιλάμε για το τεράστιο χρέος που άφησαν πίσω τους οι Αγώνες. Μια δύσθυμη και αδιέξοδη, ομολογουμένως, συζήτηση.

ΑΠΟΨΕΙΣ ΦΟΡΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΟΛΥΜΠΙΑΚΩΝ ΑΚΙΝΗΤΩΝ

ΕΒΕΑ : Ο ιδιωτικός τομέας μπορεί να είναι ο καταλύτης.

Η αξιοποίηση των ολυμπιακών ακινήτων δεν πρέπει να είναι αποσπασματική, αλλά ολοκληρωμένη, μακροπρόθεσμη και βιώσιμη και γι' αυτό θα πρέπει να γίνει με τη συνεργασία της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, των Αθλητικών Σωματείων και του ιδιωτικού τομέα, ο οποίος μπορεί να είναι ο καταλύτης στην προσπάθεια αυτή. Αυτή είναι η θέση του ΕΒΕΑ, όπως αποτυπώθηκε στην εισήγηση του Β' Αντιπροέδρου του κ. Γιάννη Γρανίτσα.

Οικονομικό Επιμελητήριο Ελλάδας : Να εξασφαλιστεί η μεγαλύτερη δυνατή ανταποδοτικότητα.

Η εκμετάλλευση των ολυμπιακών ακινήτων, είτε γίνει από το Κράτος, είτε από ιδιώτες, θα πρέπει να εξασφαλίσει τη μεγαλύτερη δυνατή ανταποδοτικότητα, μέσω άμεσων ή έμμεσων εισροών. Αυτή είναι η βασική άποψη του Οικονομικού Επιμελητηρίου Ελλάδας.

Δικηγορικός Σύλλογος Αθήνας : Να μετατραπούν σε πόλο εργασιακής απασχόλησης.

Η γνώμη του Δικηγορικού Συλλόγου Αθήνας είναι ότι οι Ολυμπιακές εγκαταστάσεις θα πρέπει να καταστούν προορισμός ψυχαγωγικών, τουριστικών και αθλητικών δραστηριοτήτων και ελεύθερου χρόνου αλλά κυρίως επιχειρηματικών δραστηριοτήτων. Να μετατραπούν κατ' επέκταση, οι εγκαταστάσεις αυτές σε πόλο εργασιακής απασχόλησης, να δημιουργηθούν νέες δουλειές, και να δομηθούν κατά τέτοιο τρόπο ώστε να υπάρξει μια βιώσιμη αστική ανάπτυξη των περιοχών στις οποίες ανήκουν αυτές οι εγκαταστάσεις.

Ο ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΕΚΠΡΟΣΩΠΙΩΝ ΦΟΡΕΩΝ

Αναγκαίος ο μακροπρόθεσμος σχεδιασμός

Κατά τη συνεδρίαση του Δ.Σ. του ΕΒΕΑ και αμέσως μετά τις τοποθετήσεις των εκπροσώπων των φορέων, επακολούθησε μία πλούσια συζήτηση στην οποία πήραν μέρος μέλη του Βιομηχανικού Επιμελητηρίου, αλλά και του κατασκευαστικού κόσμου. Αναφέρω με συντομία το ιστορικό της ανάληψης των Ολυμπιακών Αγώνων και τη νοοτροπία που επικράτησε πριν από επτά χρόνια μη λαμβάνοντας υπόψη τη μελέτη του συμβούλου της Διεθνούς Ολυμπιακής Επιτροπής «PRICE» η οποία πληρώθηκε με εκατοντάδες εκατομμύρια και αναφερόταν με βάση την εμπειρία της Βαρκελώνης και του Σίδνεϊ στο πως πρέπει να γίνουν τα έργα, με το μικρότερο κόστος αλλά και τη μεγαλύτερη ωφέλεια, προκειμένου να γίνουν οικονομικοί οι Ολυμπιακοί Αγώνες ώστε να μην επιβαρυνθεί ο ελληνικός λαός. Η μελέτη πετάχτηκε

στα σκουπίδια με προώθηση διαδικασιών και με συγκρότηση ομάδων και επιτροπών που άρχισαν από την αρχή να μελετούν τα έργα με αποτέλεσμα να φτάσουμε την παραμονή των εκλογών του 2000, όπου έρχεται το «κόκκινο σήμα» από τη Διεθνή Ολυμπιακή Επιτροπή, ότι : Θα σας πάρουμε τους αγώνες. Η πραγματικότητα είναι ότι μέχρι τότε δεν είχαμε κάνει τίποτα. Αρχίσανε τότε κόβοντας και ράβοντας, να τελειώσουν τις μελέτες, και εδώ, θέλω να τονίσω ότι έγινε ένας άθλος από τους Έλληνες τεχνικούς, και μελετητές και κατασκευαστές, που μέσα σε αυτό το πλαίσιο του χρόνου κατάφεραν – γιατί εδώ έπαιξε το ρόλο το φιλότιμο του Έλληνα – να τελειώσουν τα έργα έγκαιρα και να μην διασυρθούμε διεθνώς. Στον πανικό αυτό δεχθήκαμε όλες τις απαιτήσεις Επιτροπής, και των Ομοσπονδιών με αποτέλεσμα να κάνουμε στάδια, πολυτελή, όπου υπάρχουν και φοβερές σπατάλες στον εξοπλισμό και στη χρήση, αλλά και στον οικοδομικό υλικό και στους χώρους.

Με την πίεση της Επιτροπής Ολυμπιακών Αγώνων, και διαφόρων συμφερόντων, κατασκευάσανε το τραμ κόντρα στους Δήμους και στο κοινωνικό σύνολο με αποτέλεσμα να διαλυθεί ο κοινωνικός ιστός της Ν. Σμύρνης και του Φαλήρου και να καταστραφεί η παραλία.

Εκμετάλλευση της προβολής με συνέδρια

Να συνεχιστούν τα έργα υποδομής , ώστε για να απορροφηθούν κονδύλια από τα Κοινοτικά Προγράμματα τα οποία δικαιούται η χώρα μας και συγχρόνως να αξιοποιηθεί ξενοδοχειακή υποδομή της Ελλάδας και ο τουρισμός με τη βοήθεια του επιχειρηματικού, επιστημονικού και τεχνικού κόσμου. Για να καλυφθούν οι δαπάνες των Ολυμπιακών έργων πρέπει να εισρεύσει συνάλλαγμα από το εξωτερικό, και όχι να δούμε πως θα αναδιανείμουμε το εθνικό προϊόν.

Στο πλαίσιο αυτό να επιμηκυνθεί η τουριστική περίοδος και όλοι οι σύλλογοι των επιστημόνων, του τεχνικού κόσμου και των επιχειρηματιών να διοργανώνουν τις νεκρές τουριστικές περιόδους συνέδρια, για παράδειγμα ο Ιατρικός Σύλλογος θα μπορούσε να διοργανώνει συνέδρια καθιερώνοντας ένα βραβείο του Ιπποκράτη στην Ελλάδα. Έτσι μέσα από τα συνέδρια θα μπορούσε να αναδειχθεί και μια ιατρική έρευνα που ωφέλησε τους συνανθρώπους μας από τη βελτίωση σε μια νόσο προβάλλοντάς τη παγκόσμια προς όφελος της χώρας μας και του τουρισμού μας. Ανάλογα μπορεί να γίνονται συνέδρια που θα οργανώνονται από την Καρδιολογική ή την Παιδιατρική εταιρεία και να δίνονται βραβεία του Ιπποκράτη με την παράλληλη χορήγηση ενός ποσού από χορηγούς. Επίσης, το Τεχνικό Επιμελητήριο μπορεί να κάνει έναν διαγωνισμό ή κάποια παρουσίαση σε τεχνικά έργα ή σε τεχνικές προόδους παγκοσμίως. Δεύτερον, μπορεί το Τεχνικό Επιμελητήριο να κάνει έναν διαγωνισμό ή να γίνει μια παρουσίαση σε τεχνικά έργα ή σε τεχνικές προόδους κατασκευαστικές παγκοσμίως και να γίνεται ένα Συνέδριο σε ένα νεκρό μήνα χειμωνιάτικο.

Κατά αυτό τον τρόπο να προβάλλουμε τη χώρα μας, τώρα που έγινε γνωστή. Είναι μια συγκυρία που αν τη χάσουμε, την αφήσουμε να τη μελετήσουμε, να τη ρίξουμε σε μια Επιτροπή, θα πάει χαμένη.

**ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΑΠΟ ΤΟ 1956 ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ ΓΙΑ
ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΦΙΛ ΠΟΥ ΕΜΕΙΝΕ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΑΘΕ
ΔΙΟΡΓΑΝΩΤΡΙΑ ΧΩΡΑ**

ΠΙΝΑΚΑΣ 26

Ανάθεση και Τέλεση των Ολυμπιακών Αγώνων, 1956 – 2004			
Πόλη	Χρόνος Τέλεσης	Χρόνος Ανάθεσης	Χαρακτηριστικά γνωρίσματα των Αγώνων*
Αθήνα	2004	1997	Μη εμπορευματοποίηση των Αγώνων και αναβάθμιση της Αθήνας
Σίδνεϋ	2000	1993	Μεγάλη γιορτή του αθλητισμού και της νεολαίας
Ατλάντα	1996	1990	Έμφαση στην οικονομική πτυχή των Αγώνων
Βαρκελώνη	1992	1986	Πλήρης εκσυγχρονισμός της πόλης
Σεούλ	1988	1981	Μακροχρόνια βελτίωση της ποιότητας ζωής και του περιβάλλοντος
Λος Άντζελες	1984	1981	Η οργάνωση πετυχημένων αγώνων, κυρίως από οικονομικής πλευράς
Μόσχα	1980	1974	Αγώνες γοήτρου και παρουσίασης των γενικότερων επιτευγμάτων της χώρας
Μόντρεαλ	1976	1970	Η δημιουργία μεγάλων υποδομών μη απαραίτητα αναγκαίων για την τέλεση των Αγώνων
Μόναχο	1972	1966	Άψογη και απλή (απέριττη) οργάνωση
Μεξικό	1968	1963	Γενικότερη (οικονομική) ανάπτυξη του Μεξικού
Τόκιο	1964	1959	Άψογη οργάνωση και φιλοξενία
Ρώμη	1960	1955	Δημιουργία μεταφορικών και κτιριακών υποδομών
Μελβούρνη	1956	1951	Οικονομική ανάπτυξη της Πολιτείας και της Αυστραλίας

* Αναφέρονται στα χαρακτηριστικά με τα οποία έμειναν γνωστοί οι Ο.Α.

7. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

7.1. Συνοψίζοντας όλα τα ανωτέρω δεδομένα, που προκύπτουν από μια σύντομη θεώρηση της Ελληνικής και της διεθνούς τουριστικής πραγματικότητας, οδηγούμαστε στη διαπίστωση ότι το **σημερινό Τουριστικό Έλλειμμα της χώρας μας είναι κατά κύριο λόγο:**

- Έλλειμμα Τουριστικής Στρατηγικής
- Έλλειμμα επενδύσεων σε υποστηρικτικές υποδομές
- Έλλειμμα οργάνωσης και λειτουργίας της Δημόσιας Διοίκησης και της ιδιωτικής ζωής.

Στις βασικές αυτές αδυναμίες οφείλονται όλα τα άλλα επί μέρους ελλείμματα που αναφέρθηκαν προηγουμένως.

Και το τελικό συμπέρασμα είναι αυτό που διατυπώθηκε ήδη από την αρχή: **Το μοντέλο Τουριστικής Ανάπτυξης, με το οποίο η χώρα μας πριν από 30 και πλέον χρόνια μπήκε στην Διεθνή Τουριστική Αγορά, ο θερινός- παραθεριστικός Τουρισμός, δεν ανανεώθηκε και δεν διευρύνθηκε έκτοτε, με αποτέλεσμα, αφού συμπλήρωσε ένα κύκλο ακμής, να έχει πια χάσει μεγάλο μέρος από την δυναμική του. Επαναλαμβάνουμε ότι η σημερινή κρίση δεν είναι συγκυριακή, που θα περάσει σύντομα και θα έρθουν αυτόματα καλύτερες μέρες, είναι σαφώς διαρθρωτική, προκύπτει από σοβαρά αρνητικά δομικά στοιχεία και τίποτε δεν προοιωνίζεται ότι θα περάσει γρήγορα και εύκολα.** Και υπάρχει πάντοτε ο κίνδυνος να εξελιχτεί αν όχι σε μια μακρά «τουριστική νύχτα» ίσως σε ένα «τουριστικό ημίφως» άγνωστης διάρκειας τουλάχιστον για το αριθμητικό μεγαλύτερο μέρος των τουριστικών επιχειρήσεων και των εργαζομένων στον Τουρισμό της χώρας μας, την ώρα που οι άλλες παραμεσόγειες χώρες θα σημειώνουν πραγματικά άλματα στην τουριστική ανάπτυξη.

Πρέπει να συνειδητοποιήσουμε πλήρως ότι ο Ελληνικός Τουρισμός, με την εξαίρεση των άρτια οργανωμένων και δικτυωμένων μεγάλων συγκροτημάτων, σαν ενιαία οικονομική δραστηριότητα, φαίνεται να χάνει σταδιακά τη μάχη του διεθνούς ανταγωνισμού και να κατευθύνεται προς μια σοβαρή υποβάθμιση της δυναμικής του, δημιουργώντας έτσι αντίστοιχο έλλειμμα στην Ελληνική Οικονομία και Απασχόληση, που με τη σειρά του δημιουργεί αντίστοιχο πρόβλημα στην Ελληνική Κοινωνία.

Και πρέπει να επισημανθεί με έμφαση ότι ο κύριος υπεύθυνος γι' αυτή την άκρως δυσμενή εξέλιξη του Ελληνικού Τουρισμού είναι το κράτος, χωρίς να είναι ο μόνος. Μεγάλη ευθύνη φέρουν και οι Τουριστικοί Επιχειρηματίες, οι οποίοι πραγματοποίησαν μεγάλες, συχνά τεράστιες, επενδύσεις «εκμεταλλευτικού» χαρακτήρα χωρίς τις ανάλογες υποδομές υποστηρικτικού χαρακτήρα, λες και οι ξένοι ήταν υποχρεωμένοι ούτως ή άλλως να έρθουν στη χώρα μας.

Και ναι μεν κανείς δεν έχει το δικαίωμα να μεμφθεί τους επιχειρηματίες επειδή δεν κατασκεύασαν με προσωπικές τους δαπάνες οικονομικά ασύμφορες υποστηρικτικές υποδομές, που είναι υποχρεωμένο το Κράτος να τις δημιουργεί τόσο με άμεση χρηματοδότηση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των άλλων αρμόδιων φορέων όσο και έμμεσα με την παροχή ικανών κινήτρων για ιδιώτες επενδυτές και κατάλληλου θεσμικού πλαισίου.

Έχουν όμως ευθύνη οι Τουριστικοί Επιχειρηματίες, ειδικότερα οι μεγάλοι, ως προς το ότι είναι οι μόνιμοι που έχουν πλήρη γνώση τόσο των κανόνων λειτουργίας του Τουρισμού σε παγκόσμιο επίπεδο όσο και των ειδικότερων εξελίξεων στη Μεσόγειο και επομένως οι μόνιμοι που μπορούσαν να προβλέψουν την δυσμενή εξέλιξη του στη χώρα μας και να προειδοποιήσουν, να πιέσουν, εν ανάγκη αφόρητα, τις εκάστοτε Κυβερνήσεις να σχεδιάσουν, να θεσμοθετήσουν και να εφαρμόσουν την αναγκαία Πολιτική για την ανάπτυξη του Τουρισμού σε βάθος χρόνου μέσα στο δεδομένο διεθνές περιβάλλον. Αλλά οι μεν λίγοι μεγάλοι Τουριστικοί Επιχειρηματίες

αισθάνονται (ή, σωστότερα, αισθάνονταν) κατοχυρωμένοι και ασφαλείς, ενώ οι μικροί αφ' ενός δεν έχουν αντικειμενικά τη δυνατότητα να κάμουν μακροπρόθεσμες προβλέψεις και αφ' ετέρου είναι πάρα πολλοί για να συντονιστούν.

Ευθύνη, επίσης, έχει και η Τοπική Αυτοδιοίκηση, πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια, ως προς το ότι δεν γίνονται έγκαιρα και σωστά όλα όσα θα έπρεπε να γίνουν για την καλύτερη λειτουργία και εμφάνιση των οικιστικών συνόλων και της υπαίθρου, έστω και με τα δυσανάλογα περιορισμένα μέσα που διαθέτει σε σχέση με τις υποχρεώσεις της και παρά την **αντίσταση του κόσμου στην εφαρμογή μιας σωστής τουριστικής συμπεριφοράς**. Σε ότι αφορά όμως τις υποστηρικτικές τουριστικές υποδομές, που είναι το πρώτο και κύριο, γεγονός είναι ότι όλοι οι Δήμαρχοι και οι Νομάρχες προγραμματίζουν έργα και ζητούν πιστώσεις, αλλά σπάνια παίρνουν. Και πάλι την ευθύνη έχει το Κράτος για την έλλειψη Τουριστικής Στρατηγικής και δημόσιων επενδύσεων.

Φταίει, τέλος, και ο κόσμος, ο ανώνυμος πολίτης που ακολουθεί αντικοινωνικές και αντιτουριστικές συμπεριφορές, σαν αυτές που αναφέραμε παραπάνω, και δεν αντιλαμβάνεται ότι το πραγματικό και μακροπρόθεσμο συμφέρον του, το οικονομικό συμφέρον του, είναι να συμβάλλει ατομικά και σταθερά στην όσο το δυνατόν καλύτερη λειτουργία του Τουρισμού στην Χώρα μας. Ίσως όμως τώρα που ο καθένας πρέπει να σφίξει το ζωνάρι του, αφού η πτώση του Τουρισμού δεν αφήνει τελικά κανέναν ανεπηρέαστο, να δημιουργηθούν συνθήκες για μια σωστότερη συμμετοχή των πολιτών στην τουριστική διαδικασία. Είναι ώρα πια ο Έλληνας πολίτης να δείξει σεβασμό στην δική του τσέπη.

7.2. Υπάρχουν και θετικές ενδείξεις

Ωστόσο, υπάρχει ένα αρκετά ελπιδοφόρο μήνυμα για την εξέλιξη του ελληνικού Τουρισμού τα επόμενα χρόνια. Η φυσική ηγεσία του, το Υπουργείο Τουριστικής Ανάπτυξης, φαίνεται να προωθεί έμπρακτα μια συγκεκριμένη Τουριστική Πολιτική, με στόχο να δημιουργήσει ικανοποιητική δυναμική για την αναστροφή της σημερινής πτωτικής τάσης του Ελληνικού Τουρισμού.

Η πολιτική αυτή εκφράζεται με σχετικά νομοθετικά μέτρα και κυρίως με τον νέο Αναπτυξιακό Νόμο, που παρέχει καλύτερα κίνητρα για την πραγματοποίηση τουριστικών επενδύσεων τόσο από Έλληνες όσο και από ξένους επιχειρηματίες. Συγκεκριμένα.

Αφ' ενός, ενισχύεται το ποιοτικό κριτήριο για την επιδότηση ξενοδοχειακών Μονάδων με όριο προς τα κάτω (τουλάχιστον δύο αστέρων) και ενισχύεται τόσο η αναβάθμιση υφισταμένων όσο και η ίδρυση νέων. Ιδιαίτερη έμφαση δίδεται στη μετατροπή παραδοσιακών ή διατηρητέων κτηρίων σε ξενοδοχειακές μονάδες καλού επιπέδου, δυνατότητα που ενδιαφέρει εξαιρετικά το Ρέθυμνο.

Αφ' ετέρου αυξάνονται οι σχετικές επιχορηγήσεις, για τη δημιουργία άκρως απαραίτητων υποδομών, όπως η ίδρυση επέκταση, εκσυγχρονισμός Συνεδριακών και Χιονοδρομικών Κέντρων, Τουριστικών Λιμένων, Γηπέδων Γκολφ, Κέντρων Θαλασσοθεραπείας, Κέντρων Τουρισμού Υγείας, Κέντρων Προπονητικού – Αθλητικού Τουρισμού, Αυτοκινητοδρομίων, Θεματικών Πάρκων, που αποτελούν οργανωμένες μορφές Τουρισμού, οι οποίες διαφοροποιούν και διευρύνουν το τουριστικό προϊόν και ως σύνολο παρέχουν ολοκληρωμένης μορφής υποδομές και υπηρεσίες συμπεριλαμβανομένης στέγασης, σίτισης, ψυχαγωγίας, κοινωνικής μέριμνας κ.λ.π.

Το μεγάλο ερώτημα που τίθεται τώρα έχει δύο σκέλη, τα εξής:

- Πόσο επαρκή είναι τα προσφερόμενα κίνητρα ώστε να παρουσιαστεί ικανοποιητικός αριθμός από αντίστοιχες επενδυτικές προτάσεις, και
- Σε πόσες απ' αυτές θα επιτρέψουν η γραφειοκρατία, το ελλειμματικό επιχειρηματικό περιβάλλον και γενικότερα τα ελληνικά αντικίνητρα να ευδοκιμήσουν.

Είναι πάντως, ως θεσμικό πλαίσιο ένα θετικό βήμα.

Πολύ θετικό είναι επίσης το γεγονός ότι, όπως ανακοινώθηκε από τον Υπουργό Τουριστικής Ανάπτυξης, φέτος η δαπάνη για την προβολή της χώρας μας θα φτάσει αθροιστικά τα 60 εκ.€, ώστε να μπορέσει να λάβει μέρος στην διεκδίκηση της διεθνούς τουριστικής πελατείας με πολύ καλύτερους όρους. Ένα άλλο ευόωνο στοιχείο για την ανάκαμψη του Ελληνικού Τουρισμού είναι η σχεδιαζόμενη διεύρυνση και απλοποίηση της νομοθεσίας που διέπει την αυτοχρηματοδότηση μεγάλων και μικρότερων δημοσίων και ιδιωτικών έργων υποδομής. Μακάρι να προχωρήσει.

Σ' αυτό το κεφαλιώδους σημασίας «εθνικό στοίχημα», την ανάκαμψη και σταθεροποίηση του Ελληνικού Τουρισμού, έχουν καθήκον να συμβάλλουν όλοι οι Έλληνες, ώστε να κερδηθεί.

Μετά από τις παραπάνω διαπιστώσεις, θετικές και αρνητικές, έρχεται πάλι το καίριο ερώτημα:

8. ΕΙΝΑΙ ΔΥΝΑΤΗ Η ΑΝΑΚΑΜΨΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ;

Κατά την ταπεινή μου γνώμη, ο Ελληνικός Τουρισμός δεν μπορεί να ανακάμψει πλήρως άμεσα, σε δύο ή τέσσερα χρόνια, πιθανότατα όμως θα μπορέσει να ανακάμψει σε ικανοποιητικό βαθμό αργότερα, μετά από κάποια χρόνια, αν γίνουν από τώρα σταδιακά όλα όσα πρέπει να γίνουν. Ας δούμε, λοιπόν, αυτές τις δύο φάσεις:

Στην **πρώτη φάση**, τα αμέσως επόμενα χρόνια, είναι δυνατόν να επιτευχθούν σημαντικά θετικά αποτελέσματα και να ανακοπεί η πτωτική τάση του Τουρισμού μας κυρίως με «πυροσβεστικά» μέτρα, όπως π.χ.

- Δραστική ένταση της προβολής του Τουρισμού μας σε όλες τις αγορές. Στην πραγματικότητα απαιτείται ουσιαστική αναβάθμιση του παραδοσιακού μοντέλου προβολής με εφαρμογή ολοκληρωμένων και σύγχρονων μεθόδων marketing, ώστε να καλυφθούν με τον καλύτερο τρόπο όλες οι διεθνείς πηγές τουριστικής πελατείας.
- Μείωση των δημοσίων τιμολογίων και άλλες βραχυπρόθεσμες ελκυστικές προσφορές. Δεν είναι δυνατόν, για παράδειγμα, το αεροδρόμιο της Αθήνας να είναι από τα ακριβότερα της Ευρώπης ενώ θα έπρεπε να είναι από τα φθηνότερα.
- Μείωση και σταθεροποίηση των ιδιωτικών τιμολογίων, ώστε να είναι ανταγωνιστικά διεθνώς.
- Άμεσες φορολογικές και τραπεζικές διευκολύνσεις προς τους ξενοδόχους, που ξέρουν καλύτερα από κάθε άλλον να προσελκύσουν τουρίστες, ώστε να μπορέσουν να ενεργοποιηθούν περισσότερο.
- Άλλα μέτρα κατά περίπτωση, που θα βελτιώσουν ουσιαστικά την «τουριστική λειτουργία» της χώρας μας.

Με τις παρεμβάσεις αυτές, άλλωστε, το κράτος θα επωμιστεί ένα μέρος από το κόστος της κρίσης του Τουρισμού μας για την οποία αυτό το ίδιο θα είναι υπεύθυνο, αφού άφησε να δημιουργηθεί με την χρόνια έλλειψη σοβαρής Τουριστικής Πολιτικής.

Στο ίδιο χρονικό διάστημα θα πρέπει να προωθηθεί αποφασιστικά ως **δεύτερη φάση** η ριζική παρέμβαση στον Τουρισμό μας, η βαθειά τομή που απαιτούν οι σημερινές Ελληνικές και διεθνείς συνθήκες για την αποφασιστική διεύρυνση και αναβάθμισή του κουρασμένου και μονόπλευρου Τουριστικού Μοντέλου της χώρας μας. Όπως αποδείχτηκε παραπάνω, είναι απόλυτη ανάγκη να επιτευχθεί:

- **Διάθεση σοβαρών οικονομικών πόρων για την δημιουργία των απαιτούμενων δημοσίων υποδομών, αστικών και υπεραστικών.**
- **Θέσπιση ακόμη πιο αποτελεσματικών κινήτρων για την πραγματοποίηση τουριστικών επενδύσεων με έμφαση στις ιδιωτικές υποστηρικτικές υποδομές και τις Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού.**
- **Δραστική απλούστευση των γραφειοκρατικών διαδικασιών.**
- **Θεσμικά μέτρα, ακόμη και σκληρά, για την τουριστική λειτουργία και εικόνα της χώρας σε συνδυασμό με μια ευρεία «τουριστική εκπαίδευση» των πολιτών για την ανάπτυξη της δεκτικότητας τους στην εφαρμογή της τουριστικής δεοντολογίας.**
- **Πολιτική βούληση εκ μέρους του κράτους και των τοπικών Αρχών να εφαρμοστεί ένας τέτοιος σχεδιασμός.**

Εντελώς ιδιαίτερη έμφαση έπρεπε να δοθεί στις πόλεις, γιατί ένα μέρος του τουριστικού πληθυσμού μέσα σε αυτές και το σύνολο τις επισκέπτεται. Είναι ολέθριο λάθος αυτό που γίνεται μέχρι σήμερα από όλες τις κυβερνήσεις, να μην πραγματοποιούνται σοβαρές δημόσιες επενδύσεις στα περιφερειακά αστικά κέντρα

για την βελτίωση της λειτουργικότητας και της εμφάνισής τους παρά το ότι αυτά συνιστούν την τουριστική βιτρίνα της περιφέρειας, αλλά να επαφίενται σχεδόν τα πάντα στα γλίσχρα ταμεία των υπερφορτωμένων με υποχρεώσεις Δήμων. Ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας, στην ανάπτυξη του Τουρισμού δεν έχει αξιολογηθεί μέχρι σήμερα από την Κεντρική Διοίκηση και τα αποτελέσματα είναι ήδη ανεπίτρεπτα αρνητικά. Η Τοπική Αυτοδιοίκηση έπρεπε να έχει ενισχυθεί ουσιαστικά, ώστε να εξελιχθεί σε ένα από τους βασικούς μοχλούς προώθησης του Τουρισμού.

Γενικά, θα μπορούσε να πει κανείς ότι πρέπει να καλυφθούν σταδιακά όλα τα ελλείμματα που επισημάνθηκαν παραπάνω και να επιτευχθεί μια ΣΤΡΟΦΗ ΣΤΗΝ ΠΟΙΟΤΗΤΑ. Ποιότητα στα ξενοδοχεία, στις πόλεις, στις παραλίες, στην ύπαιθρο.

Το σημείο αυτό είναι καίριας σημασίας για την πορεία του Ελληνικού Τουρισμού. Είναι κυρίαρχο στοιχείο, μονόδρομος, να συνεργαστούν όλοι και όχι μόνο οι τουριστικοί επιχειρηματίες, συνειδητά και υπεύθυνα, ώστε να παραχθεί ένα τουριστικό προϊόν καλύτερης ποιότητας. Όχι ακριβότερο, αλλά καλύτερης ποιότητας, γιατί καλή ποιότητα μπορεί να υπάρξει στο πιο απλό ταβερνάκι και κακή ποιότητα σ' ένα ξενοδοχείο πολυτελείας. Από την ώρα που το πλεονέκτημα του χαμηλού κόστους εργασίας και γενικότερα της φθηνής αγοράς χάθηκε για μας λόγω του ανταγωνισμού άλλων παραμεσόγειων χωρών πολύ φθηνότερων, απομένει για τον Τουρισμό μας μια σανίδα σωτηρίας, η ΠΟΙΟΤΗΤΑ, που βέβαια προϋποθέτει ποιοτική Διοίκηση και ποιοτικούς πελάτες.

Μόνο σε υψηλή ποιότητα θα δουλέψουν όλοι και οι μεγάλοι και οι μικροί επιχειρηματίες.

Είναι φανερό ότι στο σημερινό πεδίο διεθνούς ανταγωνισμού, όπου καταντά η μείωση των τιμών να είναι το μοναδικό όπλο μας για να αυξήσουμε τη ζήτηση του Τουρισμού μας, όπως επισημάναμε παραπάνω, είμαστε χαμένοι από χέρι.

Πρέπει λοιπόν, πάση θυσία να αναβαθμίσουμε ουσιαστικά την ποιότητα του Τουρισμού μας, ώστε να απευθύνεται σε μεγάλο βαθμό προς πελάτες που μπορούν να πληρώνουν καλύτερα. Αυτοί θα αναβαθμίσουν το επίπεδο της Τουριστικής Αγοράς μας, ώστε να δουλέψουν με καλύτερες τιμές όλοι.

Με βάση το πλαίσιο αυτό ή ένα παραπλήσιο, χρονικής διάρκειας τουλάχιστον δέκα ετών, θα μπορούσε να καρποφορήσει μια «**Πολιτική Ανάκαμψης**» του Ελληνικού Τουρισμού με μακροπρόθεσμη προοπτική και αειφόρο εξέλιξη.

Στην πραγματικότητα, το θέμα της ανάκαμψης, σταθεροποίησης και αειφόρου εξέλιξης του Ελληνικού Τουρισμού υπερβαίνει κατά πολύ τα πλαίσια του Υπουργείου Τουριστικής Ανάπτυξης. Κατά τη γνώμη μου, θα έπρεπε να αποτελεί κεφαλαιώδη τομέα της όλης Κυβερνητικής Πολιτικής, ώστε η πολιτική όλων των Υπουργείων να περιλαμβάνει μια πολύ σοβαρή «τουριστική παράμετρο» σε στενή συνεργασία με το Υπουργείο Τουρισμού. Αυτός ο ευρύτερος προσανατολισμός της όλης Κυβερνητικής Πολιτικής κατά ένα σοβαρό ποσοστό προς τον Τουρισμό φαίνεται να είναι το λιγότερο που μπορεί να γίνει εν όψει των τεράστιων δυσχερειών που παρουσιάζει η αντιμετώπιση του προβλήματος και που εστιάζονται οι δύο τομείς:

- Την αδυναμία της Ελληνικής Οικονομίας να χρηματοδοτήσει συνολικά την απαιτούμενη ευρεία και ταχεία παρέμβαση, αφού, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, ασφυκτιά και ακινητοποιείται κάτω από το βάρος του δημοσίου χρέους.
- Το πολιτικό κόστος, που συνεπάγεται η λήψη των αναγκαίων αλλά μη δημοφιλών μέτρων για την αναβάθμιση της τουριστικής λειτουργίας και εικόνας της χώρας μας.

Στις ανωτέρω δυσχέρειες πρέπει να προστεθεί το γεγονός ότι έχει χαθεί πάρα πολύς χρόνος για τον Ελληνικό Τουρισμό, τρεις δεκαετίες, και τώρα πρέπει να αναπληρωθεί το «έλλειμμα ανταγωνιστικότητας» του το ταχύτερον δυνατόν.

Η ανάκαμψη του Τουρισμού, στην ουσία η ανάκαμψη της Ελληνικής Οικονομίας στο σύνολό της, θα ήταν βέβαια πολύ ευκολότερη, αν ήταν δυνατόν να

επιτευχθεί μια ευρύτερη πολιτική συναίνεση, μια υπερκομματική συμφωνία, που θα μπορούσε να μηδενίσει το πολιτικό κόστος και να ανοίξει το δρόμο για τις οικονομικές θυσίες που απαιτεί πια η δυναμική στήριξη του Τουρισμού μας και η αντιμετώπιση της όλης κατάστασης. Αυτό έγινε, για παράδειγμα, προ ετών στη Σουηδία, όταν με κοινή συμφωνία των κομμάτων σχεδιάστηκε και εφαρμόστηκε μια σκληρή «αντικοινωνική» πολιτική δεκαετούς διάρκειας για την ανάκαμψη της Σουηδικής Οικονομίας.

Όμως στην ατομικιστική Ελλάδα μας αυτά τα πράγματα δεν γίνονται και είναι τόσο γνωστό που δεν χρειάζεται τεκμηρίωση.

Συνοψίζοντας λοιπόν όλα τα ανωτέρω μπορούμε να υποστηρίξουμε ότι οι προοπτικές του Ελληνικού Τουρισμού για το δυνάμενο να προβλεφθεί μέλλον θα μπορούσαν να είναι σε γενικές γραμμές θετικές, με την προϋπόθεση ότι τα μέτρα που θεσπίστηκαν πρόσφατα και αναφέρθηκαν προηγουμένως θα εφαρμοστούν σταθερά και θα διευρυνθούν και θα ενισχυθούν περαιτέρω, ώστε, σε συνδυασμό και με άλλα αναγκαία μέτρα και δράσεις, να καλυφθούν κατά το δυνατόν τα σοβαρά ελλείμματα που παρουσιάζει σήμερα ο Ελληνικός Τουρισμός.

Άλλωστε, η θέση του Ελληνικού Τουρισμού είναι ακόμη καλή από άποψη εισπράξεων ανά άφιξη τουρίστα σε επίπεδο Ευρώπης, αν και τα δύο τελευταία χρόνια ασφαλώς έχει υποστεί σημαντική υποβάθμιση λόγω των αρνητικών συνθηκών που περιγράψαμε.

Ο παρακάτω πίνακας (αρ.27) είναι ενδεικτικός:

ΠΙΝΑΚΑΣ 27

Σχέση τουριστικών αφίξεων και συναλλαγματικών εισπράξεων 2002			
ΧΩΡΑ	ΑΦΙΞΕΙΣ ΩΣ % ΕΥΡΩΠΗΣ	ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ ΩΣ % ΕΥΡΩΠΗΣ	ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ ΑΝΑ ΑΦΙΞΗ ΣΕ US\$
ΕΛΛΑΔΑ	3,50%	4,10%	\$687
ΙΣΠΑΝΙΑ	12,90%	14,00%	\$650
ΙΤΑΛΙΑ	10%	11,20%	\$676
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	2,90%	2,50%	\$507
ΠΟΛΩΝΙΑ	3,50%	1,90%	\$322
ΟΥΓΓΑΡΙΑ	4%	1,40%	\$206
* ΠΗΓΗ: WTO (Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού)			

Στους ανωτέρω υπολογισμούς, εξάλλου, πρέπει να ληφθεί υπ' όψη ότι στις αφίξεις του 2002 δεν έχουν συνυπολογιστεί 1.255.738 αφίξεις από την Αλβανία, από τις οποίες ένα σημαντικό μέρος έχει ασφαλώς χαμηλό δείκτη συναλλαγματικής συμβολής.

Γενικότερα, σύμφωνα με τα στοιχεία του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού (ΠΟΤ), η χώρα μας κατατάσσεται ακόμη και σήμερα στην 15^η θέση από άποψη αφίξεων, συμπεριλαμβανομένων των εξ Αλβανίας βέβαια, όμως με βάση τα έσοδα έχασε την 10^η θέση, που ήταν μια πολύ καλή επίδοση. Ο τομέας του Τουρισμού πάντως αποδίδει στην Ελληνική Οικονομία το 16% του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος (ΑΕΠ) και στην Απασχόληση το 18% των εργαζομένων.

Οι παραπάνω ευοίωνες προοπτικές, προστιθέμενες στο βασικό γεγονός ότι η χώρα μας είναι ήδη πολύ γνωστός τουριστικός προορισμός, έχει παγκόσμια

αναγνωρισιμότητα, δημιουργούν μια μετρημένη αισιοδοξία, εφ' όσον εκπληρωθούν σε ικανοποιητικό βαθμό οι απαιτούμενες προϋποθέσεις.

Ήδη σήμερα (Σεπτέμβριος 2005) οι εκτιμήσεις της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος για μια ανάκαμψη της τάξεως του 7,5 % έχουν υπερκεραστεί από τις αφίξεις, που σημαίνει ότι η κεφαλαιοποίηση των Ολυμπιακών Αγώνων όσο και η δυναμική προβολή και τα άλλα μέτρα του Υπουργείου Τουρισμού «έπιασαν τόπο». Ωστόσο, λαμβανομένων υπ' όψιν των τιμολογιακών δεδομένων, πρέπει να αναμένεται ότι οι εισπράξεις θα είναι μικρότερες σε ποσοστό από τις αφίξεις των τουριστών, ενώ οι πιέσεις για φθηνότερα τιμολόγια θα συνεχιστούν.

Το βέβαιο είναι ότι δεν πρέπει να υπερεκτιμηθεί η εφετινή αύξηση των αφίξεων, ακόμη και αν προσεγγίσει τις εκτιμήσεις του Παγκόσμιου Συμβουλίου Τουρισμού (WITC), 11,5%, γιατί στην πραγματικότητα οφείλεται σε ευμενείς ελληνικές και διεθνείς συγκυρίες, αφού τα δομικά προβλήματα του Ελληνικού Τουρισμού και τα ελλείμματά του παραμένουν ανεπίλυτα.

Αντίθετα πρέπει να γίνει κατανοητό ότι η ανάπτυξη του Τουρισμού κάθε άλλο παρά είναι κερδισμένη υπόθεση. Δεν πρέπει να λησμονείται ότι χωρίς τη βαθιά τομή που απαιτούν οι σημερινές ελληνικές και διεθνείς περιστάσεις δηλαδή χωρίς τη δραστική αναβάθμιση και διεύρυνση του Τουριστικού Μοντέλου της χώρας μας, ώστε να γίνει διεθνώς ανταγωνιστικό, ο Ελληνικός Τουρισμός, με την εξαίρεση επαναλαμβάνω των μεγάλων συγκροτημάτων, θα συνεχίσει την αποτελμάτωσή του και θα μείνει για πολύ σε αυτήν. Οι άλλες παραμεσόγειες χώρες θα συνεχίζουν την δυναμική πορεία τους κι εμείς θα ακολουθούμε ξοπίσω τους και θα μαζεύουμε τα φτωχά περισσεύματα του Τουρισμού τους, κάτω από την εύλογη πίεση των Διεθνών Τουριστικών πρακτορείων για φθηνότερα τιμολόγια. Η διαφήμιση δεν αρκεί, χρειάζεται Ποιότητα και Ανταγωνιστικότητα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 28

ΣΕΤΕ
Συνέντευξη Τύπου, 15.12.05Διεθνείς αφίξεις σε επίεγγενα Αεροδρόμια της Χώρας (1)
Τα αριθμητικά δεδομένα του πίνακα αυτού πρέπει να συνοδεύονται από τις υποσημειώσεις που ακολουθούν

2005	Αθήνα	Θεσσαλονίκη (2)	Ρόδος	Κως	Κέρκυρα	Ηράκλειο	Χανιά	Ζακύνθος	Κεφαλονιά	Μυτιλήνη	Χίος	Σάμος	Σύνολο
Ιαν- Οκτ.	2.633.946	1.009.766	1.215.511	606.861	851.391	2.002.968	554.875	474.081	143.357	66.560	13.389	99.787	9.672
2004	Αθήνα	Θεσσαλονίκη (2)	Ρόδος	Κως	Κέρκυρα	Ηράκλειο	Χανιά	Ζακύνθος	Κεφαλονιά	Μυτιλήνη	Χίος	Σάμος	Σύνολο
Ιαν- Οκτ.	2.392.850	965.479	1.166.059	626.970	823.615	1.879.553	530.790	489.072	154.813	69.892	15.466	120.094	9.234.653
Ιαν- Οκτ.	Αθήνα	Θεσσαλονίκη (2)	Ρόδος	Κως	Κέρκυρα	Ηράκλειο	Χανιά	Ζακύνθος	Κεφαλονιά	Μυτιλήνη	Χίος	Σάμος	Σύνολο
%Δ	10,08	4,59	4,24	-3,21	3,37	6,57	4,54	-3,07	-7,40	-4,77	-13,43	-16,91	4,74

(1) : Οι αφίξεις στα 12 αυτά αεροδρόμια αντιπροσωπεύουν περίπου το 93% των συνολικών αεροπορικών αφίξεων αλλοδαπών και το 75% των συνολικών αφίξεων (με κάθε μέσο αλλοδαπών στη χώρα μας).

(2) : Απορά αφίξεις επιβατών – Ελλήνων και αλλοδαπών – από το εξωτερικό
Πηγές : ΑΙΔΑ (για το αεροδρόμιο της Αθήνας) – ΥΠΙΑ (για τα υπόλοιπα αεροδρόμια)

Διεθνείς Αφίξεις σε Ανταγωνίστριες Χώρες (3)

	Ισπανία		Κύπρος		Τουρκία		Κοσσία						
	2004	2005	%Δ	2004	2005	%Δ	2004	2005					
Ιαν – Οκτ	2004	2005	%Δ	2004	2005	%Δ	2004	2005					
%Δ	46.485.966	49.336.805	6,13	2.156. 236	2.289.579	6,18	15.820. 607	19.210.489	21,43	7.782.525	8.331. 136	7,05	

(3) : Διεθνείς Αφίξεις με κάθε μέσο μεταφοράς

Πηγές : Instituto de Estudios Turísticos Ισπανία, Central Bureau of Statistics Κύπρος, Στατιστική Υπηρεσία της Κυπριακής Δημοκρατίας, State Institute of Statistics Τουρκία

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ (Κ. ΖΟΥΠΟΥΝΙΔΗ – ΧΡ. ΓΑΛΑΝΗ 2005).
2. Μελέτη JBR HELLAS για λογαριασμό της Ένωσης Ξενοδόχων Ελλάδας.
3. Μελέτης της «Ειδικής Γραμματείας του ΥΠΕΘΟ» για την ανταγωνιστικότητα.
4. ΜΕΛΕΤΗ IMP (ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ, ΜΑΡΤΙΟΣ 2005).
5. ΙΤΕΠ (ΚΕΕΜ, ΕΣΥΕ, ΣΕΒ, FOROUM DABOS (WEF) – ΕΙΤΟ (EUROPEAN INFORMATION TECHNOLOGY OBSERVATORY).
6. ΕΟΤ.
7. (Έκθεση Brundtland) Παγκόσμια Επιτροπή για το Περιβάλλον και την ανάπτυξη του ΟΗΕ.
8. Γραφείο τουρισμού Δήμου Ρεθύμνης.
9. Αποσπάσματα από ομιλίες, εισηγήσεις και διαλόγους από ΤΕΕ, ΕΒΕΑ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ, ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ, ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΟ ΣΥΛΛΟΓΟ, ΣΕΤΕ κ.α.